

ricordiam, visionem Dei, adoptionem filiorum Dei, A mercedem multam in caelis.

3. Paupertas spiritus radix est omnis boni, ut superbia mentis, et *μυαροπονία*, radix omnis mali, hinc mala maxima, et quæ fere perniciem toti orbi intulerunt.

IN NATALI VIRGINUM.

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. XIII : *Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro.*

1. Ut parabolis de grano sinapis et fermento magna Evangelii virtus ostenditur, quæ omnino totum orbem terrarum erat superatura, ita parabola thesauri et margaritæ ostendit Evangelium summi pretii esse, et debere rebus omnibus anteponi.

2. Prædicatio Evangelii in mundo abdita est et celata, et in prædicatione summa felicitas recondita, nec invenitur nisi curiose quæras, quemadmodum thesaurus in agro absconditus quæri solet.

3. Parabolam de sagena missa in mare Christus ipse interpretatur, ostendens multas perditionis vias, unde non injuria dictum est alibi latam esse viam illam quæ in perditionem adducit, etc., ut forniditatem amplifcet et incutiat. Hinc et fornacis meminit,

doloris dentium, fletus, etc. Indignatio enim, ira, afflictio et anxietas adversus omnem animam hominis perpetrantis malum (*Rom. 11*).

EVANGELIUM MATTHÆI, CAP. XXV : *Simile est regnum caelorum decem virginibus.*

1. Virginitas propter excellentiam suam præcepta non est, res sublimis quæ etiam apud veteres a priscis illis sanctisque viris coli non potuit. Hæc tamen ut sublimis virtus non sufficiet, nisi adsit opus fidei et labor charitatis.

2. Quisque pro se videat, ne erremus, *Deus non irridetur*, nullus nos defendere poterit si oleum non habuerimus in lampadibus.

3. Crebro repetit Christus Vigilare, quia nescitis diem neque horam, ostendens ignorantiam exitus ab hac vita utilem esse, igitur cum illo Paulino epilogo libet receptui canere : *Vigilate, state in fide, viriliter agite, estote fortes, omnia nobis cum charitate fiant, hæc est vita Christiana.* Et sic qui vixerint, cum apparuerit Christus, habebunt fiduciam, nec pudefient ab eo, in adventu ejus, sed intrabunt eum sponso Christo ad nuptias.

SMARAGDI ABBATIS DIADEMA MONACHORUM.

[Ex Biblioth. Patr. max. tom. XVI.]

PROLOGUS R. P. SMARAGDI.

Hunc modicum Operis nostri libellum de multorum dictis orthodoxorum, opitulante Christo, collegimus Patrum, et per eorum discurrentes florentia prata, bene olentes (veluti ad manum) collegimus flosculos : atque de illorum florifero, benedictionibusque Domini pleno, ea (quæ necessaria monachis esse perspeximus) collegimus agro, et in hoc parvo studdimus congregare libello. Ea videlleet, quæ perfectorum monachorum corda demulceant, et ad desiderium patriæ cælestis avidius sublimiusque erigant : infirmorum quoque monachorum corda confirmant et terreant, ad regularemque perlucant emendationem. Et quia in regula beati Benedicti scriptum est, Mox ut surrexerint fratres a cœna, sedeant omnes in unum, et legat unus collationes vel vitas Patrum, aut certe aliquid quod ædificet audientes : ideo nos et de collationibus Patrum, et de conversationibus et institutionibus eorum modicum, et de diversis Doctoribus in hoc libello congressimus plurimum, et sic eum in centum capitulis consummavimus totum. Et quia mos est monachorum, ut regulam beati Benedicti ad capitulum legant quotidie matutinum : volumus ut iste libellus ad eorum capitulum quotidie legatur vespertinum. Et quia in eadem beati Benedicti legimus regula, ut quicquid incheamus bonum a Deo illud perfici instantissima deprecamus oratione ; propterea in hoc libello de orationis officio capitulum ponimus primum.

C.

CAPUT PRIMUM.

De oratione.

Hoc est remedium animæ ejus, qui vitiorum tentamentis exæstuat, ut quoties quolibet vitio tangitur, toties ad orationem se subdat, quia frequens oratio vitiorum impugnationem exstinguit. Tam perseveranter intendere oportet animum nostrum orando, atque pulsando, quousque importunas desideriorum carnalium suggestiones, quæ nostris obstrepunt sensibus, fortissima intentione superemus : ac tandiu insistere, quousque persistendo vincamus. Nam negligentes orationes nec ab ipso homine impetrare valent quod volunt. Quando quis orat, sanctum ad se spiritum advocat : at ubi venerit, confestim tentamenta dæmoniorum, quæ se mentibus humanis immergunt, præsentiam ejus ferre non sustinentes, effugiunt. Oratio cordis est, non labiorum. Neque enim verba deprecantis Deus intendit : sed orantis cor aspicit. Quod si cor tacite oret, et vox sileat, quamvis homines lateat, Deum laedere non potest, qui conscientia præsens est. Melius est autem cum silentio orare corde sine sono vocis, quam solis verbis sine intentu mentis. Voces apud secretissimas aures Dei non faciunt verba nostra, sed desideria. Æternam etiam vitam si ore petimus, nec tamen corde desideramus, clamantes tacemus. Si vero desideramus ex corde, etiam cum ore conticescimus, tacentes clamamus. (*Greg., Moral. l. xxii, c. 18.*) Hinc est quod in ere-

ntio populus vocibus perstrepat, et Moyses a strepitu A
 verborum tacet: et tamen silens, aure divinæ pietatis auditur. Cui dicitur: *Quid clamas ad me (Exod. xiv)?* Intus est ergo in desiderio clamor secretus, qui ad humanas aures non pervenit, et tamen auditum conditoris replet. Nunquam est sine gemitu orandum. Nam peccatorum recordatio mœrorem gignit. (*Huc usque Greg.*) Dum enim oramus, ad memoriam culpam reducimus: et magis reos tunc nos esse cognoscimus. Ideoque cum Deo assistimus, gemere et flere debemus, reminiscentes quam gravia sint scelera quæ commisimus, quamque dira inferni supplicia, quæ timemus. Mens qualem se in oratione offert, talem post orationem conservet. Nam nihil proficit oratio, si denuo committitur, unde jam venia postulatur. Ille enim precis desideratum effectum sine dubio percipit, qui quod orando abluī postulat, delinquendo non iterat. Tunc ergo veraciter oramus, quando aliunde non cogitamus. Nam revera, tunc impetranda divina munera credimus; quando simplici affectu assistimus, cum oramus. Quando autem stamus ad orationem, vigilare et incumbere ad preces toto corde debemus, ut cogitatio omnis carnalis et sæcularis abscedat: hec quidquam tunc aliud cogitet animus, quam id solum quod precatur. Ideo et sacerdos fratrum præparat mentes dicendo: *Sursum corda*, ut dum plebs respondet: *Habemus ad Dominum*; admoveatur, nihil aliud se quam Dominum cogitare debere. Qui læditur, non desistat orare pro se lædentibus, alioquin juxta Dei sententiam peccat, qui pro inimicis non orat (*Matth. v*). Sicut nullum proficit in vulnere medicamentum si adhuc in eo ferrum sit, ita nihil proficit oratio illius, cujus adhuc dolor in mente, vel odium manet in pectore. Libentius sacrificium orationis accipitur, quod (in conspectu misericordis judicis) proximi dilectione conditur. Quod tunc veraciter quisque cumulat, si hoc etiam pro adversariis impendat. Tantus esse debet orantis erga Deum affectus; ut non desperet precis effectum. Inaniter autem oramus, si spei fiduciam non habemus. *Petat ergo* (ait Apost. Jacob.) *unusquisque in fide, nihil dubitans (Jacob. i)*. Et Dominus, *Omnia quæcunque petitis in oratione, credentes accipietis (Matth. xxi)*. Venit quidam senex aliquando in montem Sinai, et cum exiret inde, occurrit ei frater in via, et ingemiscens dicebat seni: *Affligimur, Abba, propter siccitatem, quia nobis non pluit*. Et dixit ei senex: *Quare non oratis et rogatis Deum? Et ille respondit: Et oramus et deprecamur assidue Deum, et non pluit*. Et dixit senex: *Credo quia non oratis attentius. Vis autem scire quia ita est? Veni, stemus pariter ad orationem*. Et extendens in cælum manus oravit, et statim pluvia descendit. Quod cum vidisset frater ille, timuit; et prociens adoravit sehem. Nam et Dominus discipulis ait: *Habete fidem. Amen dico vobis, quia quicumque huic monti dixerit, tollere et mittere in mare, et non hæsitaverit in corde suo, quocumque dixerit, fiet ei (Marc. xi)*. Quod

et factum precibus beati Patris Gregorii Neocæsariensis legimus. Qui cum volens ædificare Ecclesiam in loco apto, videretque eum angustiorum esse quam res exigebat, venit nocte ad locum, et genibus flexis oravit Dominum, ut montem longius juxta fidem petentis ageret. Et mane facto, reversus invenit montem tantum spatii reliquisse structuribus Ecclesie, quantum opus habebat. Nam et sancta Scholastica manus et caput in mensam posuit, et ut plueret, oravit: et statim pluvia super illos de cælo descendit. (*Rufin. lib. vii Hist.*) Nam et proinde tardius justorum exaudiuntur orationes: ut dum differuntur, majoribus præmiis cumulentur. Oratio namque privatis locis opportunius funditur, dum Deo tantum teste depromitur. Neque enim conciliat Deum multiplex orantis sermo: sed plura, sinceraque orationis intentio. Interrogaverunt quidam Abbatem Macharium dicentes: *Quomodo debemus orare?* Et dixit eis senex: *Non opus est multum loqui in oratione, sed extendere manus frequenter, et dicere: Domine, sicut vis, et sicut scis, miserere mei*. Hinc beatus Benedictus ait: *Non in multiloquio, sed in puritate cordis, et compunctione lacrymarum, nos exaudiri sciamus*. Et ideo brevis debet esse et pura oratio, nisi forte ex affectu inspirationis divinæ gratiæ protendatur. In conventu tamen omnino brevietur oratio.

CAPUT II.

De disciplina psallendi.

Oportet enim nisibus totis obedire illi, qui nos C
 per Prophetam admonet dicens: *Psallite sapienter (Psal. xlvii)*, id est, non quæramus sonum auris, sed lumen cordis: et quod lingua cantamus, opere compleamus. (*Basil. Reg. brev., 279.*) Cantat et sapienter, qui quod psallit intelligit. Nemo enim sapienter agit, qui quod operatur non intelligit. Quod enim est in omnibus cibus gustus, quo dignoscitur cujus saporis sit, hoc est et in verbis sanctæ Scripturæ, prudentia et sensus. Si quis ergo ita animam suam intendat in singula verba psalmodiæ, sicut gustus intentus est in discretionem saporis ciborum: iste est qui complevit quod dicitur, *Psallite sapienter (Psal. xlvii)*. Bonum est corde semper orare, bonum etiam sono vocis, Deum spiritualibus hymnis glorificare. Nihil est sola voce canere, sine cordis intentione. Sed sicut ait Apost.: *Commoventes vosmetipsos, psalms, hymnis, et canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo (Coloss. iii)*. Hoc est, non solum voce, sed corde psallentes. Unde et alibi: *Psallam spiritu, psallam et mente (I Cor. xiv)*. Sicut orationibus regimur, ita psalmodum studii delectamur. Psallendi enim utilitas tristia corda consolatur, gratiores mentes facit, fastidiosos delectat, inertes exsuscitat, peccatores ad lamenta invitat. Nam quamvis dura sint carnalium corda, statim ut psalmi dulcedo intonuerit, ad affectum pietatis animum eorum inflectit. Dum enim Christianum non vocis modulatio, sed tantum verba divina quæ ibi dicuntur, debeant commovere, nescio quo tunc

pacto quam modulatione canentis major nascitur compunctio cordis. Multi enim reperiuntur qui cantus suavitate commoti, sua crimina plangunt, atque ex ea parte magis flectuntur ad lacrymas, ex qua psallendi insonuerit dulcedo suavissima. Oratio in presenti tantum pro remedio peccatorum effunditur, psalmodiarum autem decantatio perpetuam Dei laudem demonstrat in gloriam sempiternam, sicut scriptum est: *Beati qui habitant in domo tua, in sæcula sæculorum laudabunt te (Psal. lxxxiii)*. Cujus operis ministerium quicumque fideliter intentaque mente exsequitur, quodammodo Angelis sociatur. Unde et in alio loco idem Psalmographus ait: *In conspectu Angelorum psallam tibi (Psal. cxxxvii)*. Psalmodiæ hic virtus ostenditur, ut qui puro corde inter homines psallit, etiam sursum cum Angelis canere videatur. Hinc et Apostolus ait: *Commoneutes vosmetipsos, psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus: cantantes in cordibus vestris Deo (Coloss. iii)*. Et canere igitur, et psallere, et laudare Dominum magis animo, quam voce debemus. Hoc est quippe quod dicitur cantantes in cordibus vestris. Vox etenim psalmodiæ cum per intentionem cordis agitur, per hanc omnipotenti Deo ad cor iter paratur, ut intentæ menti, vel prophetiæ mysteria, vel compunctionis gratiam infundat. Unde scriptum est: *Sacrificium laudis honorificabit me, et illic iter est quo ostendam illi salutare Dei (Psal. xlix)*. Et illud: *Cantate Domino, psalmum dicite nomini ejus, iter facite ei, qui ascendit super occasum: Dominus nomen illi (Psal. lxxvii)*. Ipse etenim super occasum ascendit, qui mortem resurgendo calcavit. Cui dum cantamus, iter facimus, ut ad nostrum cor veniat, et sui nos amoris gratia accendat.

CAPUT III.

De lectione.

Orationibus mundamur, lectionibus instruimur. Utrumque bonum, si liceat: si non liceat, melius orare quam legere. Qui vult cum Deo semper esse, frequenter debet orare, frequenter et legere. Nam cum oramus, ipsi cum Deo loquimur: cum vero legimus, Deus nobiscum loquitur. Omnis profectus, ex lectione et meditatione procedit. Quæ enim nescimus, lectione discimus: quæ autem didicimus, meditationibus conservamus. Geminum confert donum lectio sanctorum Scripturarum. Sive quia intellectum mentis erudit; seu quod a mundi vanitatibus abstractum hominem, ad amorem Dei perducit. (*Isid. l. iii, Sent. c. 8.*) Geminum est etiam lectionis studium. Primum quomodo intelligantur scripturæ: secundum, qua utilitate, vel dignitate dicantur. Nam rationabiliter erit quisque prius promptus ad intelligendum quæ legit; deinde idoneus ad proferendum quæ didicit. Lex enim Dei, et præmium habet, et pœnam legentibus eam. Præmium, in iis qui eam bene vivendo custodiunt; pœnam vero, in iis qui eam male vivendo contemnunt. Scriptura sacra lectoris sui animum ad cœlestem patriam vocat, atque a terrenis desideriis ad su-

perna amplectenda cor legentis immutat, dictisque obscurioribus exercet, et parvulis humili sermone blanditur: et usu legendi fastidium tollit lectori. Quia nimirum quos verbis humilibus adjuvat, sublimibus levat. Scriptura sacra aliquo modo cum legentibus crescit, a rudibus lectoribus quasi recognoscitur, et tamen a doctis semper nova reperitur. Ad Ezechielem prophetam dicitur: *Fili hominis, quodcumque inveneris comede (Ezech. iii)*. Quidquid enim in sacra Scriptura invenitur, edendum est: quia et ejus parva simplicem componunt vitam, et ejus magna subtilem ædificant intelligentiam. Præcepta Scripturæ sacræ legendo, reviviscimus, qui mortui in culpa jacebamus. Unde Omnipotenti Domino per Psalmistam dicitur: *In æternum non obliviscar sermones tuos: quia in ipsis vivificasti me (Psal. cxviii)*. Sancta Scriptura in tenebris vitæ præsentis facta est nobis lumen itineris. Hinc enim Petrus ait: *Cui benefactiis intendentes, quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco (II Petr. i)*. Cum legenti cuilibet sermo Scripturæ sacræ tepidus videtur, sensus divini eloquii ejus mentem non excitat, et in cogitatione sua nullo intellectu luminis enicat. At vero si bene vivendi ordines quærat, et per gressum cordis inveniat quemadmodum pedem boni operis ponat, tantum in sacro eloquio profectum invenit, quantum apud illum ipse profecerit. Plerumque fit, ut Scripturæ sacræ verba esse mystica quisque sentiat, si accensus supernæ contemplationis gratia, semetipsum ad cœlestia suspendat. Mira enim atque ineffabilis sacri eloquii virtus agnoscitur, cum superno amore legentis animus penetratur.

CAPUT IV.

De dilectione Dei et proximi.

(*Isid., l. ii Sent. c. 3.*) Charitas in dilectione Dei et proximi consistit. Servat autem in se dilectionem Dei qui a charitate non dividitur proximi. Qui a fraternâ societate secernitur, a divinæ charitatis participatione privatur. Nec poterit Deum diligere, qui noscitur in proximi dilectione errare. Christus, Deus et homo est. Totum ergo Christum non diligit, qui hominem odit. (*Isid. ibid.*) Quamvis ergo nonnulli fide atque operibus sanctis videantur esse participes: tamen quia privantur charitate fraternæ dilectionis, nullum habent incrementum virtutis. Nam (sicut Apostolus ait): *Si tradidero corpus meum ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest (I Cor. xiii)*. Sine amore charitatis quamvis quisque recte credat, ad beatitudinem pervenire non potest. Quia tanta est charitatis virtus, ut etiam prophetia et martyrium sine illa nihil esse credantur. Nullum præmium charitate pensatur. Charitas enim virtutum omnium obtinet principatum. Unde et vinculum perfectionis charitas ab Apostolo dicitur (*Coloss. iii*) eo quod universæ virtutes ejus vinculo religuntur. (*Huc usque Isid.*) Prima virtus obedientiæ in charitate est. Quæ videlicet charitas in duobus præceptis distinguitur, ut Deus et proximus diligatur: et recta operatio ex decalogi com-

pletione perficitur, ut cum bona agi cœperint, A mala jam nulla perpetrantur. Duo sunt præcepta charitatis, dilectio videlicet Dei, et dilectio proximi, per quæ nos sacræ scripturæ dicta vivificant: quia dilectionem Dei et proximi capimus in eloquiis divinis. (Greg., Moral. l. vii, c. 10.) Per amorem Dei amor proximi gignitur, et per amorem proximi amor Dei nutritur. Nam qui amare Deum negligit, profecto diligere proximum nescit. Tunc plenius in Dei dilectione proficimus, si in ejusdem dilectionis gremio prius proximi charitate ligamur. Quia ergo amor Dei amorem proximi generat, dicitur per legem Dominus: *Diliges proximum tuum*, præmisit dicens: *Diliges Dominum Deum tuum* (Math. xxii; Luc. x; Deut. vi), ut videlicet in terra pectoris nostri prius amoris sui radicem B sisteret, quatenus per ramos postmodum dilectio fraterna germinaret. Amor Dei proximi amore coalescit, sicut testatur Joannes, qui quosdam increpat dicens: *Qui non diligit fratrem suum quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?* (Greg. loc. cit.) Quæ tamen divina dilectio per timorem nascitur, sed in affectum crescendo permutatur (I Joan. iv). Sæpe omnipotens Deus, ut quantum quisque a charitate Dei et proximi longe sit, vel in ea quam profecerit, notum facit. Miro ordine cuncta dispensans, alios per flagella deprimit, alios successibus fulcit. Et dum quosdam temporaliter deserit, in quorundam cordibus quod malum latet, ostendit. Nam plerumque ipsi nos miseris insequuntur, qui felices sine comparatione coluerunt. Inoffenso pede iter nostrum in terra agitur, si Deus et proximus integra mente diligantur. Nec Deus enim vere diligitur sine proximo, nec proximus vere diligitur sine Deo. Sanctus Spiritus secundo legitur discipulis datus: prius a Domino in terra degente (Joan. xx), postmodum a Domino, cœlo præside (Act. ii). In terra quippe datur spiritus, ut diligatur proximus: e cœlo vero, ut diligatur Deus. Sed cur prius in terra, postmodum e cœlo, nisi quia patenter datur intelligi, quod juxta Joannis vocem: *Qui fratrem suum quem videt non diligit, Deum quem non videt, quomodo potest diligere* (I Joan. iv)? Amemus et amplectamur proximum, qui juxta nos est, ut pervenire valeamus ad amorem illius qui super nos est. Meditetur D mens in proximo, quod exhibeat Deo, ut perfecte mereatur in Deo gaudere cum proximo. Tunc enim ad illam supernæ frequentiæ lætitiâ pervenimus, de qua nunc sancti Spiritus pignus accepimus, si ad istum finem, scilicet ad dilectionem Dei et proximi, toto amore tendamus. Omne mandatum de sola dilectione est, et omnia unum præceptum sunt. (Greg. hom. 27 in Ev.) Quia quidquid præcipitur, in sola charitate solidatur. Præcepta ergo Domini, et multa sunt, et unum. Multa per diversitatem operis, unum in radice dilectionis. Qualiter dilectio Dei et proximi sit tenenda, ipse insinuat, qui in plerisque Scripturæ suæ sententiis, et amicos jubet diligere in se, et inimicos diligere propter se. Diligamus ergo, dilectissimi fratres, Dominum Deum nostrum sicut ille præcepit; scilicet, *ex toto corde, tota anima et tota virtute nostra diligamus, quia ille prior dilexit nos* (Deut. vi; Matth. xxii; Luc. x). Sic enim Joannes ille, qui super illum dilectionis fontem in cœna recubuit, in epistola sua ait: *Fratres, diligamus Dominum, quoniam ille prior dilexit nos* (I Joan. iv). Neque enim poterat Dominum fragilitas humana diligere, nisi ille primum naturam diligeret nostram. Dilixit etiam nos prius quam essemus, et ideo ut essemus creavit, vivificavit, nutrit, custodivit, et ad lavacrum regenerationis perduxit, renovavit, gubernavit, et ad intelligibilem ætatem perduxit. Hæc enim omnia nobis misericorditer, et per nimiam dilectionem perfecit. Aperiamus ergo oculos cordis nostri, dilectissimi fratres, et in tantum nos a Jesu Christo Domino nostro cognoscamus esse dilectos, ut pro nobis ejus sanguinem fustum non dubitemus. Suspendamus corda nostra ad dilectionem Creatoris nostri, et non ad modicum aut ex aliquo: *Sed ex toto corde, tota anima, et tota virtute diligamus eum* (Deut. vi; Matth. xxii; Luc. x), et nullius rei dilectionem præponamus dilectioni Domini nostri Jesu Christi. Ipse enim ait: *Qui diligit patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus* (Matth. x). Vere enim si Deum toto corde diligamus, dilectioni ejus nec parentum, nec amicorum, nec filiorum dilectionem præferre debemus. Sed si diligimus Dominum, necesse est ut (sicut nosmetipsos) diligamus et proximum, *quia in his duobus præceptis tota lex pendet et Prophetæ* (Matth. xxii; Rom. xiii). Ergo legem et Prophetas non implet, qui Deum proximumque non diligit. Scriptum est enim. *Hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligit et fratrem suum* (I Joan. iv). *Et in hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem* (Joan. xiii). Et illud: *Charissimi, diligamus nos invicem, quoniam charitas ex Deo est. Et omnis qui diligit fratrem suum, ex Deo natus est, et cognoscit Deum* (I Joan. iv). *Si diligas invicem, Deus in nobis manet, et charitas ejus in nobis perfecta est* (Ibid.). Beata est ergo dilectio charitatis, quæ omnes amplectitur, omnes diligit, omnes fovet. Vere beata, quæ nutrit virtutes, et delet peccata. Opprimit iram, excludit odia, expellit avaritiam, comprimit rixam, et fugat pariter omnia vitia. *Omnia tolerat, omnia credit, omnia sperat* (I Cor. xiii). Inter opprobria secura est, inter iras placida, inter odia benefica, in veritate firma. A pravis impugnantibus non diripitur, a latronibus non furatur, ab incendio non crematur, ab hæresi non dividitur. Individua stat, inexpugnabilis manet, inexplicabilis durat, inconcussa perseverat, incorrupta lætatur. Ligamentum est enim omnium virtutum, glutinum animarum, concordia mentium, et societas electorum. Ne adversitatibus frangatur, fortiter mentem roborat: ne prosperitatibus elevetur, caute temperat: ne ab ira superetur, rationabiliter reprimit.

Vere hæc (ut video) nobilissima et excellentissima virtus est. Teneamus ergo eam, fratres, virtute qua possumus, ut nobiscum sit, nobiscum maneat, nobiscum surgat, nobiscum pergat, nobiscum lætetur et convivetur. Decet enim in fratrum congregatione tam regiam jugiter inesse virtutem.

CAPUT V.

De observatione mandatorum Dei.

Post executionem dilectionis, videamus quid nobis observandum ipse auctor præcipiat dilectionis. Ait enim: *Si diligitis me, mandata mea servate, et ego rogabo Patrem, et alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum* (Joan. xiv). Attendamus ergo, fratres, quantum nos diligat Dominus noster Jesus Christus, qui cum promissione a nobis suam exigit dilectionem, et Spiritum sanctum dicit nobiscum esse in æternum mansurum, si post dilectionem suam mandata ejus servaverimus. Ab ipso enim nobis omnia bona largiuntur, et velle bonum et operari, ab illo prius donatur nobis. Diligimur eum ab illo; ut diligamus illum; amamur ab eo, ut aueniam eum. Cognoscimur, ut cognoscamus: adjuvanur ut operemur, et operando virtutibus ditemur. Ergo si nos dilectio Dei proximique demulcet, consequens est ut faciamus quod ille præcepit. Quia in tantum diligimus, in quantum facimus. Neque enim potest sincere Deum diligere, qui mandata ejus fideliter non implet. Ipse enim ait: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit. Et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus. Et qui non diligit me sermones meos non servat* (I Joan. ii). Joannes quoque Apostolus dilectione Domini repletus, in Epistola sua ait: *In hoc scimus quoniam cognovimus eum, si mandata ejus observamus* (I Joan. ii). *Qui dicit se nosse Deum et mandata ejus non custodit, mendax est, et in eo veritas non est. Qui servat verbum ejus, vere in hoc charitas Dei perfecta est* (I Joan. ii). De se quoque Job ait: *Vestigia Dei secutus est pes meus. Viam ejus custodivi, et non declinavi ex ea. A mandatis labiorum ejus non recessi, et in sinu meo abscondi verba oris ejus* (Job. xxiii). Ipse quoque Dominus de dilectione sui, atque mandatorum suorum observatione, populum Israeliticum admonens, dicit: *Et nunc Israel audi præcepta et judicia, quæ ego doceo te hodie, ut faciens ea vivas in eis* (Deut. iv). *Observa et cave, ne quando obliviscaris Domini Dei tui, et negligas mandata ejus atque judicia, et cæremonias quas ego præcipio tibi hodie* (Deut. viii). *Et nunc Israel, quid Dominus Deus tuus petiit a te, nisi ut timeas Dominum Deum tuum, et ambules in viis ejus, et diligas eum ac servias ei in toto corde tuo, et in tota anima tua, custodiasque mandata et cæremonias ejus, quas ego præcipio tibi hodie, ut bene sit tibi* (Deut. x). *Si autem audieris, ut facias omnia mandata ejus; faciet te Dominus excelsores cunctis gentibus quæ versantur in terra. Benedictus eris in civitate, et benedictus in agro, benedictus fructus ventris tui, et fructus terræ tuæ. Mittet Dominus super cellaria tua,*

et super omnia opera manum tuarum, benedictionem (Deut. xxviii). Hinc et Joannes Apostolus ait: *In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos Dei, cum Deum diligamus, et mandata ejus faciamus. Hæc enim charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus, et mandata ejus gravia non sunt* (I Joan. v). Hoc et ipse Dominus ait: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit* (Joan. xiv). (Greg. hom. 30 in Ev.) Probatio ergo dilectionis, exhibitio est operis. Vere enim Deum diligimus, si mandata ejus observantes, a nostris nos voluntatibus coarctamus. Nam qui adhuc per illicita desideria defluit, profecto Deum non amat, quia ei in sua voluntate contradicit.

CAPUT VI

De timore

Scriptum est enim: *Initium sapientiæ timor Domini* (Psal. cx). *Timor Domini gloria, et gloriatio, et lætitia, et corona exultationis. Timor Domini delectabit cor: et dabit lætitiæ et gaudium, in longitudinem dierum* (Eccli. i). *Time Dominum, et recede a malo* (Prov. iii, vers. 13 et 20), *quia timenti Deum bene erit in extremis, et in diebus consummationis illius benedicetur. Plenitudo sapientiæ, timere Deum* (Eccli. i). Generatio sapientiæ, timor Domini, divitiæ, et vita, et gloria. *Timor Domini expellit peccatum, et reprimit vitium, cautum facit hominem atque sollicitum. Nam qui sine timore est, non poterit justificari. Quia ubi timor non est, ibi dissolutio vitæ est. Ubi timor non est, ibi sceleratio est. Ubi timor non est, ibi scelerum abundantia est. Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius: et qui diligunt eum, conservabunt viam ejus. Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, et in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Qui timent Dominum custodient mandata ejus, et patientiam habebunt usque ad inspectionem ejus* (Eccli. ii). Timor Domini, non despiciere justum hominem pauperem, et non magnificare virum pejorem divitem. David enim dicit: *Servite Domino in timore, et exultate ei cum tremore* (Psal. ii). Et, *Time Dominum, omnes sancti ejus, quoniam nihil deest timentibus eum* (Psal. xxxiii). Et, *Beati omnes qui timent Dominum: qui ambulant in viis ejus* (Psal. cxxvii). Moyses quoque ait: *Post Dominum Deum vestrum ambulate, et ipsum timeate, et præcepta ejus custodite, et acquiescite illi* (Deut. xiiii juxta Lxx). Apostolus quoque dicit: *Cum timore et tremore vestram ipsorum salutem operamini* (Phil. ii). Iterum Salomon ait: *Corona sapientiæ timor Domini, replens pacem et salutis fructum: utraque autem sunt dona Dei* (Eccli. i). *Metuentes Dominum sustinete misericordiam ejus, et non desectatis ab illo, ne cadatis. Qui timetis Dominum, credite illi: et non evacuabitur merces vestra. Qui timetis Dominum, diligite illum: et illuminabuntur corda vestra* (Eccli. ii). *Beatus cui donatum est habere timorem Dei. Timor Domini sicut paradisi benedictionis, et super omnem gloriam operuerunt illum* (Eccli. xl). In timoris etenim laude adhuc Salomon ait, *Timor Domini apponet dies* (Prov. x). Timeamus, ergo fratres, illo timore Do-

mini, qui sanctus permanet in seculum seculi (Psal. XVIII); illo casto timore qui nobis ad dies temporis hujus adjiciat dies æternos, dies perpetuos, dies perennes et immortales, imo diem unum sine vespera et infinitum, diem felici gaudio plenum, indeficienti luce refertum, angelico comitatu suffultum; diem inquam, quem nox non interpolat, tenebræ non obscurant, nubilum non offuscat, importabilem non efficit calor æstatis, pigrum non reddit frigus hiemis; dies qui nobismet unus erit cum sanctis, communis cum angelis, æternus cum utrisque; qui nobis cum felici gaudio consortium tribuat angelorum, et socios faciat patriarcharum, in numero computet prophetarum, in exultatione socios faciat apostolorum. Et quia apostolus Joannes in canonica dicit: *Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem, et quia timor pœnam habet, et qui timet, non est perfectus in charitate* (I Joan. IV), necesse est duos discrete et diligenter intelligamus timores. Duo sunt igitur timores. Unus quo timent homines Deum, ne mittantur in gehennam. Ipse est timor ille, qui introduxit charitatem, sed sic venit ut exeat. Si enim adhuc propter pœnas times Deum, nondum amas, quem sic times: non bona desideras, sed mala caves. Sed ex eo quod mala caves, corrigis te, et incipis bona desiderare. Cum bona desiderare cœperis, erit in te timor sanctus, ille scilicet, ne ipsa bona amittas, non ne mittaris in gehennam, sed ne te deserat præsens Domini, quem amplecteris, quo æterno frui desideras. Frater quidam interrogavit senem dicens: Quomodo venit timor Domini in animam? Et dixit senex: Si habet homo humilitatem, et paupertatem, et non judicet alterum; sic venit in eum timor Dei. Dixit quidam senex: Timor et humilitas, et egestas victualium, et plauctus maneat in te. Et alius senex dixit illud: *Quidquid odio habes, alii ne facias* (Tob. IV). Si odio habes eum qui tibi male loquitur, ne tu male loquaris de aliquo. Si odio habes eum qui tibi calumniam facit, ne tu calumniam facias alicui. Si odio habes eum qui te in contemptu ducit, aut injuriis appetit, nihil tu horum facias cuiquam: Qui ergo verbum istud custodire potest, sufficit ei ad salutem. Dixit quidam senex: Vita Monachi hæc est. Operatio, obedientia, meditatio, et ut non judicet, non obloquatur, non murmuret. Scriptum est enim: *Qui diligittis Dominum, odite malum* (Psal. xcvi). Monachi vita hæc est, non ingredi cum injustis, neque videre oculis suis mala, neque curiose agere, neque audire inania, neque aliena rapere, sed magis sua tribuere, neque superbire corde, neque cogitatione unalignari, neque ventrem implere, sed cum discretionem omnia agere. Ecce in his est monachus. Dixit Abbas Jacob: Quia sicut lucerna obscurum cubiculum illuminat, ita timor Domini, si venerit in cor hominis, illuminat eum, et docet omnes virtutes et mandata Dei. Interrogaverunt quidam patrum Abbatem Macharium Ægyptium, dicentes: Quomodo et quando manducas, et quando jejunas,

corpus tuum siccum sic est? Et dixit eis senex: Sicut lignum in manu hominis quo fructus in igne versantur arcescit, ita si homo habuerit mentem suam in timore Dei, ipse timor Dei ossa ejus consumit.

CAPUT VII.

De sapientia quæ Christus est.

Corona sapientiæ (ut ait Scriptura) timor Domini est, et initium sapientiæ, timere Deum, et plenitudo sapientiæ, et radix sapientiæ timor Domini est (Eccli. I). Timeamus ergo, charissimi, Dominum, et animas nostras præparemus, ad excipiendam sapientiam, ut sapienter, et pie, et juste viventes, cum ipsa sapientia, regna mereamur possidere perpetua. Sic enim scriptum est: *Qui custodierint illam, justificabuntur ab ea, et facile videbitur ab iis qui diligunt eam, et inveniatur ab iis qui quærunt illam* (Sap. VI). Scriptum est enim: *Concupiscentia itaque sapientiæ ducit ad regna perpetua* (Ibid.). Propterea ait Salomon: *Optavi, et datus est mihi sensus: invocavi, et venit in me spiritus sapientiæ, et proposui pro luce habere illam. Super salutem et omnem pulchritudinem dilexi illam, quoniam inexstinguibile est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, et innumerabilis honestas per manus illius, et lætatus sum in omnibus, quoniam antecedebat me ista sapientia. Infinitus enim thesaurus est hominibus, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiae Dei. Est enim in illa spiritus intelligentiæ, sanctus, unicus, multiplex, subtilis, mobilis, disertus, incoquinatus, certus, suavis, amans bonum, acutus, quem nihil vetat beneficiens, humanus: stabilis, securus, omnem habens virtutem, omnia prospiciens, et qui capiat omnes spiritus, intelligibilis. Nam omnibus mobilibus, mobilior est sapientia. Vapor est enim virtutis Dei et emanatio claritatis omnipotentis Dei sincera. Candor est enim lucis æternæ, et speculum sine macula Dei majestatis, et imago bonitatis illius* (Sap. VII). Est enim (ut dicitur) hæc speciosior sole, et super omnem stellarum dispositionem luci comparata invenitur prior. *Laci enim succedit nox, sapientia autem vincit malitiam* (Ibid.). Ut enim dicitur: *Attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter. Sobrietatem enim et sapientiam docet, et justitiam et virtutem quibus utilius nihil est in vita hominibus* (Sap. VIII). Thesaurus enim magnus est sapientia, quam qui inveniunt, inveniunt vitam: et qui possederint illam, immortalitatis habebunt coronam. Ipsa est enim quæ stabiles facit in fide, certos in verbo, dulces in eloquio, hilares in dato, in misericordia humanos, in respondendo suaves, in discernendo sagaces, in prosperitate mites, in adversitate securos, acutos in sensu, perlucidos in facto, candidos in vultu, et fortes in conflictu (Ibid.). *Unde ergo sapientia venit, et quis est locus intelligentiæ? Abscondita est ab oculis omnium viventium. Deus intelligit viam ejus, et ipse novit locum illius. Ipse enim dixit homini: Ecce timor Domini, ipse est sapientia, et recedere a malo intelligentia* (Job. XXVIII). Diligamus ergo eam, fratres, ut diligamur ab ea. Ipsa enim sapientia quæ Christus

est, dicit: *Ego sapientia habito in consilio, et eruditus in sum cogitationibus. Meum est consilium et equitas, mea est prudentia, mea est et fortitudo. Ego diligentes me diligo, et qui mane vigilverint ad me, invenient me. Mecum sunt divitiæ et gloria. Melior est fructus meus auro et lapide pretioso. In viis justitiæ ambulo, ut ditem diligentes me, et thesauros eorum repleam* (Prov. viii). Diligit enim Deus illum qui diligit sapientiam. Sapientia enim filiis suis vitam præparat, diligentibus se justitiam ministrat, amantibus se prudentiam donat. In tentatione cum illo ambulat, et iter directum illi præparans, absconsa sua denudat, illi scientiam et intellectum prudentiæ thesaurizat. Ergo qui tenuerit illam, vitam hæreditabit æternam.

CAPUT VIII.

De prudentia.

Prudentia namque ornamentum est omnium virtutum, gloria verbi, decusque sermonis, sicut scriptum est: *Ornamentum aureum prudenti, doctrina, et quasi brachiale in brachio dextro* (Eccli. xxi). Prudentia custos est oris, gubernatio actionis, temperantia cordis, moderatio linguæ, omniumque statera verborum, et ponderatio rerum. Sic enim scriptum est: *Verba prudentium statera ponderabuntur* (Eccli. xxi). Hinc et Paulus ait: *Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere* (Col. iv). Diligamus et nos, fratres, hanc clarissimam virtutem, quæ nobis gubernationem animi disponat, et discretionem mentis confirmet. Sic enim scriptum est: *Qui sapiens est, multa gubernatur prudentia* (Prov. xli). Diligamus prudentiam quæ gressus operis nostri dirigat, et actus cogitationis disponat. Scriptum est enim: *Vir prudens dirigit gressus suos* (Prov. xv). Diligamus prudentiam quæ nobis spiritalem ædificet domum, et ædificatam sublimiter roborat. Scriptum est enim: *Sapientia ædificabitur domus, et prudentia roborabitur* (Prov. xxiv). Diligamus prudentiam, quæ nobis ornamenta morum, et copiam ministret virtutum, quæ ori nostro legem veritatis insinuet, et sermonem sapientiæ et intellectus multipliciter adornet, sermonibus nostris aureum ornamentum imponat, et labiis nostris munus argenteum conferat: moribus nostris jugem custodiam, congruam ministret et gloriam.

CAPUT IX.

De simplicitate.

Magna est quidem prudentiæ virtus, sed necesse est ut simplicitatis virtute temperetur. Sic enim Dominus in Evangelio ait: *Estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ* (Matth. x). Et de Job simplici viro, Dominus ad diabolum ait: *Nunquid considerasti servum meum Job, quod non sit similis ei super terram, simplex, rectus, et timens Deum, et recedens a malo* (Job. i)? Diligamus ergo, fratres, hanc magnam virtutem, quæ de Altissimi thesauro prodit, quæ quamvis omnibus Christianis, maxime autem necessaria est monachis, qui vite propositum simplicitatis ornare debent officio.

Scriptum est enim: *Sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quærite illum, quoniam invenitur ab iis qui non tentant illum: apparet autem eis qui fidem habent in illum* (Sap. i). Diligamus ergo simplicitatem cordis, ut ab illa actus nostri dirigantur in viam salutis. Scriptum est enim: *Simplicitas justorum dirigit eos* (Prov. xi). Obediamus verbis Pauli prædicatoris egregii, qui nos admonet, dicens: *Volo vos sapientes esse in bono, simplices in malo* (Rom. xvi). Debet enim electorum corda prudentia in bonum jugiter acuere, et simplicitas ab acumine prudentiæ temperare, ne aut prudentia modum rectitudinis excedat, aut simplicitas ignorantæ fallacia torpescat. (Greg., l. v, Moral., c. 3.) De Jacob enim legitur: *Quod esset vir simplex, et in domo habitans* (Gen. xxv), quia nimirum omnes qui in curis exterioribus spargi refugiant, simplices in cogitatione, atque in conscientiæ suæ habitatione consistunt, ne dum ad multa foris inhiant, a semetipsis alienati cogitationibus recedant. Curramus ergo per simplicitatis itinera, ut ad perennitatis per eam citius pervenire mereamur patriam, ubi immortalitatis stolam et simplicitatis recipere mereamur præmia.

CAPUT X.

De patientia.

De hac virtute patientiæ sic Dominus ait: *In patientia vestra possidebitis animas vestras* (Luc. xxi). Et Paulus discipulus ejus dicit: *Induite vos sicut electi Dei, sancti et dilecti viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem in charitate* (Col. iii; Ephes. iv). Salomon quoque ait: *Doctrina viri per patientiam noscitur, et gloria ejus est iniqua prætergredi* (Prov. xix). Jacobus Apostolus prædicans ait: *Patientia autem opus perfectum habeat, ut sitis perfecti et integri, in nulla deficientes* (Jac. i). Et Paulus iterum dicit: *Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes* (I Thess. v). Curramus ergo, dilectissimi fratres, per hanc patientiæ viam, et diligamus eam, quia non habet offediculum, sed plenum et æternum per se currentibus in futuro retribuet gaudium. Magna est enim, fratres, virtus patientiæ, quæ lædentes se non lædit, sed diligit: quæ injurianti se injurias remittit, non reddit: cui nocere potest non nocet, sed parcat. Radix enim omnium et custos virtutum, patientia est. Per patientiam vero *possidemus animas nostras* (Luc. xxi). Custodem igitur conditionis nostræ patientiam Dominus esse monstravit: quia in ipsa possidere nosmetipsos docuit. (Greg., past. Curæ p. iii, adm. 10; Cypr. de bono Pat.) Patientia autem vera, est aliena mala æquanimiter perpeti: et contra eum qui mala irrogat, dolore nullo moveri. Patientiæ ergo virtus est, fratres, quæ nos Deo commendat, et a malis omnibus custodit, et servat. Ipsa est quæ iram temperat, linguam refrenat, et mentem gubernat. Ipsa est quæ pacem custodit, disciplinam moderate peragit, libidinis impetum frangit, violentiam

comprimit, et incendium simultatis exstinguit. Coer-
cet potentiam divitum, refovet inopiam pauperum,
facit humiles in prosperis, fortes in adversis, contra
inurias et contumelias mites. Tentationes expu-
gnat, persecutiones tolerat. Ipsa est quæ fidei nostræ
fundamenta fortiter munit, incrementa spei nostræ
sublimiter provehit, et actus vitæ nostræ dirigit.
Ipsa nos ut tenere possimus viam Christi, patienter
gubernat, et ut filii Dei perseveremus, inanimiliter
confirmat. Hanc enim virtutem, fratres dilectissimi,
cum gaudio diligere, et totis viribus amplecti debe-
mus. Cito enim fructum patientiæ, ejusque præ-
mium recipiemus, si cum illa usque in finem perse-
veremus. Sic enim et Jacobus apostolus ait: *Ecce
iudex ante januam assistit, et vobis præmia patientiæ, et
adversariis vestris pœnam quam merentur, restituet*
(*Jacob. v.*). Ante januam dicit, quia proximus nobis
est, et paratus Dominus Jesus Christus, et ad dimit-
tenda nobis rogantibus delicta, et ad reddenda pa-
tientiæ præmia. Dicebant de abbate Isidoro, qui
erat presbyter in Scythia: quia si quis habuisset
fratrem infirmum, aut pusillanimum, aut injuriosum,
et volebat eum expellere foras, ille dicebat: Addu-
cite eum ad me. Et apprehendens, cum patientia
sua curabat animum fratris illius. Venerunt aliquan-
do latrones in monasterium cujusdam senis, et dixe-
runt ad eum: Omnia quæcunque in cella tua
sunt tollere venimus; et ille dixit: Quantum vobis
videtur, filii, tollite. Tulerunt ergo quæcunque inve-
nerunt in cella, et abierunt. Obliti sunt autem ibi
sacellum qui erat absconditus in cella. Senex vero
secutus est, post eos clamans et dicens: Filii, tollite
quod obliti estis in cella. Illi vero admirantes patientiam
ejus, revocaverunt et restituerunt omnia in
cella ejus. Et pœnitentiam egerunt omnes ad invi-
cem dicentes: Hic vere homo Dei est.

CAPUT XI.

De humilitate.

Hæc virtus humilitatis, quamvis omnium esse de-
beat Christianorum, maxime autem in cordibus ha-
bitare, et requiescere debet monachorum. Unde Isi-
dorus ait (*Sent. l. III, c. 19*): Summa monachi virtus,
humilitas; summum vitium ejus, superbia est. Tunc
autem se quisque monachum judicat, quando se mi-
nimum existimaverit, etiam cum majora virtutum
opera gesserit. Qui mundum deserunt, et tamen vir-
tutes præceptorum sine cordis humilitate sequuntur,
isti quasi de excelso gravius corruunt, quia deterius
per virtutum elationem dejiciuntur, quam per vitia
prolabi potuerunt. Semper conscientia servi Dei hu-
milis esse debet et tristis, scilicet ut per humilitatem
non superbiat, et per utilem mœrorem cor ad lasciviam
non dissolvat. (*Huc usque Isid.*) De hac summa
virtute Dominus ait: *Omnis qui se exultat humiliabitur,
et qui se humiliat exaltabitur* (*Luc. xviii*). Hinc
et Jacobus apostolus ait: *Glorietur autem frater hu-
milis in exaltatione sua* (*Jacob. i*). Quia omnis fra-
ter qui adversa humiliter pro Domino suffert, sub-
limiter ab illo regni præmia percipiet. Hinc et bea-

A tus Petrus apostolus ait: *Quia Deus superbis resistit,
humilibus autem dat gratiam* (*I Petr. v*). Omnes enim
dicit, seniores scilicet, et adolescentes, quibus invi-
cem videtur humilitatis insinuare virtutem: et his
videlicet regendo, et illis humiliter obsequendo.
Omnes ergo humilitatem in alterutrum vel exemplo,
vel etiam verbo docet insinuare, quia nimirum om-
nibus superbæ vitium (quod angelos de cœlo dejecit)
noverat esse cavendum. Et quæ sit gratia, quam hu-
milibus promittit donandam, sequenter exponit di-
cens: *Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut
vos exaltet in tempore visitationis* (*I Petr. v*). Hanc
ergo gratiam humilibus tribuit, ut quo magis humili-
ati fuerint tempore certaminis propter ipsum, eo
gloriosius exaltentur tempore retributionis ab ipso.
B Hinc Psalmista ait: *Juxta est Dominus iis qui tribu-
lato sunt corde, et humiles spiritu salvabit* (*Psal. xxxiii*).
Omnis autem humilitas non tam in sermone quam
in mente est, ut humiles nos conscientia noverit, et
nunquam nos vel scire vel intelligere, vel esse ali-
quid existimemus. Mirabiliter enim culmen humili-
tatis rex et propheta David retinebat, cum diceret:
*Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati
sunt oculi mei* (*Psal. cxxx*), etc. Ipse iterum ait:
Sacrificium Deo spiritus contribulatus (*Psal. l*). Et
iterum: *Vide humilitatem meam et laborem meum,
et dimitte omnia delicta mea* (*Psal. xxiv*). Si ergo
humiliatum cor sacrificium Deo est, sacrificium ob-
tulit quando dixit: *Domine, non est exaltatum cor
meum*, etc. Quod si aliquis eremita cellæ suæ va-
cans, talia diceret, magna patientiæ laude fulgeret,
sed quia hoc purpuratus rex et eximius prophetarum
dicebat, humilitatis ejus exemplum per universum
mundum diffusa laudet Ecclesia. Quæ ideo maxime
inter virtutes eximias humilitas honorata consurgit,
quoniam eam dignatio majestatis assumpsit. Dixit
abbas Antonius (*Athan. in Vit. Anton.*): Vidi omnes
laqueos inimici tensos in terra, et ingemiscens dixi:
Quis putas transiet istos? Et audivi vocem dicentem:
Humilitas. Dicebat abbas Serapion: Quia multos
labores corporales plusquam filius meus Zacharias
feci, et non perveni ad mensuras humilitatis et taci-
turnitatis ejus. Abbas Moyses dixit fratri Zachariæ:
Dic mihi, quid faciam? At ille tollens cucullam de
capite suo, misit illam sub pedibus suis, et concul-
cans eam dixit. Nisi ita conculcatus fuerit homo, non
potest monachus esse. Interrogatus senex, quare
inquietaretur a dæmonibus, respondit: *Quia arma
nostra abjecimus, quæ sunt contumeliæ, humilitas,
paupertas et patientia*. Interrogatus senex, quid e-
set perfectio, respondit: perfectio hominis est humi-
litas. Quantum enim quis ad humilitatem profecerit,
et inclinatus fuerit, tantum elevabitur ad profectum,
quia humilitas magnum opus est et divinum. Via au-
tem humilitatis hæc est, ut labores corporales assu-
mere debeat homo, et habeat seipsum peccatorem et
ponat se subjectum in omnibus, et non attendat
aliena peccata, sed sua semper aspiciat, et deprecetur
pro illis sine intermissione Deum.

CAPUT XII.

De pace.

Nemo se apud Deum magis exultat, quam qui se apud semetipsum propter Deum humiliat. Ad hoc enim a Deo humilis exaltatur, ut filius Dei et hæres Christi vocetur. Tantum est ut pacem sequatur, quia pacem quærere debet et sequi, filius pacis. Taliter enim nos admonens Apostolus dicit: *Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum (Heb. xii)*. Ipse quoque Dominus in Evangelio ait: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur (Math. v)*. Nam inter sua divina mandata et magisteria salutaria, passioni jam proximus, hoc nobis præceptum atque mandatum commendavit Salvator custodiendum. Ait enim: *Pacem meam do vobis, pacem meam commendo vobis (Joan. xiv)*. Hanc nobis hæreditatem ascendens Dominus in cælum reliquit, et sequi eam per suum fidelissimum regem David atque Prophetam mandavit. Ait enim: *Declina a malo, et fac bonum: inquire pacem, et persequere eam (Psal. cxviii)*. Si hanc enim sincero corde sequi voluerimus, Christi hæredes erimus. Si autem Christi hæredes cupimus esse, in Christi pace debemus versari. Si filii Dei sumus, pacifici esse debemus. Pacificos enim esse oportet Dei filios et humiles, mente mites, corde simplices, sermone puros, animo innocentes, affectu concordēs, fideliter sibi met ac unanimiter cohærentes.

CAPUT XIII.

De obedientia.

De obedientia sic beatus Petrus apostolus dicit: *Propter quod succincti lumbos mentis vestrae, sobrii in omnibus, perfecte sperate in eam quæ offertur vobis gratiam, in revelatione Jesu Christi, quasi filii obedientia (I Petr. i)*. Recte filios obedientia vult illos existere, quos in præfatione, in sanctificationem Spiritus, in obedientiam et aspersionem sanguinis Jesu Christi dixerat electos (*Ibid.*). Debet ergo obedientia et in adversis ex suo aliquid habere, et rursum in prosperis ex suo aliquid omni modo non habere, quatenus et in adversis tanto sit verior, quanto a præsentis ipsa (quam divinitus percipit) gloria, funditus ex mente separatur. Ab omnipotente Domino obedientia usque ad mortem servanda præcipitur, sicut Veritas ait: *Non possum ego a meipso facere quidquam, sed sicut audio, judico (Joan. v)*. Ipse sicut audit, judicat. Tunc etiam obediens patri, cujus iudex hujus venerit sæculi. (*Greg. Moral. l. xxxv, c. 22, 23.*) Ne nobis usque ad præsentis vitæ terminum obedientia laboriosa appareat, Redemptor noster indicat, qui hanc etiam cum iudex venerit, servat. Quid ergo mirum, si peccator homo obedientia in præsentis vitæ brevitate se subjicit, quando hanc mediator Dei et hominum etiam cum obediens remunerat, non relinquit? Sciendum est, nunquam per obedientiam malum fieri, aliquando autem debet per obedientiam bonum quod agitur intermitteri. Neque enim mala in paradiso arbor exstitit, quam Deus homini ne contingeret, interdixit (*Gen. ii*). Sed ut melius per obedientia meritum homo bene conditus

A cresceret, dignum fuerat ut hunc etiam a bono prohiberet, quatenus tanto verius hoc quod ageret virtus esset, quanto et a bono cessans, auctori suo se subditum humilius exhiberet. Scriptum est enim, *Melior est obedientia quam victimæ (Eccl. iv)*. Obedientia quippe victimis jure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria maclatur. Tanto igitur quisque Deum citius placat, quanto ante ejus oculos repressa arbitrii sui superbia, gladio præcepti se immolat. Hinc abbas Basilius (*Reg. brev. disp., interr. 115*) interrogatus, quomodo sibi invicem fratres obedire deberent, respondit: Sicut servi Domini, secundum quod præcepit Dominus: Quia qui vult in vobis esse magnus, fiat omnium novissimus et servus: sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. (*Cass. de Instit. l. iv, c. 25, 27.*) Plantavit quidam senex lignum aridum in cremo, et volens obedientiam fratris probare, dixit ei: Per singulos dies riga lignum istud, donec fructum faciat. Erat autem longe ab eis aqua. Quod cum fecisset frater ille per tres annos, lignum illud viride factum est, et fructum attulit. Sumens autem ex fructu ejus senex, detulit ad Ecclesiam, et dixit fratribus: Accipite et manducate obedientia fructum. Dicebat senex, quod nihil sic quærat Deus ab iis qui initium habent conversionis, quomodo obedientia laborem. Quidam sæcularis renuntiavit sæculo, et venit in monasterium, adducens secum filium suum parvulum. Quem abbas tenens, infantulum osculabatur, et dixit patri ejus: Amas hunc? Et ille respondit, Etiam. Et iterum dixit illi: Diligis eum? Et respondit, Etiam. Postea dixit illi Abbas: Tolle ergo si amas eum, et mitte illum in furnum ardentem. Et tenens eum pater suus, jactavit in furnum ardentem, et statim factus est furnus velut ros. Ex quo facto acquisivit sibi gloriam in tempore illo, quemadmodum Abraham patriarcha. Dixit senex: Quia frater qui ad obedientiam patris spiritualis animam dederit, majorem mercedem habet, quam ille qui cremo solus recesserit: quia ii qui se in cremum relegant, arbitrio suo de sæculo recesserunt; hic autem ordo, qui se ad obediendum dedit, omnes voluntates suas abiciens, pendet ad Deum et ad jussionem spiritualis patris, propterea et majorem gloriam ab aliis habet. Quapropter, o filii, bona est obedientia, quæ propter Deum fit. Intendite ergo, filii, virtutis hujus aliqua ex parte vestigium. Obedientia salus est omnium fidelium. Obedientia genitrix est omnium virtutum. Obedientia regni cælorum inventrix est. Obedientia cælum aperiens, et hominem de terra elevans. Obedientia cohabitatrix est angelorum. Obedientia sanctorum omnium cibus est. Ex hac enim allactati sunt, et per hanc ad perfectionem venerunt.

CAPUT XIV.

De contemptoribus mundi.

(*Isid., l. iii Sent. c. 16.*) Ea quæ sæculi amatoribus chara sunt, sancti velut adversa refugium, plusque adversitatibus mundi gaudent, quam prosperitatibus delectentur. Alienos constat esse a Deo,

quibus hoc sæculum ad omne commodum prosperatur. Servis autem Dei cuncta hujus mundi contraria sunt, ut dum ista adversa sentiunt, ad cœlestis desiderium ardentius excitentur. Magna apud Deum refulget gratia, qui huic mundo contemptibilis fuerit. Nam revera necesse est, ut quem mundus odit, diligatur a Deo. Sancti viri ideo contemnere cupiunt mundum, et motum mentis ad superna revocare, ut ibi se recolligant, unde defluerunt, et inde se subtrahant, unde dispersi sunt. (*Ibid.*, *loc. cit.*) Qui post renuntiationem mundi ad supernam patriam sanctis desideriis inhiat, ab hac terrena intentione, quasi quibusdam pennis sublevatus erigitur, et in quo lapsus erat per gemitum conspicit, et ubi pervenerit cum gaudio magno iutendit. (*Isid.*, *lib. III Sent.*, *c. 17.*) Sancti viri funditus sæculo renuntiantes, ita huic mundo moriuntur, ut soli Deo vivere delectentur, quantumque ab hujus sæculi conversatione se subtrahunt, tantum internæ mentis acie præsentiam Dei, et Angelicæ societatis frequentiam contemplantur. Via sine offendiculo, vita monachi, sine cupiditatis et amoris impedimento. Dum enim quisque a consortio mundi abstrahitur, nec cupiditas eum obligat consentientem, nec cruciat sentientem. Bonum est corporaliter remotum esse a mundo, sed multo est melius voluntate. Utrumque autem viro perfecto. Ille autem perfectus est, qui huic sæculo corpore et corde discretus est. *Onager*, ut ait *Jeremias*, *contemnit civitatem* (*Jer. 11*), et monachi communem secularium civium conversationem. Ii adversa vitæ nostræ appetunt, prospera contemnunt, ut eum dum ab eis hæc vita despicitur, futura inveniatur.

CAPUT XV.

De pœnitentia.

Omnis peccator in pœnitentia duplum habere gemitum debet, nimirum quia et bonum quod oportuit non fecit, et malum quod non oportuit, fecit. Cum ad bona opera non assurgimus, necesse est ut nosmetipsos dupliciter dedecamus, quia et recta non fecimus, et prava operati sumus. Per beatum Moysen unus turtur pro peccato, alter vero offerri in holocaustum jubetur (*Lev. v*). Holocaustum namque totum incensum dicitur. Unum ergo turturem pro peccato offerimus, cum pro culpa gemitum damus. De altero vero holocaustum facimus, cum pro eo quod bona negleximus, nosmetipsos funditus accendentes, igne doloris ardemus. Beatus *Job* post flagella proficiens, et semetipsum in magna redargutione discutens dicit : *Idcirco ipse me reprehendo et ago pœnitentiam in favilla et cinere* (*Job. XLII*). (*Greg. in c. Job, XLII, l. xxxv, c. 2.*) In favilla enim et cinere pœnitentiam agere est, contemplata summa essentia, nihil aliud quam favillam se cineremque cognoscere. In cilicio asperitas et compunctio peccatorum, in cinere autem pulvis ostenditur mortuorum. Et idcirco utrumque adhiberi ad pœnitentiam solet, ut in compunctionis cilicio cognoscamus quid per culpas fecimus, et in favilla cineris, perpendamus quid per iudicium facti sumus. Fidelis

A quisque dum cogitationes in iudicio exquiri subtiliter non ignorat, semetipsum introrsus discutens, ante iudicium vehementer examinat, ut districtus Iudex eo jam tranquillius veniat, et cor quod discutere appetit, pro culpa punitum cernat. Quia eam dum nos punimus, ipse nequaquam in extremo examine iudicat. Paulo attestante qui ait : *Si nosmetipsos iudicaremus, non utique iudicaremur* (*I Cor. xi*).

(*Greg. ibid.*) Quod exterius agimus (nisi pœnitentia interveniente diluamus, in secreto iudiciorum Dei sub quadam occultatione servatur, ut quandoque etiam de sigillo secreti, exeat ad publicum iudicium. Cum vero pro malis quæ fecimus, disciplinæ flagello atterimur, et hæc per pœnitentiam dessemus, iniquitatem nostram signat et curat, quia nec multa hic

B deserit, nec in iudicio puniendo servat. Bene se iudicet justus in hac vita, ne iudicetur a Deo damnatione perpetua. Tunc autem iudicium de se quisque sumit, quando per dignam pœnitentiam sua prava facta condemnat. Amaritudo pœnitentiæ facit animum sua facta subtilius discutere, et dona Dei, quæ contempsit, flendo commemorare. Nihil autem peius quam culpam agnoscere, nec desistere. Duplicem habere solum debet in pœnitentia omnis peccator. Sive quia per negligentiam bonum non fecit, seu quia malum per audaciam perpetravit. Quod enim oportuit non gessit, et gessit quod agere non oportuit, ille pœnitentiam digne agit, qui reatum suum satisfactione legitima plangit, condemnando scilicet atque deslendo quæ gessit, tanto inde plorando profundius, quanto exstitit in peccando proclivius.

C Ille pœnitentiam digne agit, qui sic præterita mala deplorat, ut futura iterum non committat. Nam qui plangit peccatum, et iterum admittit peccatum, quasi si quis lavet laterem crudum, quem quanto magis eluerit, tanto amplius latum facit. Quamvis quisque sit peccator et impius, si ad pœnitentiam convertatur, consequi veniam posse creditur. Festinare debet ad Deum pœnitendo unusquisque dum potest, ne si dum potest noluerit, cum tarde voluerit, omnino non possit. Proinde Propheta ait : *Quærite Dominum dum inveniri potest : invocate eum, dum prope est* (*Isa. lv*).

D Si quando quis peccare potest, pœnitet, vitamque suam vivens ab omni crimine corrigit, non dubium quin moriens ad æternam transeat requiem. Qui autem prave vivendo pœnitentiam in mortis agit periculo, sicut ejus damnatio incerta est, sic remissio dubia. Quamvis per pœnitentiam propitiatio peccatorum sit, sine metu homo esse non debet, quia pœnitentiæ satisfactio divino pensatur iudicio, non humano. Proinde quia miseratio Dei occulta est, intermissione flere necesse est. Neque enim quam oportet pœnitentem habere de peccatis securitatem. Nam securitas negligentiam parit, negligentia autem sæpe incautum ad vitia transacta reducit. Dum per pœnitentiam expulsa fuerint ab homine vitia, si forte post hæc intercedente securitate, quilibet culpa subreperit, confestim delectationes pri-

stantæ viatorum avidius irrepunt, pulsantesque hominem in consueta opera gravius pertrahunt, ita ut sicut novissima illius pejora prioribus (Matth. xii).

CAPUT XVI.

De confessione.

Hinc Jacobus ait : *Confitemini alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem, ut salvemini (Jac. i)*. In hac autem sententia illa debet esse discretio, ut quotidiana levique peccata alterutrum coequalibus confiteamur, eorumque quotidiana credamus oratione salvari. Porro gravioris lepræ immunditiam, juxta legem Sacerdoti pendamus, atque ad ejus arbitrium, qualiter et quanto tempore jusserit, purificari curemus (Lev. xiiii). Hinc et David ait : *Revela Domino iram tuam, et spera in eo (Ps. xxxvi)*. Velum quoddam est densitas peccatorum, unde via, id est vita nostra tenebrosa, amictus circumdatione vestita est. Hanc revelamus, quando delicta nostra tenebrosa promptissime confitemur. Item ipse David : *Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus (Ps. cv)*. Confessionem istam, ad medicinam plenitudinis applicandam designat. Sed et hoc quoque ad præconium Domini pertinere non dubium est, quando major est gloria pietatis, contenti parcere, quam viventi sine offensione præstare. Et ne aliquis de culparum suarum numerositate terretur, addit *quoniam bonus*. Quis enim dubitet ad eum recurrere, quem sibi audit posse celerrime subvenire. Addidit, *quoniam in sæculum misericordia ejus*. Audito bono Domino, ne se humana negligentia a studiosa et sedula supplicatione suspenderet, remedium causam dicit, ut ad confessionem celerem Domini debeat munere festinare. Confiteamur ergo, fratres, Domino nostro, quia bonus est, et peccata dimittit. (Greg., Moral. l. xxii, c. 15.) Humilitatis testimonia sunt, et iniquitatem suam quemque cognoscere, et cognitam voce confessionis aperire. Usitatum humani generis vitium est, et labendo peccatum committere, et commissum non confitendo prodere, sed negando defendere, atque convictum defendendo multiplicare. Indicia veræ confessionis sunt, si unusquisque cum se peccatorem dicit, id de se dicenti etiam alteri non contradicit. Scriptum est : *Justus in principio accusator est sui (Prov. xviii)*. Curandum summopere est, ut mala quæ fecimus et sponte fateamur, et hæc aliis arguentibus, non negemus. Superbiæ quippe vitium est, ut quod se quisque fateri quasi sua sponte, dignatur, hoc sibi dici ab aliis dedignetur.

CAPUT XVII.

De compunctione

(Isid., l. ii Sent., c. 12.) Compunctio cordis est humilitas mentis cum lacrymis, exoriens de recordatione peccati, et timore judicii. Illa est conversis perfectior compunctionis affectio, quæ omnes a se carnalium desideriorum affectus repellit, et intentionem suam toto mentis studio in Dei contemplationem defligit. Geminam constat esse compunctionem, quæ propter Deum anima cujusque electi afficitur, id est, vel dum operum suorum mala considerat, vel

dum desiderio æternæ vitæ suspirat. Quatuor autem sunt qualitates affectionum, quibus mens justi lædio salubri compungitur, hoc est, memoria præteritorum facinorum, recordatio futurarum pœnarum, consideratio peregrinationis suæ in hujus vitæ longinquitate, desiderium supernæ patriæ, quatenus ad eam quantocius valeat pervenire. Cum quisque peccatorum memoria compungitur ad lamenta, tunc Dei se vivificari sciat præsentia, quando ex eo quod se amisisse recollit, interius erubescit suoque judicio pœnitendo jam punit. Nam tunc Petrus flevit, quando in eum Christus respexit (Luc. xxii). Unde et Psalmus : *Respexit, inquit, et commota est, et contremuit terra (Psal. lxxvi)*. De hac compunctionis virtute David ait : *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte (Psal. xli)*. (Huc usque Isid.) Luctu suo anima pascitur, cum ad superna gaudia flendo sublevatur, et intus quidem doloris sui gemitum tolerat : sed eo refectionis pabulum percipit, quo hinc vis amoris per lacrymas emanat. Electi uniuscujusque mens ponit ante oculos illinc distractionem justitiæ, hinc meritum culpæ. Conspicit quo supplicio digna sit, si parentis pietas desit, qui per lamenta præsentia ab æterna eruere pœna consuevit. Omnipotens Deus mentes carnalium (quæ prius in hujus mundi fluctibus vagabantur) per sancti Spiritus adventum in mœrore pœnitentiæ affligit, ut contrita superbia salubriter in humilitate jaceant, quas prius in hoc mari sæculi, alta vanitatis et prosperitatis suæ unda sublevarat. (Greg. Mor. l. xliii, c. 21.) Quatuor sunt qualitates, quibus justi viri anima in compunctione vehementer afficitur. Aut cum malorum suorum reminiscitur, considerans ubi fuit : aut judiciorum Dei sententiam metuens, et secum quærens cogitat ubi erit : aut cum mala vitæ presentis solerter attendens, mœrens considerat ubi est : aut cum bona supernæ patriæ contemplatur, quæ quia necdum adipiscitur, lugens conspicit ubi non est. Hinc Psalmista ait : *Potum dedit nobis in lacrymis in mensura (Psal. lxxix)*. Providendum est iis qui peccata suprum operum deplorant, ut consummata mala perfectò diluant lamento, ne plus astringantur in debito perpetrati operis, et minus salvant in fletibus satisfactionis. Scriptum quippe est : *Potum dedit nobis in lacrymis in mensura*. Ut videlicet uniuscujusque mens tantum pœnitendo, compunctionis suæ bibat lacrymas, quantum se a Deo meminit aruisse per culpās.

CAPUT XVIII.

De spe et formidine electorum.

Plerumque mens justi jam quidem quod perverso se egisse meminit, deplorat, et jam prava acta non solum describit, sed amarissimis etiam lamentis punit. Sed tamen dum eorum quæ egit reminiscitur, gravi judicii pavore terretur. Electus quisque jam se perfecte convertit, sed adhuc se perfecte in securitate non erigit, quia dum quanta sit districtio extremi examinis pensat, inter spem et formidinem sollicitus trepidat : quia judex justus veniens, quid

de perpetratis reputet, quid relaxet, ignorat. Nam A quam prava commiserit meminit, sed an commissa digne desieverit, nescit : ac ne culpæ immanitas modum pœnitentiæ transeat metuit, et plerumque culpam jam veritas relaxat, sed mens afflicta adhuc de venia (dum valde sibi est sollicita) trepidat. Sanctus ergo vir etiam hic misericordiam suscipit, sed suscepisse se nescit, quia peccatum suum homo jam corrigendo et pœnitendo deserit, sed tamen adhuc districtum judicem de ejus retributione pertimescit. Illic ergo justus quilibet misericordias Domini libere in æternitate cantat, ubi jam de peccati venia dubietas non est, ubi jam securam mentem culpæ suæ memoria non angit, ubi non sub reatu animus trepidat, sed de ejus indulgentia liber exultat. Admonendi sunt timore formidinis oppressi, ut de misericordia quam postulant præsument, ne vi immoderatæ afflictionis intereant. (Greg., *past. Curæ p. III, adm. 30.*) Neque enim pie Dominus ante delinquentium oculos flenda peccata opponeret, si per semetipsum ea districte ferire voluisset. Constat enim quod suo judicio abscondere voluit, quos miserando prævieniens, sibimetipsis judices fecit. Hinc per Paulum dicitur : *Si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur (I Cor. XI)*

CAPUT XIX.

De iis qui ad delictum post lacrymas revertuntur.

(Isid., *l. II Sent., c. 16.*) Derisor est, non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet : nec videtur Deum poscere subditus, sed subsannare superbus. *Canis reversus ad vomitum, et pœnitens ad peccatum (Prov. xxvi).* Multi enim lacrymas indesinenter fundunt, et peccare non desinunt. Quosdam videmus accipere lacrymas ad pœnitentiam, et effectum pœnitentiæ non habere, quia inconstantia mentis, nunc recordatione peccati lacrymas fundunt, nunc vero reviviscente usu ea quæ flevit iterando committunt. Qui et præterita vult plangere et actionibus sæcularibus incubare, iste mundationem non habet, quoniam adhuc agit, quæ pœnitendo delere possit. Isaias peccatoribus dicit : *Lavamini, mundi estote (Isai. I).* Lavatur itaque et mundus est, qui et præterita plangit, et flenda iterum non admittit. Lavatur et non est mundus, qui plangit quæ gessit nec deserit, et post lacrymas ea quæ flevit repelit. Sic denique et alibi animam pœnitentem atque iterum delinquentem sermo divinus increpat dicens : *Quam vilis es facta nimis, iterans vias tuas (Jer. II).* (Huc usque Isid.) Quisquis ergo culpas præteritas plorat, hunc necesse est modum teneat, et sic admissa defleat, ne iterum flenda committat. Scriptum est in libro Ecclesiastico : *Qui baptizatur a mortuo, et iterum tangit illum, quid proficit lavatio ejus (Eccli. xxxiv)?* (Greg., *past. Curæ p. III, adm. 31.*) Post lavacrum mundus esse negligit, quisquis post lacrymas vitæ innocentiam non custodit. Lavantur enim et nequam mundi sunt, qui commissa flere non desinunt, sed rursus flenda committunt. Baptizatur scilicet a mortuo, qui mundatur fletibus a peccato, sed post

baptisma mortuum tangit, qui culpam post lacrymas appetit. Hinc Salomon ait : *Sicut canis qui iterat stultitiam suam (Prov. xxvi).* Canis ergo cum vomit, profecto cibum qui pectus deprimebat projicit : sed cum ad vomitum revertitur, unde levigatus fuerat, rursus oneratur. Et qui admissa plangunt, profecto nequitiam de qua male satiati fuerant, et quæ mentis intima deprimebat, consistendo projiciunt, quam post confessionem dum repetunt, resumunt. *Sus vero in volutabro luti dum lavatur, sordidior redditur (II Petr. II).* Et qui admissum plangit peccatum, nec tamen deserit, pene graviori se culpæ subjicit : qui et ipsam quam flendo impetrare potuit veniam contemnit, et quasi in lutosa aqua semetipsum volvit, quia dum fletibus suis vitæ munditiam subtrahit, ante Dei oculos sordidas ipsas adhuc lacrymas facit (Huc usque Greg.).

CAPUT XX.

De vita vel conversatione monachorum.

Admonendus est monachus, ut reverentiam habitus sui in actu, in locutione, in cogitatione sua semper circumspectat, atque ea quæ mundi sunt, perfecte deserat, et quod ostendit humanis oculis habitu, hoc ante Dei oculos moribus prætentat. Electi namque monachi cum eis transitoria prosperitas arripit, favorem mundi quasi nescientes dissimulant, et forti gressu interius ea unde exterius sublevantur calcant. Electi monachi nullis pravæ actionis clamoribus perstrepunt, nullo cupiditatum temporalium turbulento appetitu rapiuntur, sed curis præsentis vitæ necessariis immoderatus occupati refugiant. Sæpe bona agentes monachi, paterna adhuc flagella sentiunt, ut tanto perfectiores ad hæreditatē veniant, quanto eos pie ferientis disciplina quotidie etiam de minimis purgat. Veri monachi funditus sæculo renuntiantes, ita huic mundo moriuntur, ut soli Deo vivere delectentur, quantumque ab hujus sæculi conversatione se subtrahunt, tantum interna mentis acie præsentiam Dei et Angelorum frequentiam contemplantur : quantoque magis se exterius despiciendo dejiciunt, tanto amplius interius revelationum contemplatione pascuntur. Quos enim exterius in fletu continet convallis humilitatis, eos interius sublevat ascensus contemplationis. (Isid., *l. II Sent., c. 18.*) Alia sunt enim præcepta quæ dantur fidelibus communem in sæculo vitam degentibus, atque alia sæculo renuntiantibus. Illis enim dicitur ut sua omnia bene gerant, istis ut sua omnia derelinquant. Illi præceptis generalibus astringuntur ; ista præcepta generalia, perfectius vivendo, transcendunt. Ad perfectum non sufficit, nisi abnegatis omnibus suis, etiam seipsum abneget. Sed quid est seipsum abnegare, nisi voluptatibus propriis renuntiare? Qui superbus erat, sit humilis ; qui iracundus, studeat mansuetus. Nam si ita quisque renuntiet omnibus quæ possidet, ut suis non renuntiet malis, non est Christi discipulus. Qui enim renuntiat rebus suis, sua abnegat ; qui vero renuntiat malis, semetipsum abnegat. Unde et Dominus : *Qui*

vult, inquit, post me venire, abneget semetipsum (Matth. A xvi).

CAPUT XXI.

De iis qui quietam diligunt vitam.

(Greg., Mor. l. iv, c. 34). Sancti viri quia nihil hujus mundi appetunt, nullis procul dubio in corde tumultibus premuntur. Omnes quippe inordinatos desideriorum motus a cubili cordis manu sanctæ conversationis ejiciunt, et qui transitoria cuncta despiciunt, ex iis nascentes cogitationum insolentias non patiuntur. Solam namque æternam patriam appetunt, et quia nulla hujus mundi diligunt, magna mentis tranquillitate perfruunt. Magna requies mentis est, a secreto cordis terrenorum desideriorum tumultus expellere, et una intentione æternæ patriæ in amorem intimæ quietis anhelare. A tumultu rerum temporalium David secessum quærebat, cum diceret: *Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini (Psal. xxvi)*. Et illud: *Ecce elongari fugiens, et mansi in solitudine (Psal. lxxv)*. Fugiens elongat, qui a turba desideriorum temporalium in alta Dei contemplatione se sublevat; manet vero in solitudine, qui perseverat in remota mentis intentione. Dixit abbas Antonius: Qui sedet in solitudine et quiescit, a tribus bellis eripitur, id est, auditus, locutionis et visus. (Sim. Metaph. in Vita Arsen.) Abbas Arsenius oravit dicens: Domine, dirige me ad salutem; et venit ei vox dicens: Arseni, fuge homines, tace, quiesce, et salvus eris. Dixit abbas Moyses: Homo fugiens homines, similis est uvæ maturæ: qui autem cum hominibus conversatur, sicut uva acerba erit. Dixit abbas Nilus: Impetrabilis manet a sagittis inimici, qui amat quietem; qui autem miscetur multitudini, crebra suscipiet vulnera.

CAPUT XXII.

De electis omnia relinquentibus.

(Greg., Mor. l. xi, c. 30). In fine sæculi cum Deo iudices venient, qui nunc pro Deo injuste judicantur. Tunc eorum lux tanto latius emicat, quanto eos nunc manus persequentium durius angustat. Tunc reproborum oculis patescet, quod cælesti potestati submixti sunt, qui terrena omnia sponte reliquerunt. Quia quisquis stimulo divini amoris excitatus, hic possessa reliquerit, illic procul dubio culmen iudicialis potestatis obtinebit, ut simul tunc iudex cum iudice veniat, qui nunc consideratione iudicii sese spontanea voluntate castigat. Redemptor noster iudicii sententiam cum sanctis Ecclesiæ prædicatoribus decernit, sicut ipse in Evangelio dicit: *Vos qui reliquistis omnia, et secuti estis me, in regeneratione cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis et vos super duodecim sedes, iudicantes duodecim tribus Israel (Matth. xix)*. Omnes qui in Ecclesia modo perfecti sunt, perfectionis suæ rectitudinem per Evangelium didicerunt. Redemptori ergo nostro uniti, ejusque maiestati conjuncti, cum eo iudices videbuntur, qui modo perfecta opera juxta Evangelica præcepta secuti sunt. Qui in hoc sæculo præ-

ceptis Domini paruit, cum illo postmodum ad iudicandos populos iudex veniet, sicut cuncta relinquentibus prædicatoribus dicitur: *Sedebitis et vos super duodecim thronos, iudicantes duodecim tribus Israel*. Rectum quippe est, ut cum Deo de populis in iudicio disputent, qui ad verba Dei præsens sæculum perfecte derelinquunt. Et illi cum Deo postmodum iudices veniant, qui ei modo in voluntaria paupertate, vel in pace familiares exstiterunt. Scriptum est: *Advocavit cælos sursum, et terram, ut discerneret populum suum (Psal. cxlix)*. (Greg., Mor. l. xv, c. 15.) Cælos quippe sursum advocat, cum ii qui sua omnia relinquentes, conversationem cælestis vitæ tenuerunt, ad consedendum in iudicio convocantur, atque cum eo iudices veniunt. Terra etiam sursum vocatur, cum ii qui terrenis actibus obligati fuerant, in eis tamen plus cælestia quam terrena lucra quæsierunt: quibus in fine dicitur: *Hospes eram, et collegistis me, nudus et operuistis me (Matth. xxv)*. Electi viri omnia relinquentes, non iudicantur et regnant, qui etiam præcepta legis perfectionis virtute transcendunt, quia nequaquam hoc solum quod cunctis divina lex præcepit implere contenti sunt, sed præstantiore desiderio plus appetunt exhibere quam præceptis generalibus audire potuerunt.

CAPUT XXIII.

De mortificatione monachorum.

Paulus apostolus ait: *Existimate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo (Rom. vi)*. In mortuo enim non regnat peccatum, neque cupiditas vivit peccati: exstinguitur enim continuo in eo concupiscentia carnis, conquiescit furor, cessat ira, fugatur odium, et omnia simul conquiescunt vitia. Et hoc est mori peccato, et vivere Christo. Item ipse Apostolus ait: *Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo (Colos. iii)*. Propter nos Christus crucifixus, et mortuus, et sepultus est: et nos ad ejus similitudinem voluntates et cupiditates nostras crucifigamus. Christus autem non ex parte, sed integer est crucifixus peccato, ut vivamus Deo. Ille autem vivit Deo, qui Christi vestigia humilitate, sanctificatione et pietate sectatur. Mortificatur monachus, quando corpus suum jejuniorum continuatione castigat, quando intra necessarium modum suum temperat appetitum, quando non solum a delicatioribus cibis, sed etiam a vilioribus temperans, se suspendit, quando nihil carni suæ pro desiderio, sed pro sustentandæ vitæ necessitate permittit (Greg., Mor. l. v, c. 3). Cum spirituales monachi plene mortificationem suam appetunt, quanto magis fiunt viciniore ad finem, tanto se exhibent ardentiores in opere. Laborando ergo non deficiunt, sed magis adversum labores crescunt, qui cum jam præmia propinquiora considerant, eo in opere delectabilius exsulant. Omnes monachi sæculum relinquentes, punire flendo non desinunt quæ deliquerunt. Gravi se mœrore affligunt, quia longe huc a facie conditoris projecti, adhuc in æternæ patriæ gaudiis non sunt. Nonnunquam monachi idcirco ad contemplanda

desideria minime perveniunt, ut ipsa interventente A se angustat ut dilatet; et aliquando quidem vincit, et reluctantes tenebras suæ cæcitatîs exsuperat, et de incircumscripso lumine quiddam furtim subtiliter attingit: sed statim ad semetipsam protinus reverberatur, atque ab ea luce ad quam respirando transit, ad suæ cæcitatîs tenebras suspirando redit. In libro Genesis scriptum est xxiii: *Sepelivit Abraham conjugem suam in sepulcro duplici* (Greg., *Moral. l. vi. c. 25*). Activa quasi sepulcrum est, quia a pravis operibus mortuos tegit; sed contemplativa perfectius sepelit, quia a cunctis mundi actionibus funditus dividit. Frater quidam abiit ad cellam abbatîs Arsenii, et attendit per fenestram, et vidit senem in contemplatione totum quasi igneum. Erat autem frater ille dignus, qui talia intueretur. Dicebant de abbate Sysoi, quia nisi cito deponeret manus suas quando stabat ad orationem, rapiebatur mens ejus in superiora. Si ergo contingebat cum eo aliquem fratrem orare, festinabat cito deponere manus, ne raperetur mens ejus, et moraretur. Dixit quidam senex, quod assidua oratio cito corrigit mentem. Dixit quidam Patrum: Quia sicut impossibile est ut videat quis faciem suam in aqua turbida, sic et anima (nisi purgata fuerit a cogitationibus alienis) contemplative non potest orare Deum.

CAPUT XXV.

De regni cælestis desiderio.

Magnus clamor sanctorum, magnum est desiderium: tanto enim minus quisque clamat, quanto minus desiderat. Et tanto majorem vocem in aures incircumscripti spiritus exprimit, quanto se in ejus desiderium plenius fundit. Saepe enim nostra desideria (quia celeriter non fiunt) exaudiuntur, et quod impleri concite petimus, ex ipsa melius tarditate prosperatur. Desideria nostra dilatione extenduntur, ut proficiant: proficiunt, ut ad hoc quod perceptura sunt, convalescant. Excitantur in certamine, ut majoribus cumulentur præmiis in retributione. Labor protrahitur pugnae, ut crescat corona victoriae. Justi viri quantum in cælestibus per contemplationis radium inhærere desiderant, tantum in terra edificari refugiunt, ubi se peregrinos et hospites noverunt, Paulo attestante qui ait: *Nostra autem conversatio in cælis est* (Phil. iii). (Greg., *Mor. l. v. c. 3*). Sancti viri ab importunitate desideriorum temporaliū et inutilium curarum, ac ab amore perstreptantium perturbationum, semetipsos sacri verbi gladio mortificare non desinunt, atque intus se ante faciem Dei in sinu mentis abscondunt. Unde recte per Psalmistam dicitur: *Abscondes eos in absconditis vultus tui, a contradictione hominum* (Psal. xxx), ut mens eorum dum in amore Dei tota tenditur, nulla inutiliter perturbatione laceretur. Paulus apostolus per contemplationem, mortuos et quasi in sepulcro absconditos discipulos viderat, quibus dicebat: *Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo* (Col. iii). Qui enim mortificare se appetit, valde ad inventam requiem contemplationis hilarescit: ut extinctus mundum lateat, et cunctis

CAPUT XXIV.

De vita contemplativa.

Activa vita, innocentia est operum honorum, contemplativa speculatio superiorum. Illa communis multorum est, ista vero paucorum. Activa vita, mundanis rebus bene utitur, contemplativa vero mundo renuntians, soli Deo vivere delectatur. Qui prius in activa vita proficit, ad contemplationem bene conscendit. Merito enim in ista sustollitur, qui in illa utilis invenitur. Sicut sepultus ab omni negotio terreno privatur: ita contemplationi vacans, ab occupatione actuali avertitur. Viri sancti sicut a secreto contemplationis egrediuntur ad publicum actionis, ita rursus ab actionis manifesto ad secretum intimæ contemplationis revertuntur: ut intus Deum laudent, ubi acceperunt unde foris ad ejus gloriam operentur. (Greg., *Moral. l. ix. c. 25*). Sicut aquilæ moris est semper oculum in radium solis infligere, nec deflectere, nisi escæ solius obtentu: ita sancti a contemplatione ad actualem vitam interdum reflectuntur, considerantes illa summa sic esse utilia, ut tamen ista humilia sint paululum nostræ indigentia necessaria. Magna est in contemplativa vita mentis contentio, cum sese ad cælestia erigit, cum in rebus spiritualibus animum tendit, cum transgredi nititur omne quod corporaliter videtur, cum

exteriorum rerum sopitis perturbationibus, intra si-
num se intimi amoris abscondat. Aliquando mens
justi ad quamdam inusitatum dulcedinem interni sa-
poris admittitur; et raptim aliquo modo ardenti spi-
ritu afflata renovatur, tantoque magis inhiat quanto
magis quædam et degustat, atque hoc intra se appe-
tit, quod sibi dulcius habere intrinsecus sentit. Dixit
abbas Theonas: Quia impeditur mens nostra, et
revocatur a contemplatione Dei, propterea captivi
ducimur in carnalibus passionibus. Dixit abbas Ar-
senius cuidam fratri: Quantacunque tibi virtus est,
conare ut interius opus tuum secundum Deum sit et
vincat exterioris hominis passionem. Dicebat abbas
Joannes: Quia fecerat aliquando plectam ad duas
sportas, et expendit eam in unam sportam, et non
intellexit. Erat enim mens ejus occupata in con-
templatione Dei. Dixit abbas Serapion: Quia sicut
militis imperatoris (cum ante ipsum stant) non au-
dent ad dexteram aut sinistram respicere: ita mo-
nachus si stat in conspectu Domini, et intentus est
omni hora in timore ejus, nihil est de quo adversa-
rius eum terrere possit. Dixit abbas Hypericius: Co-
gitatio tua semper sit in regno cælorum, et cito in
hereditatem accipies illud. Dixitque iterum: Vita
monachi juxta imitationem angelorum fiat, combu-
rens atque consumens peccata. Dixit abbas Malois:
Quanto magis se approximat homo ad Deum, tanto
amplius se peccatorem videt. Isaias enim propheta
videns Dominum, miserum se et immundum dicebat
(*Isa. vi*). Dixit quidam senex: Sicut nemo audent læ-
dere eum, qui juxta imperatorem est, ita Satanas
non poterit nobis aliquid nocere, si anima nostra
inlæserit Deo.

CAPUT XXVI.

De remissa conversatione monachorum.

(*Isid., l. II Sent., c. 10.*) Multos remissa conver-
satio in pristinos errores reducit, ac vivendi tem-
pore resolvit. Tepidus in conversatione otiosa verba
et vanas cogitationes noxias esse non conspicit.
Quod si a torpore mentis evigilaverit, ea quæ leviter
existimabat, confestim quasi horrenda atque atrocia
pertimescit. Omnis ars sæculi hujus strenuos ama-
tores habet, et ad exsequendum promptissimos. Et
hoc proinde fit, quia præsentem habet operis sui re-
munerationem. Ars vero divini amoris plerisque
habet sectatores languidos, tepidos, pigritia et inertia
congelatos. Sed hoc proinde, quod labor eorum
non pro præsentem, sed pro futura remuneratione dif-
fertur. Ideoque dum eorum laborem mercedis retri-
butionem non statim consequitur, spe pene dissoluta
languescunt. Unde et magna illis gloria præparatur,
qui bonæ conversationis et vitæ principia augmento
solidiori consummant, atque eo ad promerendam
retributionem clariores preparantur, quo firmiter
duri itineris labores et inchoant et consummant.
(*Greg., Mor. l. XII, c. 26.*) Quidam primo conver-
sationis calore ad virtutes se accingunt: accedente
vero progressu, dum inmoderate terrenis rebus in-
cumbunt, pulvere infimi appetitus obscurantur.

A Sunt nonnulli qui post perversa itinera sanctas vias
sectari appetunt, sed priusquam in eis, ut diximus,
desideria bona roborentur, quædam illos præsentis
sæculi prosperitas accipit, quæ eos rebus exteriori-
bus implicat, et eorum mentem, dum a calore inti-
mi ardoris retrahit, quasi ex frigore exstinguit, et
quidquid in eis de sero fervore apparere videbatur,
interficat. Si quid boni fortasse infirmus ac tepidus
monachus agere cœperit, priusquam in eo per lon-
gitudinem temporis convalescat, ad exteriora dila-
bitur, et perverse deserit quæ recte inchoasse vide-
batur. In terrenis quippe actibus valde frigescit
animus, si necdum fuerit per intima dona solidatus.
Sciendum summopere est quia plerumque monachis
hoc evenire consuevit (qui Deum puro ac simplici

B studio non sequuntur) quod in libro beati Job scri-
ptum est: *Congregatio hypocritæ sterilis (Job. xv).*
(*Greg., Mor. l. XII, c. 27.*) Cœpta enim bona non
amitterent, si hypocritæ non fuissent. Congregant vero
et hypocritæ bona opera, sed eorum sterilis est
ipsa congregatio: quia per hoc quod agunt, fructum
recipere in æterna retributione non appetunt. Fe-
cundi ac virides in suis operibus humanis oculis
videntur, sed in conspectu occulti judicis infecundi
et aridi apparent. Præter monachorum mentes tem-
poralium rerum tumultus intra semetipsos versare
non cessant, etiam cum vacant. In cogitatione enim
servant depicta quæ amant, et quamvis nihil exte-
rius faciant, apud semetipsos tamen sub pondere
inquietudinis quieti laborant. Quibus si eorumdem

C rerum administratio præbeatur, semetipsos funditus
deserunt. Curis enim sæcularibus intenti, tanto
insensibiliores intus efficitur, quanto ad ea quæ
foris sunt studiosiores videmur. (*Greg., hom. 17 in
Evang.*) Usu et cura terreni desiderii obdurescit ani-
mus, et dum ipso suo usu durus efficitur per actio-
nem sæculi, ad ea emolliri non valet, quæ pertinent
ad charitatem Dei. Sancta Ecclesia de membris suis
infirmantibus dicit: *Posuerunt me custodem in vineis,
vineam meam non custodivi (Cant. i).* Vineam quippe
nostra, actiones sunt, quas usu quotidiani laboris
excolimus. Sed custodes in vineis positi, nostram
vineam minime custodimus: quia cum extraneis
actionibus implicamur, ministerium actionis nostræ
negligimus. Dixit abbas Sysois: Esto contemptibilis,
D et voluntates tuas post tergum tuum projice. Esto
liber et securus a sæcularibus curis, et habebis re-
quiem. Dixit senex: Vita monachi hæc est: operatio,
obedientia, meditatio, ut non judicet, non detrahat,
non murmuret, neque curiose agat, neque audire
aliena delectet. Scriptum est enim: *Qui diligitis Do-
minum, odite malum (Psal. xcvi).*

CAPUT XXVII.

De abstinentia.

Hoc est perfectum et rationabile jejunium, quando
noster homo exterior jejunit, interior orat. Facilius
per jejunium oratio penetrat cælum. Tunc enim
homo spiritalis effectus, angelis conjungitur, Deoque
liberius copulatur. Per jejunium etiam occulta my-

steriorum cœlestium revelantur, divinique sacramenti arca panduntur. Sic namque Daniel, angelo revelante, mysteriorum sacramenta cognoscere meruit. Hæc enim virtus et angelorum manifestationes et eorum annuntiationes ostendit. Jejunia, fortia tela sunt adversus tentamenta dæmoniorum. Cito enim per abstinentiam devincuntur. Unde etiam Dominus Salvator noster, eorum incursus jejuniis et orationibus præmonet superare dicens : *Hoc genus dæmoniorum non ejicitur, nisi per orationem et jejunium (Matth. xvii)*. Immundi enim spiritus illuc sese magis injiciunt, ubi plus vident escæ et potus. Sancti quandiu in hujus sæculi vita inhabitant, desiderio superni roris corpus suum aridum portant. Unde et in Psalmo : *Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea (Psal. lxxii)*. Caro enim tunc Deum sitit, quando per jejunium abstinere et crescit. Abstinentia et vivificat et occidit : vivificat animam, corpus necat. Jejunia cum bonis operibus Deo acceptabilia sunt. Qui autem a cibis abstinent et prave agunt, dæmones imitantur, quibus esca non est, et nequitia semper est. Ille autem bene abstinere a cibis qui a malitiæ actibus, et a mundi jejunat ambitionibus. Spernitur jejunium quod in vespero repletionem ciborum reficitur. Neque enim reputanda est abstinentia, ubi fuerit ventris saturitas subsecuta. Spernitur jejunium quod in vespero deliciis compensatur. Cum nostra corpora per abstinentiam domamus, quid aliud quam carnalia sacrificia omnipotenti Domino exhibemus? Sicut per Paulum dicitur : *Ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem (Rom. xii)*. Egregius psalmista David nullam esse abstinentiam sine concordia designans, ait : *Laudate eum in tympano et choro (Psal. cl)*. In tympano etenim corium siccum resonat, in choro autem voces concorditer cantant. Quid enim per tympanum, nisi abstinentia, et quid per chorum, nisi charitatis concordia designatur? (*Greg., Past. Curæ p. iii, adm. 23*.) Qui itaque sic abstinentiam tenet, ut concordiam deserat, laudat quidem in tympano, sed non laudat in choro. Dixit quidam senex : Propterea amputo a me delectationes carnales, ut etiam iracundiæ occasiones abscindam. Scio enim eam semper adversus me pugnare pro delectationibus, et conturbare mentem meam, et intellectum meum expellere. Dixit abbas Joannes pusillæ staturæ. Quia si voluerit rex aliquis civitatem inimicorum tenere, prius aquam tenet et escas eorum, et sic inimici siti et fame periclitantes, subjiciuntur ei. Si in jejunio et fame conversetur homo, inimici ejus qui sollicitant animum, prius infirmantur.

CAPUT XXVIII.

De continentia.

A Deo datur continentia, sed petite et accipietis (*Sap. viii, Matth. vii, Luc. xi*). Tunc autem tribuitur, quando ad Deum gemitu interno pulsatur. Geminum est bonum virginitas, quia et in hoc mundo sollicitudinem sæculi amittit, et in futuro æternum castitatis præmium percipit. Virgines feliciores esse in vita æterna Isaias testatur, qui ait : *Hæc dicit Domi-*

nus eunuchis : Dabo eis in domo mea et in muris meis locum, et nomen melius a filiis et filiabus, nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit (Isa. lvi). Nec dubium quod qui casti perseverant et virgines, angelis Dei efficiantur æquales. Amanda est pulchritudo castitatis, cujus degustata delectatio, dulcior invenitur quam carnis. Castitas enim fructus suavitatis est, pulchritudo inviolata sanctorum. Castitas securitas est mentis, et sanitas corporis. Nihil prodest incorruptio carnis, ubi non est integritas mentis, nihilque valet mundum esse corpore ei qui polluitur est mente. Dixit senex, quia securitas et taciturnitas et occulta meditatio, pariunt castitatem; gloriatio monachi, abstinentia escarum et a multiloquio lingue. Dixit abbas Pœmen : Sicut spatarius principis assistit ei continuo semper paratus, ita oportet animam semper esse paratam adversus spiritum fornicationis. Dicebat abbas Antonius : Scire convenit quod sunt tres corporales motus : unus quidem naturalis, alter autem ex plenitudine ciborum, tertius vero ex dæmoniorum impugnatione. Sed contra hos omnes bonum est custodire quod scriptum est : *Omni custodia serva cor tuum (Prov. iv)*.

CAPUT XXIX.

De tolerantia divinæ correptionis.

(*Isid., lib. iii Sent., cap. 4*.) Murmurare in flagellis Dei peccator homo non debet, quia maxime per hoc quod corripitur, emendatur. Unusquisque autem tunc levius portat quod patitur, si sua discussit mala, pro quibus illi inferitur retributio justa. Discat non murmurare qui mala patitur, etiamsi ignorat cur mala patitur; et per hoc juste se pati arbitretur, pro eo quod ab illo judicatur cujus nunquam injusta judicia sunt. Qui flagella sustinet, et contra Deum murmurat, justitiam judicantis accusat. Qui vero se cognoscit a justo iudice pati quod sustinet, etiamsi pro quo patitur ignorat, per hoc jam justificatur quod et seipsum accusat et Dei justitiam laudat. (*Greg. in c. iv Job, lib. v, c. 26; Isid., lib. iii Sent., cap. 4; Gregor., lib. vii, c. 3 Moral.*) Ad magnam utilitatem divino iudicio mens justi diversis passionum tentationibus agitur, pro quibus si Deo gratias egerit, suæque culpæ quod talibus dignus sit, imputaverit, hoc quod ex passione tolerat ei pro virtutibus reputabitur, quia et divinam agnoscit justitiam, et suam culpam intelligit. Justorum mens non solum perpendit quod tolerat, sed jam pavet quod restat. Videt qualia in hac vita patitur, metuit ne post hæc graviora patiat. Laetetur quia in hujus cæcitatibus exsilium a paradisi gaudio cecidit : timet ne et cum exsilium relinquitur, mors æterna subsequatur. Jam ergo sententiam tolerat in pœna, sed minas adhuc æterni iudicis formidat ex culpa. Recte ergo per Psalmistam dicitur : *In me transierunt iræ tuæ, et terrores tui conturbaverunt me (Psal. lxxxvii)*. Interni quippe iudicis postquam iræ pertranscunt, etiam terrores confurbant, quia jam aliud de damnatione patimur, et adhuc aliud de æterna ultione formidamus. (*Huc usque Greg.*) Glo-

riatio autem monachi patientia in tribulationibus ejus, et longanimitas cum charitate. Sancti viri quanto magis se exterius despiciendo dejiciunt, tanto amplius interius revelationum contemplatione pascuntur. Quos enim exterius in fletu continet convallis humilitatis, eos interius sublevat ascensus contemplationis.

CAPUT XXX.

De flagellis Dei.

(*Isid., lib. III Sent., cap. 1.*) Ordinata est miseria Dei, quæ prius hic hominem per flagella a peccatis emundat, et postea ab æterno supplicio liberat. Electus enim Dei doloribus vitæ hujus atteritur, ut perfectior vitæ futuræ præmia lucretur. Nequaquam Deus delinquenti parcit: quoniam peccatorem aut flagello temporali ad purgationem ferit, aut judicio æterno puniendum relinquit, aut ipse in se homo poenitendo punit quod male admisit; ac proinde est quod Deus delinquenti non parcit. Justi per temporalia flagella ad æterna proficiunt gaudia. Ideoque et justus in poenis gaudere, et impius in prosperitatibus timere debet. Neque justo neque reprobo Deus misericordiam et justitiam abstrahit. Nam et bonos hic per afflictionem judicat, et illic remunerat per miserationem; et malos hic remunerat per temporalem clementiam, et illic punit per æternam justitiam. In hac enim vita Deus parcit impiis, et tamen non parcit electis; in illa parcet electis, non tamen parcet iniquis. Plus corripitur flagello, quia a Deo diligitur, si peccaverit, dicente Amos propheta: *Tantummodo vos cognovi ex omnibus nationibus terræ, idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras (Amos III). Nam quem diligit Dominus corripit, flagellat autem omnem filium quem recipit (Heb. XII).* (*Isid. ibid.*) Valde necessarium est justum in hac vita et vitiis tentari, et verberari flagello, ut dum vitiis pulsatur, de virtutibus non superbiat: dum vero aut animi aut carnis dolore atteritur, a mundi amore retrahitur. (*Isidor., loco citato.*) Durius circa suos electos in hac vita Deus agit, ut dum fortioribus flagelli stimulis feriuntur, nullo oblectamento præsentis vitæ delectentur, sed cœlestem patriam, ubi certa requies exspectatur, indesinenter desiderent. Admovendi sunt ægri, ut eo se Dei filios sentiant, quo illos disciplinæ flagella eastigant. Nisi enim correptis filiis hereditatem dare disponeret, erudire eos per molestias non curaret. Lapidés sanctuarii Domini extra tēsi sunt, ut in constructione templi absque mallei sonitu ponerentur (*III Reg. VI*): quia videlicet nunc foris per flagella tundimur, ut intus templo Dei postmodum sine disciplina et percussione disponamur, quatenus quidquid in nobis est superfluum, modo percussio resecat, et tunc sola nos in ædificio concordia charitatis liget. Admonendi sunt ægri quatenus patientiæ virtutem servent, ut incessanter quanta Redemptor noster ab iis quos creaverat pertulit mala considerent. Cur itaque asperum creditur, ut a Deo homo toleret flagella pro malis, si tanta Deus ab hominibus pertulit mala pro bonis.

Aut quis sanæ intelligentiæ de percussione sua ingratus existat, si ipse hinc sine flagello non exiit, qui huc sine peccato venit.

CAPUT XXXI.

De infirmitate carnis.

(*Isid., lib. III Sent., cap. 3.*) Quosdam videns Deus nolle proprio voto corrigi, adversitatum tangit stimulis; quosdam etiam præsciens inultum peccare posse in salutem, flagellat eos corporis infirmitate, ne peccent, ut eis utilius sit frangi languoribus ad salutem, quam manere incolumes ad damnationem. Qui valentiores sunt et sani, utile est illis infirmari et non peccare, ne per vigorem salutis illicitis sordidentur cupiditatum et luxuriæ desideriis. Est perniciosa sanitas quæ ad inobedientiam hominem ducit, est et salubris infirmitas, quæ per divinam correptionem mentem a duritia frangit. Dixit sancta Syncretica, quia diabolus infirmitates quasdam expetendo adversus eum qui tentandus est adhibet, ut per eas pusillanimes faciens monachos, conturbet charitatem eorum, quam habebant ad Deum. Sed quamvis concidatur corpus, et febribus validis inflammetur, insuper etiamsi intolerabilis sit afflictio, si quidem peccator es qui hæc sustines, recordare futuri sæculi poenas, æternum ignem et judicialia tormenta, et ita non deficies ab eis quæ in presenti contingunt: insuper et gaudebis quia visitavit te Deus, et illud famosissimum dictum in lingua habeto, id est, *Castigans castigavit me Dominus, et morti non tradidit me (Psal. cxvii)*. Si ferrum es, spera adhibitum tibi ignem, quia si justus es, et hæc pateris, de magnis ad majora promoveris. Aurum es, sed per ignem probator eris. Si febribus, si rigore frigoris castigaris, memor esto quod Scriptura dicit: *Transivimus per ignem et aquam, et duxit nos in refrigerium (Psal. Lxv)*. Si infirmitas molesta nobis fuerit, non contristemur, tanquam qui pro infirmitate et vulnere corporis non possumus stare ad orandum aut psallendum ad vocem. Hæc autem omnia nobis proficient ad destruenda corporis desideria, quoniam jejunia et labores propter turpes delectationes nobis constituta sunt. Si igitur ægritudo ista retundit superflua, de his observandis ratio est. Sicut enim magno et forti medicamine carnalia ab ægritudine corporis vitia reciduntur, et hæc est magna virtus, quando infirmitatibus tolerantia adhibita, et gratiarum actio Deo fuerit missa. Si amittimus oculos, non feramus graviter. Extollentiæ enim instrumentum amissimus et interioribus oculis gloriam Domini speculamur. Surdi facti sumus, non curemus, quia auditum vanum amissimus. Manus nostræ ex aliqua passione debilitatæ sunt, sed interiores paratas habemus adversus inimici tentationes. Infirmitas totum corpus nostrum tenet, sed interiori homini nostro sanitas crescit.

CAPUT XXXII.

De tribulatione justorum.

(*Isid., lib. III Sent., c. 58.*) Justus in adversis probari se recognoscat, non dejici. Viri sancti plus

formidant prospera mundi quam adversa, quia Dei A servos prospera mundi deiciunt, adversa vero erudiunt. Ideoque sancti viri constantia ita portare debet adversa, ut frangi non queat. Tunc magis sunt Dei oculi super justos, quando eos affligi ab iniquis providentia superna permittit. Nam tunc eis gaudia disponuntur aeterna, quando praesenti tribulatione probantur. Omnes vite hujus tribulationes aquis comparantur praeterentibus. Propterea quia si quid in hac vita tribulationis acciderit, non stat sed celeriter transit. Qui vite futurae praemia diligenter excogitat, mala omnia vite praesentis aequanimiter portat: quoniam ex illius dulcedine hujus amaritudinem temperat, et ex aeternitate illius brevitatem hujus despiciat transitoriam. Quia vero qui in dolore gravantur carnis, cupiditatis et luxuriae et vitiorum B caeterorum mala non appetunt, plus prodest saluti tentatio saeculi quam prosperitas. Nam ex prosperitate in deterius itur, ex tentationis dolore in melius proficitur. Unusquisque ad tentationem animum praeparare debet. Minus enim dum speratur, tentatio gravat; dure autem premit, si non sperata advenit. Sapientis est contra omnia adversa ante meditari; nec evenire casus debet, quem non consilia ejus praevenerint. (*Hæc Isid. loc. citato.*) Hæc causa est quod ab injustis justis sinuntur affligi, ut scilicet dum futura audiunt bona quæ cupiunt, patientur etiam mala praesentia quæ perhorrescunt; atque ad faciliorem exitum dum amor provocat, cruciatus impellat. David Psalmista ait: *Tu es mihi C refugium a pressura quæ circumdedit me, exultatio mea, redime me a circumdantibus me (Psal. xxxi).* Ecce quasi in nocte pressuram nominat, et tamen liberatorem suum inter angustias exultationem vocat. Foris quidem nox erat in circumdatione pressuræ, sed intus carmina resonabant de consolatione lætitiæ. Electus quisque dum circumdari se pressuris narrat, et tamen Deum sibi exultationem nominat, procul dubio quasi carmen in nocte cantat, ut ad subsequentis vite diem felix perveniat. Dixit quidam senex: Si venerit homini tentatio (undique enim multiplicantur tribulationes) ut pusillanimitas fiat et murmuret, tu tamen si te occupaverit infirmitas corporis, noli pusillanimitas fieri, neque moleste suscipias, quia ipse Dominus pro te cogitat de omnibus. Nunquid sine ipso vivis? Patienter ergo ferre debes, et rogare eum ut donet tibi quæ expellunt, hoc est, ut quod voluntas ipsius est facias, et sede cum patientia manducans quod habes in charitate.

CAPUT XXXIII.

De tentationibus.

(*Isid., lib. III Sent., cap. 5.*) Multis calamitatum tentationibus mens justis in hac vita pulsatur, unde et optat ab hoc saeculo funditus evelli, quo et ærumnis careat, et fixam illic securitatem inveniat. Non amplius tentat electos diabolus, quam Dei voluntas permittit. Tentando autem sanctorum profectibus servit. Etsi nolens, utilitati tamen sanctorum servit diabolus, quando eos tentationibus suis non decipit,

sed potius erudit. Sollicite hostis insidias intelligere pariter et cavere Dei servum oportet, sicque innocentia vite existere simplicem, ut tamen oporteat cum simplicitate esse prudentem. Qui prudentiam simplicitati non miscet, juxta prophetam, *Columba est seducta, non habens cor (Osee: vii).* Sed ideo columba, quia simplex; ideo autem cor non habens, quia ignara prudentiæ est. In oculis electorum terror ejus vilis est. Ab incredulis ut leo timetur; a fortibus in fide ut vermis contemnitur, atque ad momentum offensus repellitur. Diabolus enim serpens est lubricus, cujus si capiti, id est primæ suggestioni, non resistitur, totus in interna cordis (dum non sentitur) illabitur. Tentationum diabolicarum initia fragilia sunt, quæ si non caveantur, sed per usum in consuetudinem transeant, in novissimis fortiter convalescunt, ita ut aut nunquam aut cum difficultate vincantur. Cum in tota vita diabolus praevicari hominem cupiat, amplius tamen molitur in fine decipere. Hinc est quod in principio contra protoplastum serpenti est dictum (*Gen. III*): *Et tu insidiaberis calcaneo ejus;* quia nimirum hominem quem diabolus in cursu praeterite vite non decipit, in novissimis supplantare disponit. Proinde quamvis quisque sit justus, nunquam tamen tutum est ut sit in hac vita securus, sed semper humilis caveat, semperque ne in fine ruat sollicitus pertimescat. Diabolus sanctos homines non teneo possidet, sed tentando persequitur. Nam quia non in eis intrinsecus regnat, contra eos extrinsecus pugnat; et qui interioris amisit dominium, exterius commovet bellum. Diabolus quando decipere quemquam querit, prius naturam uniuscujusque intendit, et inde se applicat, unde aptum hominem ad peccandum inspexit. Ex ea parte homines diabolus tentat, qua eos per excrescentem humorem facile inclinari ad vitia conspicit, ut secundum humoris conspersionem adhibeat et tentationem. Lege Balaam, qui in figura diaboli contra populum Domini ex ea parte praecipit perniciosos praetendere laqueos, ex qua sensit eos facilius esse lapsuros (*Num. xxiv*). Nam et qui aquam alicubi deducit, non eam per aliam partem mittit, nisi ubi impetum ejus intendit. Aliud est intrare in mentem cujusquam diabolus, aliud vero inhabitare. Nam et in corda sanctorum ingreditur, dum malas suggestiones insinuat; sed non habitat in eis, quia in suum corpus non eos traducit [*Al., transducit*]. Qui vero in corpore ejus sunt ipsos inhabitat, quia ipsi sunt templum ejus. Etsi subrepat mentibus electorum diabolus, non autem in eis requiescit, sicut in cordibus reproborum, nam calore fidei mox excitatur, ut exeat ab electis. Nonnulli jam avido ore diabolus devoraverat, rursus divini judicii occulta miseratione ab ejus ore eripiuntur et saluti restituuntur. Nam saepe multos quos antiquus hostis luxuriae voragine mersos tenuit, potentia divina per poenitentiam ab ejus faucibus traxit. Multa justus adversa in anima patitur instigatione demonum, sed talibus tentamentis perire vite aeternae non potest, quia pius Dominus ad damnationem culpæ

non reputat, quod de suæ majestatis permissu no-
leus qui patitur portat. Nam ibi peccamus ubi per
cupiditatem vel voluntatem deflectimus. Ubi vero
violenter addicimur, etsi facinus aut flagitium non
est, miseria tamen pro flagitio et facinore est. Sed
qui Deum pro irrogata laudat miseria, commisso pro-
cul dubio caret facinore.

CAPUT XXXIV.

De multimodis peccatis.

(*Greg., lib. iv, c. 26, in cap. iii Job.*) Quatuor mo-
dis committitur peccatum in corde, quatuor perpe-
tratur et opere. Admittitur in corde, suggestione
dæmonum, delectatione carnis, consensione mentis,
defensione elationis. Committitur opere, nunc latenter,
nunc palam, nunc consuetudine, nunc desperatione.
Istis ergo gradibus et corde delinquitur, et opere per-
tratur. (*Isid., lib. ii Sent., cap. 17, 18, 19, 21, 23.*)
Tribus modis peccatum geritur, hoc est, ignorantia,
infirmitate, industria. Gravius est infirmitate quam
ignorantia delinquere: gravius industria quam infir-
mitate peccare. Industria namque peccat qui studio
ac deliberatione mentis malum agit. Infirmitate au-
tem, qui casu vel præcipatione delinquit. Nequius
autem et de industria peccant, qui non solum non
bene vivunt, sed etiam et bene viventes (si possunt)
a veritate divertunt. Sunt peccata levia quæ ab in-
cipientibus quotidiana satisfactione purgantur, quæ
tamen a perfectis viris velut magna crimina evitan-
tur. Quid autem homines de magnis sceleribus agere
debent, quando etiam perfecti levia quæque delicta
quasi gravissima lugent? Experimento minorum pec-
catorum majora committi non debent peccata, ne
durius feriantur pro magnis sceleribus, qui de parvis
corrigi non noverunt. Judicio autem divino in rea-
tum nequiores labuntur, qui distringere minora sua
facta contemnunt. Multi a crimine corruunt in cri-
men, qui Dei cognitionem habentes, timorem ejus
negligunt, et quem noverunt per scientiam, per
actionem non venerantur. Ideoque sinuntur divino
judicio puniendi committere, et in pœnam commisso
facinori facinus deterius addere. Sæpe peccatum
alterius peccati causa est, quod dum committitur,
aliud ex ipso quasi sua soboles oritur: sicut nasci
solet libido ex nimia ventris ingluvie. Pœna vero
peccati peccatum admittitur, quando pro merito
cujusque peccati Deo deserente in aliud peccatum
deterius itur, de quo amplius qui admiserit sordide-
tur. Ergo præcedens peccatum causa est sequentis
peccati, sequens vero peccatum pœna est præceden-
tis delicti. Præcedentia itaque peccata sequentium
sunt criminum causa, ut illa quæ sequuntur sint
præcedentium pœna. Præcedentium peccatorum pœ-
na ipsa vocatur induratio, veniens de divina justi-
tia. Hinc est quod ait propheta: *Indurasti cor no-
strum, ne timeremus te (Isa. lxi).* Aliud est non
peccare amore dilectionis Dei, aliud timore supplicii.
Qui enim amore charitatis Dei non peccat, horrescit
omne malum, amplectendo justitiæ bonum; nec eum
delectat peccatum, etiamsi sceleris impunitas pro-

mittatur. Qui vero sola pœna supplicii in se vitia
reprimunt, quamvis non expleat opus peccati, vivit
tamen in eo voluntas peccandi, doletque sibi illicitum,
quod lex prohibere dignoscitur. Ille ergo mer-
cedem boni operis percipit, qui amando justitiam
facit, non is qui eam solo metu pœnarum invitus
custodit. Omne peccatum antequam admittatur,
amplius pertimescitur. Quamvis autem grave sit,
dum in usum venerit, leve existimatur, et sine ullo
metu committitur. Istis fomitibus quasi quibusdam
gradibus coalescit omne peccatum. Cogitatio namque
prava delectationem parit, delectatio consensionem,
consensio actionem, actio consuetudinem, consuetudo
necessitatem. Sicque his vinculis homo implicatus
quodam catena vitiorum tenetur astrictus, ita ut ab
ea evelli nequaquam valeat, nisi divina gratia ma-
lum jacentis apprehendat. Peccatum admittitur,
cadere est in puteum. Consuetudinem vero peccandi
facere, os putei est coangustare, ne is qui ceciderit
valeat exire. Sed interdum etiam tales Deus liberat,
dum eorum desperationem ad conversionem libertatis
commutat. Ipso enim miserante, peccata dimit-
tuntur, quo protegente fit ne in deterius peccando
eatur. Propterea metuendum est confidentibus ita
posse salvari, ne forte dum exspectamus a vitiis san-
nari, et vitia multiplicemus, et salutem non adiji-
scamur. Ergo studeamus aut non cadere, aut cito
conversi a lapsu consurgere. Mora peccandi immu-
nitatem facit sceleris. Unde et propheta: *Vae, inquit,
qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, et quasi
vinculum plaustrum peccatum (Isa. v).* Trahit enim
iniquitatem ut funiculum, qui tardat converti ad
Deum. Trahere enim iniquitatem est moram facere
iniquitati. Unde et Psalmista: *Prolongaverunt ini-
quitates suas: Dominus justus concidit cervicem pec-
catorum (Psal. cxxviii).*

CAPUT XXXV.

Ut post ruinam quis surgere queat.

(*Greg., Past. Cure part. iii, adm. 29.*) Peccata
carnis experti, saltem post naufragium peccare
metuant, et perditionis suæ discrimina vel co-
gnita perhorrescant. Dicendum est lapsis ut præ-
terita peccata considerent, atque imminetia devi-
tent, quatenus transactas culpas ad memoriam revo-
cent, et pollui in futuris erubescant. Admonendi
sunt peccata carnis experti, ut vigilantia cura conspi-
ciant post delicta nobis ad se redeuntibus Deus
quomodo sinum suæ pietatis expandat, dicens nobis
per prophetam: *Erunt oculi tui videntes præceptorem
tuum, et aures tuæ audient verbum post tergum mo-
nentis. Hæc est via, ambulate per eam, etc. (Isa.
xxx).* Omnipotens Deus quasi post tergum nos sub-
sequens monet, quia etiam post culpam ad se redire
persuadet. Aversum revocat, commissa non respicit,
revertenti sinum pietatis expandit. Vocem ergo post
tergum moventis audimus, si post peccata humili et
contrito corde revertimur. Debemus igitur pietatem
vocantis erubescere, si justitiam et olivum formidare,
quia tanto graviore improbitate contemnitur, quanto

et contemptus adhuc vocare non dedignatur. (*Greg., A hom. 10, lib. 1, super Ezechiel.*) Per Michæam prophetam Dominus dicit : *Et venies usque ad Babylonem, ibi liberaberis (Mich. iv).* Babylon quippe confusio interpretatur. Sæpe enim qui postquam in confusione vitiorum ceciderit, erubescens mala quæ perpetravit, ad pœnitentiam redit, seque a suis lapsibus bene vivendo, erigit. Quid ergo iste, nisi usque ad Babylonem venit, et ibi liberatus est? Nonnunquam quisquam erubescens mala quæ fecit, contra se erigit, et bene operando ad statum rectitudinis redit. In Babylone itaque liberatus est, qui per divinam gratiam ostenditur etiam de confusione salvatus. Propheta ergo ad transmigrationem loquitur, cum illos increpat, qui a statu rectitudinis ad erroris vitia in transmigratione ceciderunt. Frater interrogavit senem dicens: Si incurrerit monachus in peccatum, et affligatur pro eo quia de profectu in deteriore statu pervenerit, et labore donec resurgat? Respondens autem senex dixit: Monachus in tentationem incurrens, sic est tanquam domus quæ cecidit. Et si sobrius fuerit in cogitatione sua, reedificat eam inveniens materias ad ædificium profuturas, habens posita fundamenta, et lapides et arenam, et cætera quæ sunt ædificationi necessaria, et ita velociter ejus fabrica proficit. Ita est monachus, si in tentationem ceciderit, et conversus fuerit ad Dominum, habet plurimum apparatus, meditationem divinæ legis, psalmodiam, opus manuum, quæ sunt fundamenta ædificii spiritualis.

CAPUT XXXVI.

De cogitatione.

(*Isid., l. 11 Sentent., c. 25.*) Bipartita est causa peccandi, id est, opere et cogitatione, quorum unum iniquitas dicitur, quod opere geritur; aliud injustitia, quod cogitatione admittitur. Prius autem actio rescanda est, postea cogitatio; prius prava opera, postmodum desideria. Vicissim autem a cogitatione opera procedunt, et ab opere cogitatio nascitur. Quamvis et si ab opere malo quisque vacet, pro solius tamen pravæ cogitationis malitia non erit innocens. Unde et Dominus per Isaiam: *Auferte, inquit, malum cogitationum vestrarum ab oculis meis (Isai. 1).* Non enim solum factis, sed et cogitationibus delinquimus, si eis illicite occurrentibus delectemur. Sicut vipera a filiis in utero positis lacerata perimitur, ita nos cogitationes nostræ intra nos enutritæ occidunt, et conceptæ interius vipereo veneno consumunt, animamque nostram crudeli vulnere perimunt. Dum unusquisque divina illuminatione pervenitur, statim molestiis turpium cogitationum pulsatur. Sed Dei servus judicio timoris Dei tentamenta a semetipso rejicit, bonisque introjectis cogitationibus turpes a se repellit. Magna observatio circa cordis est custodiam adhibenda, quia aut bonæ aut malæ rei ibi consistit origo. Nam, sicut scriptum est, *ex corde exeunt cogitationes malæ (Math. xv)*, unde si prius pravæ cogitationi resistimus, in lapsum operis non incurrimus. (*Huc usque Isid.*) Ple-

rumque ex bonis operibus discimus quantam vitæ munditiam in cogitatione construamus. Pene cuncta bona opera ex cogitatione prodeunt, sed sunt nonnulla cogitationis acumina, quæ ex operatione nascuntur. Nam sicut ab animo opus sumitur, ita rursus ab opere animus eruditur. Valde necesse est ut cum cogitatio extra usum ducitur, protinus mentis oculus ad opera transacta revocetur. In sola nonnunquam cogitatione delinquitur, et quia usque ad opus non pervenit culpa, neque ad cruciatum pervenit pœnitentia. (*Greg., Mor. lib. x, c. 39; lib. xvii, c. 20; lib. iv, c. 33; lib. 11, c. v.*) Sed cogitata afflictio mentem citius erigit, quia nimirum tantummodo cogitata iniquitas polluit. Sæpe namque hoc quod a conspectu judicis jam fletu interveniente deletum est, ad animum per cogitationem redit, et devicta culpa ad delectationem rursus inserpere nititur, atque in antiquo certamine diutina pulsatione reparatur, ita ut quod prius erat in corpore, hoc importuna cogitatione postmodum versetur in mente. Cum nihil foris opere agitur, sed sola intus cogitatione peccatur, districto se reatu mens obligat, nisi hoc sollicitis lamentis tergat. Plerumque aurem cordis terrenarum cogitationum turba dum perstrepat, claudit; atque intra secretarium mentis quanto minus curarum tumultuantium sonus compescitur, tanto amplius vox præsentis judicis non auditur. Nonnunquam in ipso orationis nostræ sacrificio importunæ se cogitationes ingerunt, quæ hoc rapere vel maculare valeant quod in nobis Deo flentes immolamus. Omnes qui vel illicita appetunt, vel in hoc mundo videri aliquid volunt, densis cogitationum tumultibus in corde comprimuntur. Mare significat mentem hominis, et quasi fluctus maris sunt cogitationes mentis, quæ aliquando per iram tumescunt, per Dei gratiam tranquillæ fiunt, per odium cum amaritudine defluunt. Mens quippe humana quot tentationes patitur, quasi tot flatibus movetur. Plerumque mentem hominis tumultus cogitationum deprimit, ira perturbat, et cum recedit ira, succedit inepta lætitia. Frater quidam interrogavit quosdam Patrum utrum polluitur homo quando res sordidas cogitat? Et alii dicebant: Etiam polluitur; non possumus salvari nos, qui idiotæ sumus. Sed hoc pertinet ad salutem, si ea quæ cogitamus corporaliter non fecerimus. Dixit quidam senex: Non quia intrant cogitationes malæ in nos, condemnamur ex eo: sed si male utimur cogitationibus et illis assensum præbemus. Fit enim ut et per cogitationes naufragium patiamur, et pro cogitationibus coronemur.

CAPUT XXXVII.

De sermone.

(*Isid., lib. 11 Sent., cap. 29.*) Cum quædam parva vitiorum verba non evitamus, magno linguæ prolubimur crimine, et dum facta quædam non gravia libere ac sine metu committimus, ad pejora scelera horrenda peccandi consuetudine labimur. Vani sermones in ore Christiani esse non debent. *Nam sicut malos mores bona colloquia corrigunt, ita prava colloquia bonos mores corrumpunt (I Cor. xv).* *Custodia ori*

ponitur (*Psal. cxi.*), dum quisque non se justum, A sed (quod magis verum est) peccatorem fatetur. *Manum super os ponit* (*Job. xxxix.*), qui bonis operibus linguæ excessum operit. *Manum super os ponit*, qui malæ locutionis culpas bonæ actionis velamine tegit. Quadrimoda est dicendi ratio, qua prævidendum est, quid, quando, cui vel quomodo, aliquid proferatur. Bonum quippe bene loquitur, qui ea quæ recta sunt humiliter annuntiat. Corde bene loquitur, qui charitatem non simulat. Ore bene loquitur, qui veritatem annuntiat. Factis bene loquitur, qui alios bonis exemplis ædificat. Mali mala respondent pro bonis, et adversa pro prosperis. Boni bona respondent pro malis, et prospera pro adversis. Adversus convicium linguæ fortitudo adhibenda est patientiæ, ut tentatio verbi quæ foris impugnat, tolerantia virtute devicta discedat. Dicebat quidam Patrum quia dum sederent aliquando seniores, et loquerentur sermonem de ædificationibus, erat inter eos unus providus, et vidit angelos manus agitanes et lavantes eos. Ut autem locutio venisset sæcularis, discedebant angeli, et volutabantur porci in medio eorum pleni fetoribus, et polluerunt eos. Cum autem rursus loquerentur de ædificatione, venientes iterum angeli lavabant eos. Venerunt ergo aliquando senes ad abbatem Antonium, et erat cum eis etiam abbas Joseph. Volens autem abbas Antonius probare eos, movit sermonem de Scripturis sanctis, et coepit interrogare a junioribus quid esset hoc aut illud verbum? Et singuli eorum dicebant, prout poterant. Ille autem dicebat: Necdum invenistis. Post omnes vero dixit abbati Joseph: Tu quomodo dicis verbum hoc? Et ille respondit: Nescio. Et dixit abbas Antonius: Vere abbas Joseph solus invenit viam, qui nescire se respondit. Frater quidam interrogavit senem dicens: Si quis fratrum attulit ad me de foris sermones, vis, abba, dicam ei ut non eos afferat ad me? Et respondit ei senex: Noli. Et dicit frater: Quare? Respondit senex: Quia nec nos potuimus id custodire. Et dixit frater: Quid ergo debet fieri? Et respondit ei senex: Si volumus taciturnitatem servare, sufficit proximo modus ipse.

CAPUT XXXVIII.

De taciturnitate.

Lingua discrete frenanda est, non insolubiliter obliganda. Scriptum namque est: *Sapiens tacebit D usque ad tempus* (*Eccli. xx.*), ut nimirum cum opportunum considerat, postposita censura silentii, loquendo quæ congruunt in usum se utilitatis impendat. De tacendi atque loquendi censura per Salomonem dicitur: *Tempus tacendi, et tempus loquendi* (*Eccli. iii.*). Discrete quippe vicissitudinum pensanda sunt tempora, ne aut cum restringi lingua debet, per verba inutiliter defluat, aut cum loqui utiliter potest, semetipsam pigre restringat. (*Gregor., lib. vii Mor., cap. 26.*) Quanta sit utilitas taciturnitatis Psalmista considerans ait: *Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis* (*Psal. cxi.*). Non enim poni ori suo parietem, sed ostium

petit, quod videlicet aperitur et clauditur. Unde et nobis caute dicendum est, quatenus os discrete et congruo tempore vox aperiat, et rursus congruo taciturnitas claudat. Admonendi sunt enim singuli ut si proximos sicut se diligunt, minime illis taceant unde eos juste reprehendunt. Vocis medicamine utrorumque saluti concurratur, dum ab illo qui infert actio prava compescitur, et ab hoc qui sustinet doloris fervor vulnere aperto temperatur. (*D. Greg. Pastor. Curæ p. iii, admon. 15.*) Qui proximorum mala respiciunt, et tamen in silentio linguam premunt, quasi inspectis vulneribus usum medicamini subtrahunt, et eo mortis auctores fiunt, quo virus quod poterant curare noluerunt. Frater quidam interrogavit parvulum monachum dicens: Bonum est loqui, an tacere? Dicit ei puer ille: Si sunt verba otiosa, dimitte ea: si autem bona sunt verba, non diu pertrahas, sed cito incide quod loqueris, et quiesce tu. Dixit senex quidam: Taciturnitati operam da, et nihil cogites, et intende cogitationi tuæ, sive quiescens in lecto, sive surgens cum timore Dei, et hæc faciens, malignorum impetus non timebis. Dixit abbas pastor: Quia interrogavit abbas Moyses fratrem Zachariam tempore quo moriebatur, dicens: Quid vides? Et ille dixi ei: Nihil melius quam tacere, Pater. Dixit ei: Verum est, fili, tace. Dixit quidam abbati Ammoni: Si sit necessitas cum vicino loquendi, videtur tibi ut de Scripturis cum eo loquar, an de verbis et sententiis seniorum? Dixitque ei senex: Si non potes tacere, bonum est magis ut de verbis seniorum loquaris, quam de Scriptura. Periculum enim est non parvum. Dixit senex: Quia homo si verbum quidem habeat, opera autem non habeat, assimilabitur arbori habenti folia, fructum autem non. Sicut enim arbor fructibus plena etiam foliis viridis, ita et sermo consequitur hominem qui habet opera bona.

CAPUT XXXIX.

De multiloquio.

Scriptum est: *In multiloquio non effugies peccatum* (*Prov. x.*). Et: *Qui multis utitur verbis, lædit animam suam* (*Eccli. xx.*). Et, *Vir linguosus non dirigitur super terram* (*Psal. cxxxix.*). Et si in multiloquio extollamur, coram Domino non absolvimur. Unde melius est ut illud Dominum rogantes dicamus: *Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstantiæ labiis meis* (*Psal. cxi.*). Et: *Non declines cor meum in verba malitiæ* (*Ibid.*). [*Gregor., lib. vii, c. 25, in c. vi Job.*] Admonendi sunt multiloquio vacantes, ut vigilantes aspiciant, quanto a rectitudinis statu depereunt, dum per multiplicia verba dilabuntur. Humana etenim mens aq̄e more circumclusa, ad superiora colligitur, quia illud repetit unde descendit, et relaxata deperit, quia se per infima inutiliter spargit. Qui supervacuis verbis a silentii sui censura dissipatur, quasi tot rivis extra se ducitur, unde et redire interius mens ad sui cognitionem non sufficit, quia per multiloquium sparsa a secreto se intimæ considerationis excludit. Totam vero se insidiantis hostis vulneribus detegit, quia se munitione custodiæ non circumcludit.

In Proverbiis scriptum est (Cap. xxv) : *Sicut urbs patens et absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.* Quia enim murorum silentium non habet, patet inimici jaculis civitas mentis, et cum se per verba extra semetipsam eiecit, apertam se adversario ostendit. (Gregor., Pastor. Curæ p. III, admon. 15.) Plerumque per quosdam gradus desidiosa mens in foveam lapsa impellitur, et dum otiosa verba cavere negligimus, ad noxia pervenimus, ut prius loqui aliena libeat, et postmodum detractionibus vitam eorum de quibus loquimur mordeat, ad extremum vero usque ad apertas lingua contumelias erumpat. Per effrenationem linguæ seminantur stimuli, oriuntur rixæ, accenduntur faces odiorum, pax exstinguitur cordium. (Greg., Moral. l. VII, c. 57.) Quia multiloquio quisque deserviens, B rectitudinem justitiæ tenere nequaquam possit, testatur Propheta qui ait : *Vir linguosus non dirigetur super terram (Psal. cxxxix).* Hinc Salomon iterum ait : *In multiloquio peccatum non deerit (Prov. x).* Isaias propheta ait : *Cultus justitiæ silentium (Isa. xxxii).* Videlicet indicans quia mentis justitia desolatur, quando ab immoderata locutione non parcitur. Hinc Jacobus ait : *Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio (Jacob. i).* Pravi quidem homines, sicut in sensu leves sunt, ita in locutione præcipites, et reticere pertractando negligunt quæ loquuntur, sed quod levis conscientia concipit, levior protinus lingua producit. Per semetipsam nos Veritas admonet dicens : *Omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii (Matth. xii).* Otiosum quippe verbum est, quod aut ratio e justæ necessitatis, aut intentione piæ utilitatis caret. Si ergo ratio de otioso sermone exigitur, pensemus quæ pœna multiloquio maneat, in quo etiam per noxia verba peccatur. Dixit aliquando etiam abbas Sysois : Crede, crede, quia ecce triginta annos habeo, quod non deprecor Deum propter peccatum, sed orans hoc dico : Domine Jesu Christe, protege me a lingua mea : et usque nunc per singulos dies corruo pro ipsam et delinquo. Abbas Macharius major in Scythi dicebat fratribus : Post urissas Ecclesiæ fugite fratres. Et dixit ei unus frater : Pater, quo habemus fugere amplius a solitudine ista? Et ille respondebat digitum suum ponendo D in ore, dicens : Istud est quod fugiendum dico. Et sic intravit in cellam suam, et claudens ostium, sedebat solus. Dixit abbas Sysois : Quia peregrinatio nostra in hoc est ut teneat homo os suum. Dixit abbas Hyperitius : Monachus qui non retinet linguam suam in tempore furoris, neque passiones cæteras poterit aliquando prohibere. Dixit abbas Longinus abbati Lucio : Habeo tres cogitationes : unam, ut ad peregrina pergam. Et respondit ei senex : Si non teneris linguam, quocumque perrexeris, non eris peregrinus. Sed refrena hic linguam tuam, et eris etiam hic peregrinus. Frater interrogavit abbatem Sysoi, dicens : Desidero custodire cor meum. Dicit ei senex : Et quomodo

A possumus custodire cor nostrum, si lingua nostra januam apertam habuerit? Frater interrogavit abbatem Pastorem dicens : Quomodo oportet monachum sedere in cella? Et respondit : Quantum ad id quod in manifesto est, hoc est, ut faciat opus manuum, et semel comedat, et taceat, et meditetur. Occulte enim proficere potest in cella, hoc est, ut redarguat semetipsum de propriis excessibus unusquisque in omni loco ad quem perrexerit.

CAPUT XL.

De collatione.

(Isid., lib. III Sent., cap. 14.) Cum sit utilis ad instruendum lectio, adhibita tamen collatione, majorem intelligentiam præbet. Melius est enim conferre quam legere. Collatio docibilitatem facit. Nam propositis interrogationibus cunctatio rerum excluditur, et sæpe objectionibus latens veritas approbatur. Quod enim obscurum est aut dubium, conferendo cito perspicitur. Sicut instruere solet collatio, ita contentio destruit. Hæc enim relicto sensu veritatis, lites generat, et pugnando verbis, etiam in Deum blasphematur. Lectio memoriæ auxilio eget. Quod si fuerit naturaliter tardior, frequenti tamen meditatione acuitur, ac legendi assiduitate colligitur. Sæpe proluxa lectio longitudinis causa memoriæ legentis oblitescit. Quod si brevis sit, submotique libro sententia retractatur in animo, tunc sine labore legitur : et ea quæ lecta sunt recolendo, memoria minime excidunt. Acceptabilior est sensibus lectio tacita, quam aperta. Amplius enim intellectus instruitur, quando vox legentis quiescit, et sub silentio lingua movetur. Nam clare legendi, et corpus lassatur, et vocis acumen obtunditur. (Hæc usque Isid.) Dixit abbas Pelagius : Oportet animam secundum Christi voluntatem conversantem, aut discere fideliter quæ nescit, aut docere manifeste quod novit. Si autem utrumque cum possit non vult, insanix morbo laborat. Initium enim recedendi a Deo, fastidium doctrinæ est. Dixit abbas Pastor : Quia qui querulus est, monachus non est; qui fratri suo detrahit, monachus non est; qui iracundus est, monachus non est; qui autem vere monachus est, semper est humilis et quietus, et charitate plenus, et timorem Dei præ oculis habet, et cor suum custodit. Interrogatus senex quid est quod legitur, *via angusta et arcta*, respondens senex, ait : *Angusta et arcta via est*, ut cogitationibus suis homo violentiam faciat, et abscidat propter Deum voluntates suas. Hoc est etiam quod scriptum est : *Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te (Matth. xix).* Dixit senex : Debet monachus quotidie mane et sero cogitare in semetipso, quid fecit eorum quæ vult Deus, et quæ non fecit : et ita tractans omnem vitam suam pœnitentiam agendo, monachus esse potest. Dixit senex : Dormiente te, aut surgente, vel alio quid faciente, si fuerit Deus ante oculos tuos, in nullo te inimicus poterit deterrere, et si talis cogitatio manserit in homine, etiam Dei virtus maxet in eo.

CAPUT XLI.

De dilectione proximi, et correctione fraterna.

Duo sunt erga dilectionem proximi conservanda; unum ne malum quis inferat, alterum ut bonum impendat. Primum ut caveat le lere, sequens ut discat totum patrare. Amicitia est animorum societas. Hæc quippe a duobus incipit. Nam minus quam inter duos dilectio esse non poterit. Tunc vere amicus amatur, si non pro se, sed pro Deo ametur. Qui vero pro se amicum diligit, insipienter eum amplectitur. Multum in terra demersus est, qui carnaliter hominem moriturum plus diligit quam oportet. (*Isid., lib. III Sent., cap. 32.*) Non debet vitia aliena corripere, qui adhuc vitiorum contagionibus servit. Improbum est enim arguere quemquam in alio, quod adhuc reprehendit in semetipso. Qui veraciter vult sanare ac corripere fraternam infirmitatem, talem se præstare fraternæ utilitati studeat, ut eum quem corripere cupit, humili corde admoneat; hoc faciens ex compassione quasi communis periculi, ne forte et ipse subiciatur tentationi. Sicut viri spirituales alieni peccati emendationem expectant, ita protervi delinquentibus deridendo insultant. Et quantum in ipsis est, eos insanabiles putant, nec declinant cor ad compatiendi misericordiam, sed supervenientes detestantur atque blasphemant. Plerique correptionem suam officium charitatis existimant. Plerique vero hoc ipsum quod ex charitate corripiuntur ad injuriæ contumeliam trahunt. Unde evenit ut ex eo deteriores efficiantur, per quod emendari obediendo potuerunt. Salubriter accipiunt justī quoties de suis excessibus arguuntur. Iniquis molesta est veritas, et amara disciplina justitiæ; nec delectantur nisi placentia propriæ imbecillitatis. Corda reproborum lubrica sunt ad malum consentiendum et fluxa, ad bonum vero consentiendum durissima. De talibus Salomon ait: *Qui erudit derisorem, ipse sibi facit injuriam (Prov. IX, 7).* De bono autem: *Doce justum (inquit) et festinabit accipere. In odium enim contra corripientem se, vertitur malus. (Greg. lib. XX, c. 21, Expos. mor., in Job cap. XIX).* Sed si ab increpatione illius idcirco reticemus, quia contra nos insurgere odia formidamus, non jam lucra Dei, sed nostra procul dubio quærimus. Sciendum magnopere est quod nonnunquam cum redarguantur pravi, deteriores existunt, nosque magnis oculis insequuntur. Ipsi ergo et non nobis parcimus, si ab eorum redargutione pro eorum amore cessamus. Unde necesse est nobis ut aliquando toleremus tacendo quod sunt, quatenus in nobis discant videndo quod non sunt. Non est omnino justo timendum, ne dum quisque corripitur, contumelias inferat, sed ne tractus ad odium, pejor fiat. Cavendum summopere est ne immoderate linguam loquacitas pertrahat, eamque ad lasciviam obtrectationis extendat, ne odium malitia excitet, et usque ad jacula maledictionis inclinet. Hinc Salomon ait: *Argue sapientem, et amabit te, insipientem, et adjiciet odisse te. Qui diligit disciplinam, diligit sensum. Nam qui odit arguentem se,*

A stultus est (Prov. IX, XII). Sed quia Apostolus ait: *Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes (I Thess. V),* necesse est ut hic pia Patrum correptionis ponamus exempla. Offendit aliquando frater in congregatione, et expulsus est foras. Expulsus autem de congregatione, misit se in carectum, et flebat ibi. Contigit autem ut alii fratres euntes ad abbatem pastorem, audirent eum plorantem. Qui descendentes ad eum, invenerunt eum magno labore constrictum, et rogaverunt eum ut iret ad senem illum solitarium, et non acquievit, dicens: In hoc loco moriar ego. Venerunt autem fratres ad abbatem Pastorem, et narraverunt ei de eo. Et rogavit eos, ut irent ad eum dicentes: Abbas Pastor vocat te ad se. Quod cum ei dixissent, perrexit ad eum. Et videns eum senex afflictum, surrexit et osculatus est eum. Et adgaudens ei rogabat ut sumeret cibum. Qui et ita fecit. Frater interrogavit abbatem Pastorem dicens: Feci peccatum grande, et volo triennium pœnitere. Dixit autem ei abbas Pastor: Multum est. Et dixit ei frater: Jubes unum annum. Et dixit iterum senex: Multum est. Qui autem præsentibus erant, dicebant usque ad quadraginta dies. Senex iterum dixit: Multum est. Et adjecit dicens: Ego puto quia si toto corde homo pœnitentiam agat, etiam triduanam pœnitentiam suscipiat Deus. Interrogavit abbas Joseph abbatem Pastorem, dicens: Quomodo opus est jejunare? Et dixit abbas Pastor: Ego volo ut quotidie quis manducans, paululum subtrahat sibi ne satietur. Et dixit ei abbas Joseph: Ergo quando eras juvenis, non jejunabas biduanas? Dixit senex: Crede mihi, frater, quia et triduanas, et hebdomadam. Sed hæc omnia probaverunt senes magni, et invenerunt quia bonum est quotidie manducare, parum sibi subtrahendo, et ostenderunt nobis viam hanc regalem, quia levior est et facilis.

CAPUT XLII.

De zelo pastoris officii.

(*Greg., in Ezech. lib. I, hom. 12.*) Omnis spiritualis zelus doctoris animum frigit, quia valde cruciatur dum infirmos quosque æterna deserere, rebus temporalibus delectari conspiciat. Nullum quippe omnipotenti Deo tale est sacrificium, quale est zelus animarum, sicut Psalmista ait: *Zelus domus tue comedit me (Psal. LXXVIII).* Quantum fritura cordis quæ pro spirituali zelo agitur, omnipotenti Domino placet, aperte ostenditur, cum offerri per legem similia in sacrificio jubetur. Scriptum quippe est: *In sartagine oleo conspersa frigatur, offerretque cum calidam in odorem suavissimum Domino sacerdos, qui patri jure successerit, et tota cremabitur in altari (Levit. VI).* Tunc similia in sartagine frigitur, cum munda mens justī per zeli sancti ardorem crematur. Quæ conspersi oleo præcipitur, id est, cum per charitatis et misericordiæ viscera in conspectu omnipotentis Dei ardet et lucescit. Unde et calida in odorem suavissimum Domino offerri præcipitur, quia si amorem zelus non habet, ea quæ de sartagine offertur, calorem similia amisit. Notandum valde est quia similia

offerre præcipitur, videlicet sacerdos Patri jure successerit. Ille enim sacerdos Patri jure succedit qui esse se omnipotentis Dei Filium moribus demonstrat, et qui a nobilitate intima, operum suorum ignobilitate non discrepat. Quæ in altari tota cremari præcipitur, ut videlicet holocaustum fiat. Simila itaque in sartagine est munda mens justi in zeli spiritualis afflictione, quæ per sollicitudinem animarum frigitur, et non solum sacrificium, sed etiam holocaustum Domino esse deputatur. *Sumamus ergo sartagine ferream, et ponamus eam murum ferreum inter nos et civitatem (Ezech. iv)*, id est, assumamus zelum fortem, ut inter nos et auditoris nostri animam inveniamus hanc postmodum fortem munitionem. Tunc enim hunc murum ferreum inventuri sumus, si nunc eum fortiter tenemus, videlicet docendo, custodiendo, suadendo, increpando, mulcendo, terrendo, aliquando leniter, aliquando etiam severius agendo. (*Huc usque Greg.*) Necessè est ut hoc ante omnia qui zelo rectitudinis movetur, attendat, ne ira extramensis dominium transeat: sed in ultionem peccati tempus modumque considerans, surgentis animi perturbationem subtilius retractando restringat, animositatem reprimat, et motus fervidos sub æquitate disponat, ut eo fiat justior ultor alienus, quo prius existit victor suus. Qui zelo rectitudinis movetur, sic culpas delinquentium corrigat, ut ante ipse qui corrigit, per patientiam crescat, ut fervorem suum transcendendo dijudicet, ne intemperanter excitatus ipso zelo rectitudinis, longe a rectitudine suberret.

CAPUT XLIII.

De doctrinæ discretionis.

(*Isid., lib. III Sent., cap. 43, 44, 46.*) Non omnibus una eademque doctrina est adhibenda, sed pro qualitate morum diversæ sint exhortationes doctorum. Nam quosdam increpatione dura, quosdam vero exhortatione corrigit blanda. Sicut periti medici ad varios corporis morbos diverso medicamine serviunt, ita ut juxta vulnèrum varietatem medicina diversa sit: sic et doctor Ecclesiæ singulis quibusque congruam doctrinæ remedium adhibebit, et quid cuique oporteat pro ætate, pro sexu ac professione annuntiabit. Prima quippe prudentiæ virtus est, eam quam docere oporteat æstimare personam. Aliter est agendum erga eos qui nostro committuntur regimini, si offendunt, atque aliter cum iis qui nobis commissi non sunt. Qui si justi sunt, venerandi sunt; si vero delinquent, pro sola charitate, ut locus est, corripiendi sunt, non tamen cum severitate, sicut ii qui nobis regendi commissi sunt. Pro bono merito plebis aufertur doctrina prædicationis. Pro bono merito audientis, tribuitur sermo doctori. In potestate divina consistit, cui velit Deus doctrinæ verbum dare, vel cui auferre. Et hoc aut pro dicentis aut pro audientis fit merito, ut modo pro culpa plebis auferatur sermo doctori, modo vero pro utriusque [*Al., utilibus*] meritis tribuatur. Qui docendi accipit officium, interdum ad tempus facta proximi taceat, quæ sta-

tim corrigere nequaquam existimat. Nam si corrigere potest et dissimulat, verum est quod consensus erroris alieni habeat. Plerumque sancti doctores pro mali pertinacia, quia iniquos emendare nequeunt, his tacere disponunt: sed calorem spiritus quo aguntur ferre non sustinentes, iterum in increpationem prosiliunt iniquorum. Qui præsent, pro subditorum iniquitate damnantur, si eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant: dicente Domino ad prophetam: *Speculatorem te dedi domui Israel. Si non fueris locutus, ut se custodiat impius a via sua, ille in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram (Ezech. III)*. Qui præest curam debet habere de iis qui pereunt, ut ejus redargutione aut corrigantur a peccatis, aut si incorrigibiles existunt, ab Ecclesia separentur. Qui blando verbo castigatus non corrigitur, acrius necesse est ut arguatur. Cum dolore enim abscondenda sunt, quæ leniter sanari non possunt. Qui admonitus secreta corrigi de peccato negligit, publice arguendus est, ut vulnus quod occulte sanari nescit, manifeste debeat emendari. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda. Palam enim sunt arguendi qui palam nocent, ut dum aperta obijurgatione sanantur, ii qui eos imitando deliquerant, corrigantur. Dum unus corripitur, plurimi emendantur. Melius est enim ut pro multorum salvatione unus condemnatur, quam pro unius licentia multi periclitentur. Ita ergo delinquenti sermo est proferendus, sicut ejus qui corripitur expostulat salus. Quod si opus est aliquam medicamentum salutem verbo increpationis aspergere, lenitatem tamen corde opus est retinere. Doctores nonnunquam duris feriunt increpationibus subditos, qui tamen a charitate eorum quos corripiunt, non recedunt. (*Huc usque Isid.*) Magna est disciplinæ magisterii subtilitas discretionis, quatenus quisque rector culpas delinquentiam discrete noverit parcere, et pie rescacare. Qui autem sic dimittunt peccata ut non corrigant, aut sic quasi corrigendo feriunt, ut non dimittant, discretionis spiritum habent. Scriptum est in libro Genesis: *Si recte offeras, e: recte non divides, peccasti (Gen. iv, juxta LXX)*. [*Gregor., lib. III Expos. mor., c. 9 et 10, et l. I super Ezech., hom. 11.*] Oblata recte dividere, est quælibet bona nostra studia discernendo pensare. Quod nimirum qui agere dissimulat, etiam recte offerens peccat. Sepe quod bono studio gerimus, dum discernere caute negligimus, quo judicatur fine, nescimus; et nonnunquam hoc sit reatus criminis, quod putatur causa virtutis. Recte ergo offerimus, cum bono studio bonum opus agimus; sed recte non dividimus, si habere discretionem in bono opere postponamus. Dixit abbas Antonius: *Sunt quidam conterentes corpora sua in abstinentia, et quia non habent discretionem, longe facti sunt a Deo. Dicebat abbas Daniel quia quantum corpus virescit, tantum anima exsiccatur; et quantum siccatum fuerit corpus, tantum anima virescit.* Dixit abbas Pastor: *Malitia nequaquam expellit ma-*

litiam, sed si quis tibi malefecerit, bene fac ei, ut per bonum opus tuum destruas malitiam illius. Interrogatus est quidam senex a quodam fratre dicente : Quomodo possum invenire Deum? Utrum in jejuniis, an in laboribus, an in vigiliis, an in misericordia? Et respondit : In his quæ enumerasti, et in discretionem. Dico enim tibi quia multi affixerunt carnem suam, et quia sine discretionem faciebant hoc, abierunt vacui nihil habentes.

CAPUT XLIV.

De donis divinis.

Omnipotens Deus interni iudicii secreto moderamine : *Alii sermonem sapientiæ, alii plenam fidem, alii gratiam sanctorum, alii operationem virtutum, alii prophetiam, alii discretionem spirituum, alii genera linguarum, alii interpretationem sermonum tribuit* (I Cor. xii). (Greg. l. xx Moral. in Job. c. 48 et 41.) Creator noster ac dispositor sic moderatur cuncta, ut qui extolli poterat ex dono quod habet, humilietur ex virtute quam non habet. Atque ita fit ut cum per impensam gratiam unumquemque sublevari, etiam per disparem alteri alterum subdat. Omnipotens Dominus sic cuncta moderatur, ut dum singula quæque sunt omnium, interposita quadam charitatis necessitudine, stant omnia singulorum : et unusquisque sic quod non accepit in altero possideat, ut ipse alteri possidendum quod accepit humiliter impendat. Sancta Ecclesia superni sui capitis corpus est, in qua alius alta videndo, oculus, alius recta operando, manus, alius ad cuncta discurrendo, pes, alius præceptorum vocem intelligendo, auris, alius malorum fetorem, bonorumque fragrantiam discernendo, naris est. Qui enim corporalium more membrorum, dum vicissim sibi accepta officia impendunt, unum de semetipsis omnibus corpus reddunt. Miro consilio auctor ac dispositor noster huic illa largitur quæ alii denegat, alii hæc denegat quæ isti largitur. Mensuras itaque sibi positas egredi nititur, quisquis posse plus quam acceperit conatur. Unusquisque fidelium (cui fortasse tantummodo datum est præceptorum occulta disserere) si tentat etiam miraculis coruscare : aut is quem supernæ virtutis donum ad sola miracula roborat, etiam divinæ legis pandere occulta contendat, in præcipitio pedem porrigit, qui mensurarum suarum limitem non attendit. Dicebant de abbate Hior quod neque mentitus est unquam, neque juravit, neque maledixit hominem, neque (si necesse non fuit) locutus est alicui. Venit aliquando abbas Hilarion, de Palestina ad abbatem Antonium in montem, et dixit ei abbas Antonius : Bene venisti, lucifer, qui mane oriris. Et dixit ei abbas Hilarion : Pax tibi, columna lucis, quæ sustines orbem terrarum. Dixit quidam abbas quod habitaverit in eremo quadraginta annis solitarius quidam; qui interrogatus a Joanne abbate, respondit : Quia ex quo cœpi solitarius esse, nunquam me vidit sol manducantem. Respondit ei abbas Joannes : Nec me irascentem. Dicebant de abbate Arsenio quod tota nocte vigilabat, et quando volebat circa mane dormire, dicebat

A somno, Veni, serve male. Et subripiebat parum somni sedendo, et statim surgebat.

CAPUT XLV.

De gratia Dei.

(Greg., l. i super Ezech., hom. 9.) Ex omnipotentis Dei gratia ad bona opera conari quidem possumus, sed hæc implere non possumus, si ipse non adjuvat qui jubet. Sciendum est quia mala nostra solummodo nostra sunt. Bona autem nostra, et omnipotentis Dei sunt, et nostra. Quia ipse aspirando nos prævenit ut velimus, qui adjuvando subsequitur, ne inaniter velimus, sed possimus implere quod volumus. Præveniente gratia, et bona voluntate subsequente, hoc quod omnipotentis Dei donum est fit meritum nostrum. Quod bene Paulus brevi sententia explicat dicens : *Plus illis omnibus laboravi* (I Cor. xv). Qui ne videretur suæ virtuti tribuisse quod fecerat, adjunxit : *Non autem ego, sed gratia Dei mecum* (Ibid.). [Isid. l. ii Sent., c. 5.) Interdum peccantibus nobis suam Deus gratiam non retrahit, ut ad spem divinæ propitiationis humana mens consurgat. Ab illo enim nobis omnia bona, gratia præveniente, donantur. Profectus hominis donum Dei est, nec a se potest quisquam, sed a Deo corrigi, testante propheta, qui ait : *Scio, Domine, quia non est hominis via ejus, nec veri est ut ambulet et dirigat gressus suos* (Jer. x). Spiritualis gratia non omnibus distribuitur, sed tantummodo electis donatur. Munera gratiarum, alii ista, alii vero donantur illa, nec datur habere ita uni ut non egeat altero. Posse fieri non est dubium, ut ii quos quidam virtutum excellentia antecederent, Dei repentina præveniente gratia, quosdam compendio sanctitatis præveniant, ut dum sunt conversione postremi, subito efficiantur virtutis culmine primi. Dum quisque aliquid bonum accipit, non appetat amplius quam quod meruit, ne dum alterius membri officium arripere tentat, id quod meruit perdat. Conturbat enim corporis ordinem totum, qui non suo contentus officio, subripit alienum. Frater interrogavit quendam senem dicens : Si fuero in loco aliquo, et nata mihi fuerit tribulatio, et non habuerim cui me committam, et indicem illi passionem animæ meæ, quid facio? Dicit illi senex : Crede in Deum, quia ipse mittet gratiam suam, et satisfacet tibi, si in veritate rogaveris eum. Et addidit dicens : Audivi enim quia in Scythi tale aliquid factum est. Erat ibi quidam qui sustinebat tentationes, et non habens fiduciam in aliquo cui confiteretur, paravit sero peram suam ut discederet. Et ecce nocte apparuit ei gratia Domini in specie virginis, et rogabat eum dicens : Nusquam vadas, sed sede hic mecum; nihil enim malum tibi fiet ex iis quæ audisti. Qui credens verbis ejus sedit, et sanatum est statim cor ipsius.

CAPUT XLVI.

De bonis subjectis.

(D. Greg., pastor. Curæ p. iii, admon. 5, 11.) Admonendi sunt subditi ne præpositorum suorum vitam temere, si quid eos fortasse agere reprehensibiliter vident, reprehendant, ne unde recte mala re-

darguunt, inde per elationis impulsu in profundiora mergantur. Admonendi sunt subditi, ne cum culpas prepositorum considerant, contra eos audaciores fiant : sed sic (si qua valde sunt eorum prava) apud semetipsos dijudicent, ut tamen divino timore constricti, ferre sub eis jugum reverentiæ non recusent. Admonendi sunt benevoli subditi, ut sic alienis bonis congaudeant, quatenus habere et propria concupiscant, sic proximorum facta diligendo laudent, ut etiam imitando multiplicent, ne (si in hoc presentis vitæ stadio ad certamen alienum devoti fautores, sed pigri spectatores assistunt) eo post certamen sine bravio remaneant, quæ nunc in certamine non laborant, et tunc eorum palmas afflictis respiciant, in quorum nunc labore otiosi perdurant. Valde peccamus ; si aliena bene gesta non diligimus, sed nil mercedis agimus ; si ea quæ diligimus, in quantum possumus, non imitamur. Nostra nimirum sunt bona aliorum, quæ (et si imitari non possumus) in aliis amamus, amantium fiunt, quæque amantur in nobis. (Greg. lib. xxv *Expos. mor.*, c. 22.) Qui igitur magnis virtutibus in sanctæ Ecclesiæ sinu proficiunt, prepositorum suorum vitam despiciere non debent, cum vacare eos rebus exterioribus vident : quia hoc quod ipsi securi intima penetrant, ex illorum adjumento est, qui contra procellas hujus sæculi exterius laborant. Quam enim candoris sui gratiam retineret, si hyssum pluvia tangeret? Aut quid fulgoris atque claritatis coccus vel hyacinthus ostenderet, si hæc susceptus pulvis fedaret? Sit ergo desuper textura cilicii fortis ad pulverem, sit interius color hyacinthinus, aptus ad decorem. Ornent Ecclesiam qui solis rebus spiritalibus vacant. Tegant Ecclesiam, quos et labor rerum corporalium gravat. Nequaquam ergo contra rectorem suum exteriora agentem murmuret is qui intra sanctam Ecclesiam jam spiritaliter fulget. Si enim tu secure interius, ut coccus, rutilas, cilicium quo protegeris, cur accusas? (*Huc usque Greg.*) Interrogavit abbas Joseph abbatem Pastorem dicens : Dic mihi quomodo monachus sum? Et dixit senex : Si vis invenire requiem et in isto sæculo et in futuro, in omni causa dic : Quid sum ego? Et non judices quemquam. Frater interrogavit abbatem Pastorem dicens : Quid faciam, quia pusillanimitas fio dum sedeo. Dicit ei senex : Nullum judices, nullum spernas, neque condemnes, nullique detrahas, et Deus tibi præstat requiem, et erit sessio tua sine perturbatione. Vir quidam sanctus cum audisset quemdam peccantem, flevit amare, et dixit : Iste hodie, ego crastino. Verumtamen qualiter vis peccet aliquis ante te, non judices : sed judica magis temetipsum peccatorem, quam illum. Sæpe aliquid a majoribus dispensatorie agitur, quod a minoribus error putatur. Sæpe multa a fortibus dicuntur, quæ iis circum infirmi dijudicant, quia ignorant. Unde et nonnulli subditi contra hoc manum reprehensionis mittunt : sed a vita protinus ipsa, sua temeritate deficiunt. Levites ergo quasi adjuvans manum tetendit : sed delinquens vitam perdidit (*I Reg. vi*), quia

A dum infirmi quique fortium facta corripiunt, ipsi a viventium sorte reprobandantur.

CAPUT XLVII.

Ut thesaurus monachi in cælo collocetur.

Dominus nos admonet dicens : *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, ubi nec ærugo, nec tinea exterminat* (*Matth. vi*). Et quomodo unusquisque ad perfectionem monachatus perveniat, ipse iterum dicit : *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesauros in cælo, et veni et sequere me* (*Matth. xix, Marc. x, Luc. xviii*). Thesaurum ergo nostrum, fratres, in cælo ponamus, ubi hostem et expugnatorem non timeamus. Thesaurum itaque operum vel virtutum nostrarum collocemus in cælo, ubi non timeamus occultum furem, neque violentum raptorem. Patria enim nostra paradisi est. In patria vero nostra postmodum recepturi, multiplices nunc bonarum virtutum debemus condere thesauros, ubi post finem hujus sæculi centuplicatos mereamur recipere fructus. *Sancti enim, dicit propheta, in terra sua dupliciter possidebunt* (*Isa. lxi*), id est, in terra viventium beatitudinem mentis simul habebunt et corporis : *ubi Dominus Jesus Christus reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ* (*Phil. iii*). [*Cyprian., lib. de Mortalit. in fine.*] Magnus enim nos illic charorum exspectat numerus ; parentum, fratrum atque sororum copiosa turba videre desiderat, de sua jam immortalitate securam, sed adhuc de nostra salute sollicitam. Ibi chorus patriarcharum, numerus prophetarum, apostolorum, virginum, et omnium cernere nos desiderat cuneus sanctorum. O quam grandis letitia est, ad istorum omnium sanctorum pervenire consortium, ad istorum omnium felicem venire complexum ! O quam summa et perpetua felicitas, illic apostolorum gloriosos cernere choros, et exultantium prophetarum numerum videre sacratum, et inter virginum, martyrum et confessorum candidatum cuneum interesse sanctorum ! Dixit abbas Hyperitius : Thesaurus monachi est voluntaria paupertas. Thesauriza ergo tibi, frater, in cælo, quia ad requiescendum sine fine sunt sæcula. Dicebat abbas Evagrius : Cum sedes in cella, collige ad te sensum tuum, et memor esto diei mortis, et tunc videbis corporis tui mortificationem. Cogita cladem, suscipe dolorem, devota mundi istius vanitates. Esto modestus et sollicitus, ut possis semper in eodem quietis proposito permanere, et non infirmaberis. Memorare etiam et bona quæ sunt justis reposita. Fiduciam habe ante Deum Patrem et Christum ejus, coram angelis, et potestatibus, atque omni plebe regni cælorum, et dona ejus cogita, et requiem, et gaudium. Super bona vero justis reposita gaude, et exsulta, et lactare, et his quidem frui festina.

CAPUT XLVIII.

De consilio.

De hac nos virtute consilii Salomon admonet dicens : *Audi, fili, consilium, et suscipe disciplinam, ut*

*siz sapiens in novissimis tuis (Prov. xix). Fili, sine consilio nihil facias, et post factum non penitebit (Eccli. xxxii). Astutus enim omnia agit cum consilio (Prov. xii). Et qui agunt cuncta cum consilio, multa reguntur sapientia (Ibid.). Nam dissipantur cogitationes, ubi non est consilium (Prov. xv). Ubi vero plures sunt consiliarii, confirmantur. Unguento et variis odoribus delectatur cor, et bonis amici consilii anima dulcoratur (Prov. xxvii). Cum dispositione initur bellum, et erit salus ubi multa consilia sunt (Prov. xxiv). Scientia sapientis tanquam inundatio abundabit, et consilium illius sicut fons vitæ permanet (Eccli. xxi). Magna etenim res est bonum consilium, et monachis valde pernecessarium. Hanc igitur consilii virtutem dilexerunt omnes in terra qui ad cælestem voluerunt conscendere patriam. Per hanc virtutem consilii martyres ut æternam a Domino reciperent vitam, morti mortalia sua tradiderunt corpora. Per hanc consilii virtutem virgines et confessores in servitio Domini usque in finem perseveraverunt. Grave autem consilium cordis, omnem inconstantiam vagationis expellit. Sunt animæ quæ levi motu nunc ista, nunc illa desiderant. Omnipotens ergo Deus, quia ipsas leves fluctuationes mentium non leviter pensat, vagationem cordis relinquendo dijudicat: sed cum per gratiam respicit, vagam mentem in consilii stabilitatem figit. Cum Deus omnipotens leves motus hominis misericorditer dignatur aspicere, hunc protinus constantiæ maturitatem format, atque supernæ gratiæ respectu cor ejus ad gravitatem consilii repente perducit. In omni opere quod cogitas facere, primum cogita Deum, et si secundum Deum est quod cogitas, diligenter examina. Et si est rectum coram Deo, perfice illud; si vero perversum fuerit, amputa illud ab anima tua. Et nos ergo, fratres, omnia quæ agimus, cum consilio agamus, quia scriptum est: *Ante omnia opera verbum verax præcedat te, et ante omnem actum consilium stabile: et in his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam. Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiæ replebit te, et quasi imbres, mittet tibi eloquia sapientiæ suæ, et aperiet os tuum in oratione, et diriget consilium tuum in bono, et usque in sæculum non delebitur memoria tua (Eccli. xxxvii, xxxix).* Venit in initio conversationis suæ abbas Evagrius ad quem iam senem, quærens consilium, et dicit ei: Dic mihi, abba, sermonem quo salvus fiam. Ille autem dixit ei: Si vis salvus fieri, quando vadis ad aliquem, non prius loquaris antequam ille te inquirat. Evagrius autem compunctus in hoc sermone, dixit: Crede mihi, multos codices legi, et talem eruditionem nunquam inveni. Et nullum proficiens exiit. Dixit abbas Pastor: Qui docet et non facit quæ docet, similis est canali, quæ omnes ad se venientes satiat, et sordes eorum lavat, seipsam autem purgare non potest, sed omnis spurcitia et immunditia in ea est. Frater interrogavit abbatem Pastorem dicens: Quid est illud quod scriptum est: *Qui irascitur fratri suo sine**

A causa (Matth. v). Et ille respondit: Ex omni qua te gravare voluerit frater tuus, ne irascaris adversus eum donec oculum tuum dextrum eiciat: alioquin sine causa irasceris ei. Si autem aliquis vult te separare a Deo, pro hoc irascere.

CAPUT XLIX.

De sanctificatione cordis et corporis.

Inter cætera de sanctificatione sic Paulus in Epistola ad Thessalonicenses ait: *Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra, ut abstineatis a fornicatione (I Thess. iv). Hæc est voluntas Dei, dicit, id est, hoc placet Deo, ut vos corle pariter sanctificati sitis et corpore. Nisi enim ei hoc placuisset, nobis non imperasset dicens: Sancti estote, quia et ego sanctus sum, Dominus Deus vester (Lev. xix et xx). Sed vere et absque ulla dubitatione, sanctimonia qua sanctimoniales et magnificentia qua magnifici apud Deum efficiuntur sancti, in sanctificatione ejusdem nostri creatoris consistit, sicut scriptum est: *Sanctimonia et magnificentia in sanctificatione ejus (Psal. xcvi).* Hinc et Dominus ait: *Custodite præcepta mea, et facite ea, ego Dominus qui sanctifico vos (Lev. xx).* Quæ virtus sanctificationis, quamvis omnibus inesse debeat Christianis, maxime tamen ordini convenit et concedet sacerdotali. Unde et Dominus Moysi ait: *Vesties Aaron et filios ejus, et sanctificabis illos, ut sacerdotio fungantur mihi (Exod. xxviii). Et ne contaminetur sacerdos in mortibus, quia consecratus est Deo suo, et panes propositionis offert. Sit ergo sanctus, quia et ego sanctus sum Dominus, qui sanctifico vos (Lev. xxi).* Vere enim nisi corde et corpore sanctificato Deo sacrificium a sacerdote offeratur, non erit ei gratum, qui cor illius a fornicationis contagio cognoscit esse pollutum. Unde et hoc in loco non solum Thessalonicenses (I Thess. iv), sed et omnes hortatur Apostolus in Christo credentes, ut se abstineant a fornicatione: quia sicut per humilitatem mentis custoditur castitas carnis, ita per superbiam cordis in immunditiam itur libidinis. (*Isid., l. ii Sentent., c. 39.*) Et ideo luxuriosis atque superbis familiariter se plus quam cæteris peccatoribus consociant dæmones, quia per luxuriam carnis suis eos diabolus constringit catenis, ut a Deo separati dæmonibusque sociati, regnum cælorum habere non possint cum sanctis. De hac sanctificationis virtute sic et Joannes apostolus ait: *Omnis qui habet spem hanc in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est (I Joan. iii).* Multi se dicunt spem habere vitæ cælestis in Christo, sed hanc confessionem negligenter vivendo evacuunt. Manifestum autem de se indicium supernæ spei exhibet, qui bonis operam dare actibus studet, certus quia non aliter ad similitudinem Dei quis in futuro perveniet, nisi Dei sanctitatem in presenti se sanctificando (id est, *abnegando impietatem et sæcularia desideria, sobrie autem et juste, et pie vivendo [Tit. ii]*) imitetur. Qui habet spem in Domino, sanctificat se (quantum potest) ipsum intendo, et ejus per omnia gratiam flagitando qui ait: *Sine me nihil potestis facere (Joan. xv),* eique dicendo: *Adjutor**

meus esto, ne derelinquas me (Ps. xxvi). Ergo sanctificat nos, sicut et ipse sanctus est (I Joan. iii). Sed ille sanctus æternitate, nos sancti fide. Tempore enim antiquo, episcopi, presbyteri et diaconi unius uxoris viri ordinabantur (*I Tim. iii*): modo autem (quia sanctitatis causa crevit munditia) ab omni carnali consortio omnes illos sacrorum regula prohibet canonum. Nam et in Veteri Testamento (*Exod. xxviii*) eo tempore tantum quo sacerdotes præsto erant altari, ab uxorum suarum se continebant concubitu: nunc autem (quia quotidie corpus Domini aut conficiendum nobis est ad altare, aut sumendum) a carnali concubitu quotidie nobis est abstinendum. Hinc Paulus Timotheum admonet, dicens: *Exemplum esto fidelium in sermone, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate (I Tim. iv)*. Qui enim aliis in sermone exemplum debet præbere, modum locutionis non debet ignorare, sed diligenter debet attendere, quid, cui, quando vel quomodo debeat loqui, ut sermo ejus non fatuus, sed, secundum Domini præceptum, sale sapientiæ sit conditus (*Marc. ix*). Ille in conversatione bonum aliis præbet exemplum qui caste, pie et juste vivit in hoc sæculo (*Tit. ii*). Ille in charitate aliis bonum præbet exemplum qui Deum ex toto corde, tota mente, tota virtute diligit, et proximum sicut semetipsum (*Deut. vi; Matth. xxii; Luc. x*). Ille in fide bonum præbet exemplum, qui recte credendo bene vivit, et bene vivendo fidem rectam custodit. Ille in castitate aliis bonum præbet exemplum, qui castitatis pulchritudinem diligens, non solum eam in suo servat corpore, sed etiam a cogitationibus pravis tutam custodit in mente, quia nihil prodest incorruptio carnis ubi non est integritas mentis.

CAPUT L.

De vocatione divinæ pietatis.

Vocatio divinæ pietatis (quæ diversis modis in diversis ætatibus et diversis sit temporibus) non hominis merito, sed semper gratis ab ipso solo pioque fit Deo: sicut Apostolus ait: *Sine pœnitentia sunt dona, et vocatio Dei (Rom. xi)*. Qui et ad Timotheum dicit: *Qui liberavit nos et vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum et gratiam (II Tim. i)*. Vocantur enim, ut dictum est, diversis modis: quia alii tantum corpore sani vocantur, divinitus inspirati; alii autem infirmitate carnis afflicti; alii vero diversis damnis, vel tribulationibus variis oppressi. Vocantur et diversis ætatibus, quia alii in infantia, alii in adolescentia, alii in juventute, alii vero in senectute, vel etiam in decrepita ætate vocantur; et diversis horis diei, quia alii primo mane, alii hora tertia, alii hora sexta, alii nona, alii vero vocantur undecima. Quorum omnium nullus in immunditiam, sed omnes sunt vocati a sancto Deo in sanctificationem cordis et corporis. Sanctus etenim Deus sanctos vult semper habere ministros, sicut et idem in Evangelio ait: *Pro eis sanctifico meipsum, ut sint et ipsi sanctificati in veritate (Joan. xvii)*. Dixit

A quidam senex: Quia duo fratres erant vicini, unus peregrinus, et alter indigena. Erat autem peregrinus ille modicum negligentior, ille vero indigena studiosus valde: contigit autem ut dormiret peregrinus ille in pace. Senex autem qui erat vicinus eorum, cum esset providus, vidit multitudinem angelorum deducentium animam ejus. Cum ergo venisset ad cœlum ut intraret, facta est quæstio de illa anima. Et venit vox desuper dicens: Manifestum est quia modicum negligens fuit, sed propter peregrinationem ejus aperite ei. Et post hæc dormivit ille indigena, et venit omnis cognatio ad eum: angelos vero non vidit ille senex venire ad deducendam animam illius. Miratus autem senex dixit: Quomodo peregrinus ille cum negligentior fuerit, B talem gloriam habuit, et hic cum studiosus esset, nihil hujusmodi meruit. Et venit vox dicens ei: Hic studiosus cum venit ut dormiret, aperuit oculos suos et vidit parentes suos flentes, et consolata est anima ejus. Peregrinus vero, ille licet negligentior fuit, nullum tamen suorum vidit, et ingemiscens flevit, et Deus consolatus est eum. Dicebant de albate Sysois quod in die dormitionis suæ cum sederent circa eum patres, splenduit sicut sol facies ejus, et dixit ad eos: Ecce chorus prophetarum et apostolorum venit. Iterum dixit: Ecce angeli veniunt accipere me. Et rursus facta est facies ejus sicut sol, et timerunt omnes. Dicit iterum eis: Videte, ecce Dominus venit dicens: Asserte mihi vas electionis eremi. Et continuo reddidit spiritum. C Et fulgore repletus est totus locus ille odore suavitatis.

CAPUT LI.

De dilectione et gratia Dei.

De hoc capitulo sic Apostolus ait: *Deus autem qui dives est in misericordia, propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos Christo. Cujus gratia sumus salvati: et conresuscitavit, et consedere fecit in cælestibus in Christo, ut ostenderet abundantes divitias gratiæ suæ in bonitate super nos in Christo Jesu. Gratia enim sumus salvati per fidem (Eph. ii)*. Deus autem dives esse dicitur in misericordia, quia omnipotens est et misericordia ejus plena est terra. Dives autem Deus dicitur in misericordia, quia peccatores omnes misericorditer trahit ad pœnitentiam, et in ea misericorditer concedit perseverantiam. Et dives dicitur propter nimiam charitatem suam, qua dilexit genus humanum. In tantum enim nos dilexit omnipotens Deus, ut Filium suum morti traderet pro nobis, sicut scriptum est: *Proprio Filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum (Rom. viii)*. Nimia enim id et grandis charitas est, pro peccatoribus servis unigenitum tradere Filium, et eosdem rebelles servos diligere tanquam filios. Hinc etenim, fratres, considerare debemus quantum nos Dominus diligat sanctos, qui tantum diligere dignatus est peccatores, *Qui cum essemus mortui propter delicta nostra, vivificavit nos in Christo Jesu (Ephes. ii)*. Propter misericordiam suam, unam atque eandem nobis tri-

buens cum eo vitam habere perpetuam. Mortua enim dicitur anima, quando mortiferis vitiis esse dicitur maculata, sicut et Apostolus ait: *Et vos cum essetis mortui in delictis et peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis manifeste* (Eph. II.). Mors animæ dicitur esse peccatum, sicut propheta ait: *Quia anima quæ peccaverit, ipsa morietur* (Ezech. XVIII.). Duobus etenim modis uniuscujusque hominis peccat anima, id est, in non faciendo quæ facere jussa sunt, et faciendo quæ velita sunt. *Cujus gratia*, inquit, *salvati sumus*, id est non ex prioribus vitæ nostræ operibus, sed sola fide et baptismi gratia, nostrorum accepimus remissionem peccatorum. Ipse enim Dominus noster, qui dives est in misericordia, fratres, propter nimiam charitatem suam (qua dilexit nos) conresuscitavit et consedere fecit in cœlestibus in Christo Jesu. Considerate, fratres, quas gratiarum actiones Creatori nostro referre debemus, quando in natura nostra ipse Creator et Redemptor noster Christus, et resurrexit a mortuis, et ascendit ad cœlos, et sedet ad dexteram Patris. In qua natura nostra et nos consurreximus, ascendimus et sedemus ad dexteram Patris. Unde et vir sanctus, qui vivens in carne conversationem habet in cœlis, non dubitat dicere quod sancti jam sedeant et regnent cum Christo in dextera Patris. Quanta sit beneficii magnitudo et quam multiplex gratia qua nos Domino consedere fecit, et conregnare cum Christo: hinc comprobatur, cum nos qui quondam lege tenebamur inferni, nunc in Christo regnemus sedeamusque cum eo. Vere abundans est gratia, quæ non solum peccata donavit, sed etiam cum Christo nos resuscitatos in dextera Dei collocavit. Dixit cuidam episcopo angelus: *Sic dilexit Deus hunc mundum, ut Filium suum unigenitum daret pro eo* (Joan. III.). Qui igitur cum inimici essent homines, mori pro ipsis elegit, non multo magis domesticos effectos eos, et pœnitentiam agentes super iis quæ gesserant absolvet a pœnis, et præstabit iis (quæ ab ipso præparata sunt) bona? Hoc ergo scito quia nulla delicta hominum vincunt clementiam Dei. Tantum ut per patientiam ea quæ pridem gesserant mala abluant actibus bonis. Cum enim sit misericors Deus, scit infirmitates generis vestri, et passionum fortitudinem, et diaboli potentiam atque astutiam, et incidentibus hominibus in peccatis, quasi ignoscit, et exspectat correctionem eorum, patientiam habens in eis. Convertentibus vero atque exorantibus bonitatem, tanquam infirmis compatitur et absolvit confestim tormenta eorum, et donat eis bona quæ præparata sunt justis.

CAPUT LII.

De eo quod Sancti filii lucis vocantur.

Joannes apostolus ait: *Annuntiamus vobis quoniam Deus lux est, et tenebræ in eo non sunt ullæ* (I Joan. I.). Merito ergo qui filii Dei sunt, filii lucis ab Apostolo vocantur, ubi ait: *Omnes enim vos filii lucis estis, et filii diei: non estis noctis, neque tenebrarum* (I Thess. V.). Sicut enim dicuntur filii dilectionis vel filii pacis habentes in se dilectionem et pacem, ita dicuntur et filii

lucis habentes in se fidei et scientiæ lumen. Unde et alibi Paulus ait: *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, ut filii lucis ambulate* (Eph. V.). Sive filii lucis dicuntur, id est filii Dei, sicut Dominus ait: *Ego sum lux mundi, qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ* (Joan. VIII.). Et filii diei, inquit, id est Domini Jesu Christi, qui dixit discipulis suis: *Nonne duodecim horæ sunt dici? Qui ambulat in die non offendit* (Joan. XI.). Se enim diem, et apostolos significari voluit horas. Nam ipse spiritaliter verus dies est, quia de ipso dictum est. Dies sanctificatus illuxit nobis. Duodecim vero horæ (ut prædictum est) duodecim sunt ejus apostoli; quia ut diem se esse ostenderet, duodecim apostolos elegit. *Qui vero operatur veritatem et in lucem venit lux est, et filius lucis et diei* (Joan. III.). Sicut enim nemo a seipso est, ita etiam nemo a seipso illuminatur, sed illustrante illo de quo scriptum est: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* (Joan. I.). Quicunque enim a tenebris ignorantiae et a peccatis surrexerit, et illuminatus ab ipso fuerit qui dixit: *Ego sum lux mundi, qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ* (Joan. VIII.), merito filius lucis et diei vocatur. Imitatione enim, non natura, filii Dei sumus, sicut ait Salvator: *Ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est* (Matth. V.).

CAPUT LIII

De spe.

De hoc spei capitulo sic et apostolus Paulus ait: *Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium* (Hebr. XI.). *Neque enim quod videt, quis sperat, sed quod non videmus, per patientiam exspectamus* (Rom. VIII.). Spes est bonorum exspectatio futurorum, quæ exprimit humilitatis affectum, et sedule servitutis obsequium. Spes autem vocata, quod sit pes progrediendi, quasi enim est pes. Unde e contrario dicitur desperatio, cui nulla est progrediendi facultas: quia dum quisque peccatum amat, futuram gloriam non sperat. Ille enim fiducialiter exspectat, qui ejus mandata fideliter servat. Beata enim recte ab Apostolo dicitur spes ubi filii Dei merebuntur esse et hæredes: *Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Ubi cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est* (Rom. VIII.; I Joan. III.). Ubi et peccatum nobis non dominabitur et vita æterna præstabitur. Ubi splendorem solis et consortium obtinebimus angelorum. Hinc et alibi Apostolus ait: *Propter spem, quæ reposita est nobis in cœlis* (Col. I.). Spes enim bonorum futurorum non est modo carnalibus perspicua oculis, sed adhuc reposita est nobis in cœlis. De qua spe idem Apostolus ait: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se* (I Cor. II.). Nam et spes omnium electorum vita æterna est, quæ in cœlo adhuc in Christo nobis reposita est: *Sed cum Christus apparuerit vita vestra, tunc et nos apparebimus cum illo in gloria* (Col. III.). Nam et alibi idem

Apostolus ait : *Ipse autem Dominus noster Jesus Christus, et Deus Pater qui dilexit nos, et dedit nobis consolationem æternam, et spem bonam in gratia (II Thess. II). Ideo dicitur spes bona, quia scriptum est : Sperantes autem in Domino, non deficient omni bono (Psal. xxxiii). Dicitur et spes misericordiæ : Quia sperantes in Domino, misericordia circumdabit (Psal. xxxi); dicitur a Petro spes viva (I Petr. I), quia vitam nobis promittit æternam. Nam secundum qualitatem suæ donationis, et additamentum recipit nominis. Potest autem multo clarius et excellentius hoc in loco spes bona in gratia, ipse qui cum Patre et Spiritu sancto solus est bonus accipi Dominus Jesus Christus de quo Psalmista canit : Spes mea Dominus, a juventute mea (Psal. lxx). [Isid. lib. II Sent. cap. 4.] Metuendum valde est ut neque per spem veniæ, quam promittit Deus, perseveranter peccemus, neque quia juste peccata dstringit, veniam desperemus, sed utroque periculo evitato, et a malo declinemus, et de pietate Dei veniam speremus.*

CAPUT LIV.

Ut sine intermissione oretur.

Sine intermissione orare duobus modis mihi videtur fieri posse; sive cordis intentione, seu opere misericordiæ. Cordis enim intentione orat, qui desiderio supernæ contemplationis afflatus, in amore creatoris sui totus est deditus. Ipsa enim amoris Dei continuatio, sine intermissione est oratio. Fit et sine intermissione oratio, quando thesaurus elemosynarum thesaurizatur in cælo, Domino dicente: *Thesaurizate vobis thesauros in cælo (Matth. vi). Pro thesaurizante enim in cælo (sive ille ambulet, seu sedeat, comedat, bibat, loquatur, taceat, dormiat) semper thesaurus ejus qui in conspectu Domini est reconditus sine intermissione orat ad Dominum. Unde et ipse Dominus ait : Abscondite elemosynam in sinu pauperis, et ipsa orabit pro vobis ad Dominum (Eccl. xxix; Luc. xi). Orat et ille (ut quidam volunt) sine intermissione; qui qualem se primum exhibet in oratione, talem se postmodum in ea conservare studet, sicut et de Anna factum legitur orante, quæ in ipso compunctionis affectu quo oravit, permansit, usque dum adepta est a Domino Deo suo quod postulavit (I Reg. I). Dicebant de abbate Arsenio quia vespere sabbati, lucescente Dominica, relinquebat post se solem, et extendebat manus suas ad cælum orans, donec mane die Dominico illustraret ascendens sol faciem ejus, et sic residebat. Venerunt aliquando ad abbatem Lucium monachi quidam, qui dicebantur Euthicæ, hoc est orantes, et interrogavit eos senex dicens : Quod est opus manuum vestrarum? Et illi dixerunt : Nos non contingimus aliquod opus manuum : sed, sicut dicit Apostolus : Sine intermissione orantes (I Thess. v). Et dicit eis senex : Et non manducatis? Illi autem dixerunt : Etiam manducamus. Et dixit eis : Quando ergo comeditis, quis pro vobis orat? Et iterum interrogavit eos, dicens : Non dormitis? Et illi dixerunt : Dormi-*

mus. Dixit senex : Et cum dormitis, quis pro vobis orat? Et non invenerunt quid ad hæc responderent ei. Et dixit senex : Ignoscite mihi, fratres, quia ecce non facitis sicut dixistis. Ego autem ostendo vobis quia operans manibus meis, sine intermissione oro. Sedeo enim juvante Deo infundens mihi paucas palmulas, et facio ex eis plectam, et dico : Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam (Psal. I). Et dicit eis : Oratio est an non? Et dixerunt ei : Etiam. Et ille dixit : Quando permansero tota die laborans et orans, facio plus minus sexdecim nummos, et pono ex eis ad ostium duos, et residuos manduco. Et qui acceperit illos duos denarios, orat pro me tempore quo ego manduco vel dormio : atque ita per gratiam Dei impletur in me quod scriptum est : Sine intermissione orate (I Thess. v).

CAPUT LV.

Ut simus simplices, sicut filii Dei.

Ille est sine querela qui, quantum fragilitas permittit humana, vitam studet ducere sine culpa. Querelam enim contra Deum vel proximum commissa suscitatur culpa. Ergo ille vivit sine querela qui non ducit vitam vitii sordidatam, nec committit culpam, unde illi juste inferatur querela. *Et simplices sitis, dicit Apostolus, sicut filii Dei (Phil. II). Deus enim simplex natura est. Qui ergo jam filii Dei sunt per adoptionem, et esse cupiunt per imitationem, necesse est ut sint simplices, sicut columbæ (Matth. x). Scriptum est enim : Simpliciter diriget eos (Prov. xi). [Greg., lib. XII Moral., c. 49.] Nihil enim simplici corde felicius : quia qui innocentiam erga alios exhibet, nihil est quod pati ab aliis formidet. Habet enim quasi arcem quamdam fortitudinis, simplicitatem suam, nec suspectus est pati, quod se fecisse non meminit. Inmaculati, sine reprehensione (Phil. II). Ornatissimos et honestissimos Dei filios docet et cupit esse Paulus : maculatus est enim qui peccat. Macula autem est ipsum scelus peccati, quod operatorem suum commaculat atque contaminat. Filii autem Dei immaculati, adjuvante Deo, et sine reprehensione vivere possunt, si reprehensionibus opera digna non agunt, quamvis a malevolis reprehendantur. *Beati enim immaculati in via, qui ambulant in lege Domini (Psal. cxviii). Dixit sancta Syncretice : Efficiamur prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ (Matth. x), ut astute intelligamus laqueos ejus. Nam prudentes fieri sicut serpentes dictum est, ut non ignoremus impetus diaboli et artes ejus. Etenim simile aliquid, ex alio simili scelere superatur. Nam et simplicitas columbæ demonstrat puritatem actionis.**

CAPUT LVI.

Ut omnia sine murmuratione faciamus.

Qui enim contra Domini vel præceptoris sui murmurat præcepta, hæsitat sine dubio laboris sui recipere præmia. Omnes enim qui contra Dominum et

Moysen de filiis Israel in eremo murmuraverunt, A in ipsa eremo a venenatis serpentium morsibus perierunt, et in repromissionis terra hæreditatem inter fratres non receperunt (*Num. xiv et xx1*). Quisquis nostrum ergo hæreditatem inter electos Dei, velut inter fratres, in terra viventium habere desiderat, necesse est ut sine *murmurationibus in instanti sæculo vivat. Tanto enim magis quisque de præsentis murmurat operatione, quanto amplius desperat laboris sui æternam recipere retributionem. Nam qui de spe retributionis non dubitat, in operibus duris positus, contra eruditorem suum Dominum minime murmurat. Filius enim qui eruditur a patre, ut hæreditatem accipiat æternam, murmurare non debet, sed potius de patris eruditione gaudere. Perversa mens quando per increpationem B corripitur, aut per prædicationis dulcedinem ad bona suadetur, de correptione fit deterior, et inde in murmurationis iniquitate succenditur, unde debuit ab iniquitate compesci. Quisquis pro peccato percussus, nisi murmurando renitatur, eo ipso jam justus esse inchoat, quo ferientis justitiam non accusat. Hinc et Paulus ait : *Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, et a serpentibus perierunt* (*I Cor. x ; Num. xx1*). Narrat quippe liber Numerorum quod pertæsus in eremo populus Israel itineris longi ac laboris, murmuraverit, ideoque Dominus miserit in illum ignitos serpentes. Plagæ igitur serpentum ignitorum venena sunt vitiorum quæ animam quam tangunt spirituali morte perimant. Et bene murmurans contra Dominum populus serpentum morsibus sternebatur, ut ex ordine C flagelli exterioris agnosceret quantam intus perniciem murmurando pateretur. Dixit abbas Joseph quod tres sunt ordines honorabiles in conspectu Domini : primus quando homo infirmatur, et adjiciuntur ei tentationes, et cum gratiarum actione suscipit eas ; secundus autem, quando aliquis omnia opera sua facit munda coram Domino, et nihil in iis quærit humanum ; tertius vero, quando aliquis sedet in subjectione, et præceptis spiritualibus sine murmuracione obedit, et omnibus propriis renuntiat voluntatibus.

CAPUT LVII.

De circumcissione vitiorum.

De hoc capitulo sic Paulus ait : *Nos enim sumus circumcisis, qui spiritu Deo servimus, et gloriamur in Christo Jesu* (*Phil. 111*). Ac si diceret carnaliter circumcisis : Vos estis circumcisis pellis præputii vestri, nos circumcisis cordis et corporis nostri. Vos bonam Dei a vobis amputatis creaturam, nos a nobis vitia circumcidimus spiritualiter et peccata. Unde et nos sumus circumcisis, qui spiritu servimus Deo, non vos qui maculam circumcissionis inducitis corpori vestro. Quod autem dicit, *Nos sumus circumcisis, qui spiritu servimus Deo*, tale est, quasi diceret : Nos sumus spiritualis circumcissionis justitia, quia justitia spirituales effecti, spiritualiter nostro servimus Auctori. Non enim dixit : Nos sumus

circumcisi, vel, Habemus circumcissionem : sed *Nos sumus*, inquit, *circumcisis*, id est, nos sumus munditia et justitia circumcissionis spiritualis, habendo justitiam et munditiam spiritualem. In lege enim et prophetis dupliciter circumcisi jubemur, carne videlicet et corde. Carne, ubi ait : *Circumcidimini carnem præputii vestri* (*Gen. xvii*). Corde, ubi dicit : *Circumcidite præputia cordium vestrorum* (*Deut. x ; Jer. 1v*). Nos vero tunc carne circumcidimur, si a nobis carnalia vitia abscindimus, id est, adulterias, fornicationes, immunditiam, crapulam, ebrietates, et cætera his similia, quæ per carnis operantur concupiscentiam. Corde circumcidimur, si a nobis spiritualia vitia abscindimus, id est, superbiam, jactantiam, iram, rixam, odium, vel invidiam, et similia. Horum ergo omnium abjectio vitiorum, et bonarum assumptio virtutum, faciunt hominem justum. Et hæc justitia circumcissionis, qua justii homines efficiuntur, a Paulo circumcisis vocatur. *Qui spiritu Deo servimus* (*Phil. 111*), inquit : *Deus enim spiritus est* (*Joan. 1v*). Et sicut qui adorant Deum, in spiritu et veritate oportet adorare, ita et qui servit Deo, in spiritu et veritate oportet ei servire. *Et gloriamur in Christo Jesu*. Ac si diceret : Nos qui spiritu Deo servimus, non carnaliter in carnis circumcissione, sed spiritualiter in Christo Jesu gloriamur, a quo et fidei virtutem accepimus, per quam in eo gloriamur. Nam quod Dominus die octavo est circumcisis, et post tricesimum tertium circumcissionis diem, ad templum est delatus (*Luc. 11*), ut hostia pro eo offerretur, et sanctus Domini vocaretur, mystice significat quia nemo, nisi circumcisis vitiis, dignus sit Dominicis præsentari conspectibus ; nemo nisi mortalitatis nexibus absolutus, supernæ civitatis gaudia poterit subire perfectus. Nam et ad hæc carnalium et spiritualium vitiorum circumcissionem faciendam, nos Jacobus apostolus hortatur dicens : *Abjicientes omnem immunditiam, et abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum* (*Jacob. 1*). Primo corpus et mentem a vitiis jubet circumcidi, ut digni existere possimus qui verbum salutis percipiamus. Omnem quippe immunditiam et carnis et animæ nuncupat : malitiam vero, tantum ad interioris hominis pravitatem pertinere designat. At hæc nos vitiorum circumcissionem facere, Petrus apostolus admonet dicens : *Charissimi, obsecro vos tanquam advenas et peregrinos, abstinere vos a carnalibus desideriis* (*I Petr. 11*). Aperte autem nos docet a carnalibus abstinere desideriis, quia adversus nostram semper militant animam : et dum concupiscentiis blandimentibus caro enerviter subjugatur, vitiorum exercitus firmiter adversus animam armatur. Dixit abbas Ammonas quod quatuordecim annos steterit in Scythi, deprecans Deum nocte ac die, ut donaret ei virtutem superandi carnem.

CAPUT LVIII.

De fructu justitiæ.

Jacobus apostolus ait : *Fructus autem justitiæ in pace seminatur facientibus pacem* (*Jacob. 111*).

Omne quod in hac vita agimus semen est futuræ re-
tributionis. Ipsa autem retributio fructus est ope-
rum præsentium, Apostolo testante qui ait: *Quæ
enim seminaverit homo, hæc et metet. Et qui seminat
in carne, de carne metet corruptionem. Qui autem in
spiritu, de spiritu metet vitam æternam (Galat. vi).*
Et ideo recte dicitur quia fructus justitiæ in pace
seminatur facientibus pacem. Fructus enim justitiæ
vita æterna est, quæ operibus justitiæ retribuitur;
quia qui inquirunt pacem sequuntur eam. Ipsa pace
cui student, quasi optima semente, terram sui cor-
dis aspergunt, quo per quotidianum bonæ operatio-
nis crementum ad fructum valeant vitæ pervenire
cœlestis. De quo alibi scriptum est: *Qui seminant
in lacrymis, in gaudio metent (Psal. cxxv).* Hinc et
Paulus ait: *Repleti fructu per Jesum Christum, in
gloriam et laudem Dei (Phil. 1).* Hunc autem fru-
ctum justitiæ in epistola ad Galatas fructum Spiritus
nominavit dicens: *Fructus autem Spiritus est,
charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bo-
nitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, conti-
nentia, castitas (Galat. v).* Quo multiplici fructu vult
nos in die Christi Jesu esse repletos, in gloriam et
laudem Dei; quia de omnibus bonis quæ ab ipso ac-
cepimus, non nobis, sed ipsi gloriam et laudem re-
ferre debemus cum Psalmista dicentes: *Non nobis,
Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam (Psal.
cxiii).* Venerunt aliquando duo fratres ad quemdam
senem. Consuetudo autem erat senis non manducare
quotidie. Qui cum vidisset fratres, gaudens suscepit
eos, et dixit: Jejunium suam mercedem habet. Ite-
rum, qui manducat propter charitatem, duo mandata
implet, quoniam voluntatem propriam derelinquit,
et mandatum implet, reficiens fratres. Dixit quidam
Patrum: Nisi prius odio habueris vitia, non poteris
diligere. Nisi ergo oderis peccatum, non facies jus-
titiæ. Scriptum est: *Declina a malo, et fac bonum
(Psal. xxxii).* Verumtamen in omnibus his proposi-
tum animi ubique requiritur. Adam enim in para-
diso consistens prævaricatus est mandatum Dei, Job
autem in stercore sedens, custodivit. Unde constat
quod propositum bonum quærit Deus ab homine, et
ut semper timeat eum.

CAPUT LIX.

Ut ad innocentiam revertamur infantia.

Dominus in Evangelio ait: *Amen dico vobis, nisi
conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non in-
trabitis in regnum cœlorum (Matth. xviii).* Hoc non
solum apostolis præcepit Dominus, sed et omnibus
in se credentibus qui cupiunt in regnum intrare cœ-
lorum. Non ergo nobis præcipitur ut ætatem habea-
mus parvulorum, sed ut conversationem teneamus
innocentiæ, et quod illi per annos possident infan-
tia, nos possideamus per puritatem innocentia, ut
malitia, non sapientia parvuli simus. Hinc iterum
ipse Dominus ait: *Quicumque ergo humiliaverit se si-
cut parvulus iste, hic est major in regno cœlorum
(Matth. xviii).* Quasi diceret: Sicut iste parvulus
(cujus vobis exemplum tribuo) non perseverat in

A iracundia, non læsus meminit, non videns pulchram
mulierem delectatur, non aliud cogitat et aliud lo-
quitur: sic et vos nisi talem habueritis innocentiam
et animi puritatem, regnum cœlorum non poteritis
intrare. Qua enim ratione ad innocentiam infantia
pervenire possimus, Petrus apostolus expouit dicens:
*Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem do-
lum, et simulationes, et invidias, et omnes detra-
ctiones, sicut modo geniti infantes rationabiles et sine
dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem
(I Petr. ii).* Ac si diceret: Quia jam renati estis per
aquam baptismatis, et per Spiritus sancti gratiam
filii Dei facti estis per baptisma, estote modo per
studium bonæ conversationis, quales sunt infantes
per naturam innoxia ætatis: id est, non habentes
malitiam, non dolum, non simulationes, non detra-
ctiones (*Ephes. iv*); et ut omnis amaritudo, et furor,
et ira, et indignatio, et clamor et blasphemia tolla-
tur a vobis cum omni malitia. Et hoc modo ad in-
fantiam innocentia revertentes, quasi lac maternum,
desiderate in vobis sanctarum Scripturarum reci-
pere verbum; ut in eo crescentes, ad eum panem
protisciscamini comedendum, *qui de cœlo descendit,
et dedit vitam mundo (Joan. vi).* Paulus autem de se
et sequacibus suis ait: *Facti sumus parvuli, in me-
dio vestrum, tanquam si nutrix soveat filios suos
(I Thess. ii).* Sciebat enim illud evangelicum a Do-
mino dictum: *Quicumque humiliaverit se, sicut par-
vulus iste, hic est major in regno cœlorum (Matth.
xviii).* Ideo se humiliabat in medio discipulorum
suorum, ut et illis exemplum præberet humilitatis,
et sibimet præmium acquireret humiliationis. Vi-
dendum tamen quomodo hoc in loco laudabiliter di-
cat, *facti sumus parvuli*, cum alio loco dicat: *utinam
non efficiamur parvuli (I Cor. xiv)*; quomodo volun-
tarie facti sunt parvuli nolentes esse parvuli. Sed
quales nos parvulos cupiat esse Paulus, ipse expo-
nens ait: *Malitia parvuli estote (I Cor. xiv).* Et
quales nos esse parvulos non cupiat ipse subdendo
manifestat, dicens: *Utinam non efficiamur parvuli,
fluctuantes, et non circumferamur omni vento do-
ctrina (Ephes. iv).* Ergo bene duobus modis efficiamur
parvuli, id est, habendo et non habendo. Habendo
humilitatem, puritatem et innocentiam; non ha-
bendo malitiam, dolum et invidiam. Apostoli autem
parvuli facti sunt non habendo malitiam, dolum et
invidiam; facti sunt magni, habendo humilitatem,
puritatem et innocentiam, insuper et habendo uber-
tatem doctrina, de qua tanquam nutrix, Paulus
suos sovebat filios, quibus et dicebat: *Tanquam
parvulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam
(I Cor. iii).*

CAPUT LX.

De eo quod justii lapides vivi vocantur.

Petrus in Epistola sua ait: *Et ipsi tanquam lapides
vivi superædificamini domos spirituales (I Petr. ii).*
Superædificari illos dicit, quia sine Domino Jesu
Christo, lapide scilicet vivo, nulla ædificatio spiri-
tualis stare potest. *Fundamentum enim aliud nemo*

potest ponere, præter illum (I Cor. III). Cujus participatione fideles lapides vivi efficiuntur, qui per infidelitatem lapides mortui fuerant, duri scilicet et insensibiles, quibus merito diceretur: *Auferam a vobis cor lapideum, et dabo vobis cor carneum* (Ezech. XXXVI), docibile scilicet ad evangelicam recipiendam doctrinam, ut tanquam lapides vivi ad spirituale ædificium aptentur, qui per discretionem eruditi doctoris, amputatis actibus et cogitationibus superfluis, velut ictu quadrantur securis. Lapis etenim quadrus in quocumque latus versus fuerit, æque stat [Greg., lib. II super Ezech., hom. 21]. Justus vero qui in prosperitatibus non elevatur, adversitatibus non frangitur, vituperationibus non dejicitur, suasionibus ad malum non trahitur, lapis quadrus est. Sicut enim ordine lapides in pariete portantur, alii ab aliis; ita portantur fideles a præcedentibus in Ecclesia justis. Portant et ipsi per doctrinam et tolerantiam sequentes, et hoc ordine alii ab aliis portantur justis usque ad ultimum justum. Qui cum a prioribus portetur, quem portare debeat, ipse non habebit sequentem. Qui autem omne ædificium portat, et ipse a nemine portatur, Dominus est Christus. Unde et lapis a propheta pretiosus vocatur, in fundamento fundatus (Isa. XXVIII). Item vivos lapides Apostolus appellat electos, ut conatum insinuet bonæ actionis eorum. Mortui namque, id est materiales lapides, ubicumque a structore positi fuerint, insensibiliter manent, aut etiam lapsi decidunt. Non ergo nos beatus Petrus talium lapidum insensibilitatem vult imitari, sed tanquam lapides vivos fundamento Christi superædificari; ut videlicet juvante nos gratia Dei, *sobrie et iuste et pie vivamus in hoc sæculo* (Tit. II). Tanquam lapis ergo vivus ædificatur a Christo in domo ejus, quicumque, donante et adjuvante ipso, bonis indefessus insistere curat operibus. In templo ergo vivo et sancto non possunt lapides poni, nisi vivi et sancti. Ergo omni labore nitendum est ut simus illi lapides de quibus scriptum est: *Lapides vivi voluntur super terram* (Zach. IX, juxta LXX), et cum fuerimus vivi lapides, et ex omni parte dolati, ædificemur in templum: et simus cum apostolis et prophetis habitaculum Dei sanctum, spirituale, non manufactum (I Heb. IX).

CAPUT LXI.

De sufferentia tentationum.

Beatus vtr (ait Jacobus apostolus) qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se (Jacob. I). Huic simile est illud in Apocalypsi. *Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ, quam repromisit, inquit, Deus diligentibus se* (Apoc. II). Aperte admonens quia tanto amplius gaudere in tentationibus oportet, quanto certius claret Deum iis quos diligit majus sæpe tentationum pondus imponere, ut scilicet per tentationum exercitium probentur in fide perfecti. Cum autem probati fuerint veraciter esse fideles, hoc est, perfecti et integri in nullo deficientes, jure accipient promissam æternæ vitæ

A coronam. Duplex est enim genus tentationis, unum quod decipit, alterum quod probat. Secundum hoc quod decipit, scriptum est: *Nemo, cum tentatur, dicit quod a Deo tentatur. Deus enim neminem tentat* (Jacob. I). Secundum illud quod probat. *Deus tentavit Abraham* (Gen. XXII). De qua tentatione et Propheta postulans Dominum dicit. *Proba me, Domine, et tenta me* (Psal. XXV). Scriptum est et alibi: *Vasa figuli probat fornax, homines autem justos tentatio tribulationis* (Eccli. XXVII). [Greg., Homil. in Evang., l. I, hom. 16.] Tribus enim modis tentatio agitur: Suggestione, delectatione, consensu. Suggestione hostis, delectatione autem vel etiam consensu nostræ fragilitatis. Quod si hoste suggerente delectari aut consentire peccato nolumus, tentatio ipsa nobis ad victoriâ provenit, qua coronam vitæ mereamur accipere. Tentatus est Job multipliciter, sed quia nec possessiones, nec salutem corporis, divino amori præposuerat, tentari quidem suggestione hostili potuit, sed consentire vel saltem delectari peccato, nullatenus valebat. Dixit abbas Antonius abbati Pastori: Hoc est magnum opus hominis, ut culpam suam super seipsum unusquisque ponat coram Domino, et expectet tentationem usque ad ultimum vitæ suæ tempus. Dicebat quidam senex: Quando tentamur, tunc magis humiliamur. Quoniam Deus sciens infirmitatem nostram, protegit nos; si autem gloriamur, aufert a nobis protectionem suam, et perimus. Narraverunt de quodam sene quia sedens in cella, et sustinens tentationes, videbat dæmones manifeste et contemnebat eos. Cum autem diabolus se videret vinci a sene, venit, et ostendens se ei, dixit: Ego sum Christus. Videns autem eum senex, clausit oculos suos. Et dixit ei diabolus: Ego sum Christus, quare clausisti oculos tuos? Et respondens senex, dixit ei: Ego Christum hic nolo videre, sed in illa vita. Audiens hæc diabolus, non comparuit.

CAPUT LXII.

De cognitione Domini nostri Jesu Christi

Petrus apostolus ait: *Gratia vobis et pax adimpleatur in cognitione Domini nostri Jesu Christi, quomodo omnia nobis divinæ virtutis suæ ad vitam et pietatem donata sunt per cognitionem ejus qui vocavit nos propria gloria et virtute* (II Petr. I). Ac si diceret: Adimpleatur vobis gratia in eo, ut Dominum nostrum Jesum Christum perfecte cognoscatis. Et hoc quoque adhuc per eum cognoscatis, quomodo omnia nobis divinæ virtutis suæ donata sunt per ejus gratiam, quæ ad vitam obtinendam et pietatem conservandam sufficiant. Quia quanto quis perfectior Dominum cognoscit, tanto altius promissorum ejus magnitudinem sentit. Hinc et Paulus ait: *Ad agnoscendum illum et virtutem resurrectionis ejus* (Philip. III). Cognitio enim mysterii incarnationis ejus, passionis et resurrectionis, perfectio vitæ est et thesaurus sapientiæ. Per cognitionem enim Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi omnia divinitatis ejus mysteria quibus salvamur, agnoscimus. Tripliciter enim ad agnitionem Christi venire, Scriptura

teste, didicimus. Primum ut credamus eum Filium A esse Dei Patris omnipotentis, et cum Patre et Spiritu sancto unum esse Deum in Trinitate. Secundo, ut diligamus eum *ex toto corde, tota anima, tota virtute* (Matth. xxi), quia ut Joannes ait: *Omnis qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit eum* (I Joan. iv). Tertio, si mandata ejus servamus, eodem Joanne teste qui ait: *Qui dicit nosse Deum, et mandata ejus non custodit mendax est* (I Joan. ii). In hoc enim scimus quoniam cognovimus eum, si mandata ejus observamus, et virtutem resurrectionis ejus. Agnoscimus enim virtutem resurrectionis Christi, quando credimus quod *Deus suscitavit eum, et nos cum illo suscitabit per virtutem suam* (I Cor. vi), et a damnatione mortis eripuit, et ereptos in hereditate B æterna, ut filios, ad Patris dexteram collocavit. Octava enim die Dominus a mortuis resurgens, exemplum nobis futuræ resurrectionis et mysterium ostendit novæ conversationis.

CAPUT LXIII.

De clarificatione Domini nostri Jesu Christi in sanctis.

De Domino Jesu Christo sic Paulus apostolus dicit: *Cum venerit glorificari in sanctis suis* (II Thess. i), ille qui in gloria naturaliter sua semper gloriosus, semperque manet glorificatus, in iudicio (cum venerit iudicare vivos et mortuos, et sæculum per ignem) glorificabit sanctos suos, ipse cum illis gloriosus, et glorificatus apparens, a claritate potentis suæ clarificans illos: sicut et idem Patri Dominus ait: *Et claritatem quam dedisti mihi, dedi eis* (Joan. xvii). Et alibi: *Fulgebunt* (inquit) *justi sicut sol, in regno Patris mei* (Matth. xiii). Qua gloriosa et perpetua gloria glorificati, in iudicio cum Christo apparebunt electi. Veniet ergo, veniet in iudicio apparere in sanctis suis glorificatus, qui iniquis apparuit in passione sua despectus. Et qui ante Pilatum et pontifices Judæorum in primo adventu apparuit humilis et pusillus, in secundo gloriosus, magnus et excelsus apparebit Deus, et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt. Ipse enim Dominus noster Jesus Christus, qui semper admirabilis est in sua divinitate, factus est et nobis admirabilis in sua humanitate: admirabilis in conceptione, admirabilis D in nativitate, admirabilis in resurrectione, admirabilis et in ascensione. Ipse adhuc et mirabilis apparebit in omnibus, qui (ut credendum est) crediderunt, in ultimi iudicii revelatione, ut ab illo mirabili mirabiles facti, vivant cum illo in æternum glorificati. Ipse est enim mirabilis Deus, de quo et Isaias ait: *Et vocabitur nomen ejus admirabilis, consiliarius, Deus fortis, etc.* (Isa. ix). Et David: *Mirabilis* (inquit) *Deus in sanctis suis* (Psal. lxxvii). Cujus gloriam resurrectionis viderunt et crediderunt populi Christiani, et in iudicio gloriam majestatis ejus soli videbunt electi.

CAPUT LXIV.

Ut ambulemus digne Deo, et impleamur agnitione voluntatis ejus.

Post acceptam sacri baptismatis undam, et per manus impositionem episcopi susceptam Spiritus sancti gratiam, potissimum est homini impleri *cognitione voluntatis Dei* (Coloss. i), ut ea quæ sunt voluntatis Dei faciat, et in omnibus secundum voluntatem ejus vivat. Quia quantum quisque voluntatis Dei habuerit cognitionem, tantum et majestatis ejus habebit timorem, et cordis erga eum tenebit dilectionem, et in tantum digne Deo poterit ambulare, et in tantum illi placere, et in omni opere bono fructificare. Ille ergo digne Deo ambulat, qui fidem quam in baptisate per Domini accepit gratiam, quotidie operibus bonis accumulatur, qui membra sua quæ sunt super terram mortificat, ut Deo spiritualiter vivat, et ei cui se probavit, juste et pie vivendo placeat. *Deo per omnia placentes* (Ibid.). Nemo ergo Deo placere, et ad veram potest beatitudinem pervenire, nisi per mortificationem vitiorum et assumptionem virtutum, per fidem rectam et operationem sanctam. Et neque in hoc sæculo sine his duabus rebus (si tamen operandi adfuerit tempus) quisquam sanctificationis consequitur gratiam, neque in futuro vitam possidebit æternam: *In omni opere bono fructificantes* (Ibid.). Ille bene in omni opere bono fructificat, qui accepto in corde verbi semine, ut terra bona et optima, *aliud trigesimum, aliud sexagesimum, aliud vero centesimum fructum* C *affert in patientia* (Luc. viii). Et notandum quod tacite hoc in loco eorum desidiosas corripit mentes, qui in melius non crescunt, nec bonum operantes in virtutibus proficiunt, sed tantum sibi sufficere credunt, vel quia non operantur malum, vel quia reliquerunt corpore mundum: nescientes quod per exercitia sapientiæ, et meditationem sanctarum Scripturarum, et per virtutem bonorum operum, novus quotidie crescens et placens Deo efficitur homo. Dixit abbas Pastor: Quia sicut fumo expelluntur apes ut tollatur dulcedo operum earum, ita et corporalis requies timorem Domini expellit ab anima et aufert ab ea omne opus bonum. Dixit iterum ipse: Abominatio est omnis corporalis requies.

CAPUT LXV

De eo quod non omnibus placere debemus hominibus.

Hinc Paulus ait: *Si adhuc hominibus placere vellem, Christi servus non essem* (Gal. i). Id est, si Judæis carnaliter in observatione legis vel prave viventibus Christianis in pravitate eorum consensissem, Christi servus non essem. Cui sententiæ contraria minime est illa, ubi ait: *Sine offensione estote Judæis et gentibus et Ecclesiæ Dei, sicut et ego per omnia omnibus placeo* (I Cor. x). Nam cur omnibus placeret, ipse exponendo subjungens, ait: *Non quaerens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant* (Ibid.). Qui enim omnium utilitatem et salutem quaerebat, omnibus non inconvenienter se placere dicebat. Hoc apostolicum boni monachi tenentes exem-

plum, non suæ tantum utilitati debent esse contenti congruentia querere, sed magis quæ conveniunt proximis, non quæ sua sunt singuli considerantes, sed quæ aliorum. *Qui tantummodo quæ sua sunt* (Phil. 11), id est, quæ sibi soli necessaria sunt, considerat, et de fraterna salute vel de ejus temporali utilitate non curat, sine dubio a charitatis tramite, in quo omnis animarum salus consistit, declinat. Qui vero de sua ac proximorum utilitate atque salute sollicitus, quidquid valet utilitatis, quasi sibi superioribus fratribus impendere satagit; sibimetipsi per hanc humilitatis obedientiam vitæ cœlestis gaudia ampliora conquirat. Placet ergo Paulus hominibus et non placet: quia omnibus bene, juste et recte viventibus, in omnibus suis conversationibus, verbis, placet, et actibus; cunctis autem prave et male viventibus contradictor existens, nec verbis placet, nec moribus. Sunt etenim in hac Christi latissima atque magnifica Ecclesia quæ est per mundi quadratum clima tensa, duo hominum genera, benevolentium scilicet atque malevolentium. Benevolentibus autem in omnibus placet Paulus, malevolentibus vero in omnibus displicet. Sicut enim in area mixta sunt grana cum paleis, ita Ecclesiæ adhuc degenti in terra mixti sunt boni cum malis. De hac enim malorum et honorum mixtura, sic legimus in Pauli quam ad Timotheum misit Epistola: *In magna, inquit, domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia, et quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam* (II Tim. 11). Per magnam autem magni domini domum potest designari Ecclesia Christi, universam diffusa per orbem, in qua sunt vasa aurea, hominum videlicet corda intellectu spirituali repleta, et velut auro obryzo variis virtutibus rutilantia. Sunt et argentea, nitore eloquentiæ clara, et officio prædicationis perlucida. Sunt et lignea, superba scilicet, stulta et insensibilia corda. Sunt et fictilia, fragilia quoque et terrena de terra sumpta, et terrenis actibus dedita. Sed aurea et argentea, in hac magna Christi Ecclesia, honore sunt digna: *Qui enim*, ait Apostolus, *bene ministraverint, duplici honore digni habeantur* (I Tim. v). Lignea autem et fictilia merito sunt in contumelia, quia mentem habentes stultam atque superbam, Domini sui justa non custodierunt præcepta. Dixit sancta Syncretice: Quia per discretionem oportet nos animas gubernare, et in congregatione manentes, non quæ nostra sunt querere, neque servire propriæ voluntati: sed secundum fidem Patri spirituali obedire. Dixit quidam senex: Nunquam desideravi opus quod mihi utile esset, et fratri meo dispendium facere, hujusmodi habens spem, quia lucrum fratris mei opus fructificationis est mihi.

CAPUT LXVI.

Ut nobis mutuo culpæ dimittamus querelam.

Dominus in Evangelio ait: *Si offers munus tuum ad altare, et recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo, et tunc veniens, offers munus tuum* (Matth. v). Hoc præce-

ptum quamvis historialiter sit tenendum, spiritualiter tamen semper a nobis est complendum. Spiritualiter autem templum nostrum interior homo noster est: Altare, fides nostra est; munus, prophetia, doctrina, oratio, hymnus et psalmus est. Quia si præsens fuerit frater qui aliquid habet adversum nos, poterimus eum non simulato, sed sincero animo lenire, atque ad gratiam veniam postulando, revocare: si tamen hoc coram Deo non pigro motu corporis, sed celerimo dilectionis affectu fecerimus. De hoc capitulo sic et apostolus Paulus ait: *Supportantes invicem in charitate, et donantes vobismetipsis, si quis adversum aliquem habet querelam, sicut et Dominus donavit nobis* (Col. 111). Hortatur autem nos Apostolus ut simus supportantes invicem, id est, ut mores, actus et sermones nostros patienter pro Christo, et omnia onera nostra portemus invicem pro amore fraterno: quia qui fratrem sicut semetipsum diligit, patienter pro illo omnia portat et sustinet. *Charitas enim, secundum Apostolum, omnia suffert, omnia sustinet* (I Col. xiiii). *Donantes*, ait Apostolus, *vobismetipsis, si quis adversum aliquem habet querelam* (Col. 111). Habet aliquis adversum alterum querelam, quando eum quis lædit, etiam sine causa. *Sicut et Dominus donavit vobis, ita et vos*. Ac si diceret, *Sicut et Dominus donavit vobis omnia peccata, per sacri baptismatis undam, ita et vos non aliqua, sed omnia de cordibus vestris debetis fratribus donare commissa: quia justissimum est apud Deum ut juxta mensuram pietatis ejus, qua nostra donavit nobis delicta, donec nos fratribus omnia quæ in nobis commiserunt peccata; ut libere Deo dicere valeamus, Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris* (Matth. vi), ac per hoc omnes culpas quæ in nobis committuntur, parati simus ignoscere, si nobis desideramus ignosci. Nemo contra se teneat non remittendo, ne contra illum teneatur, non ignoscendo. Ait namque Dominus de servo nequam, qui noluit conservo suo remittere culpam: *Iratus dominus ejus, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum* (Matth. xviii). Cujus exemplum cavere nos admonet, dicens: *Sic et Pater meus cœlestis faciet vobis: si non remiseritis, unusquisque fratri suo de cordibus vestris* (Ibid.). Nec dicas in lingua, Ignosco, et corde differas. Conscientiam enim tuam Deus inspicit. Vis ergo ut tibi Deus omnia debita dimittat? Dimitte et tu omnia debitori tuo. Hanc ergo regulam ponis, hoc pacto et placito cum Deo obligaris, cum dicis: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris* (Matth. vi). Hinc et alio loco Dominus ait: *Dimittite et dimittetur vobis, date et dabitur vobis* (Luc. vi). Interrogatus est senex, Quid est humilitas? Et ille respondit: Si peccanti in te fratri ignoveris, antequam apud te poenitentiam agat, et benefacias iis qui tibi malefaciant. Dixit abbas Antonius: Quia de proximo est mors et vita. Si enim lucremur fratrem, lucrabimur Deum; si autem scandalizemus fratrem, in Christum peccamus. Dicebat abbas Hyperitius: Eripe proximum a

peccatis, quanta tibi virtus est, sine improprio, quoniam convertentes Deus non repellit a se. Verbum autem malitiæ et nequitie non habes in corde tuo adversus fratrem tuum, ut possis dicere: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris* (Matth. vi). De hoc capitulo et alibi scriptum est: *Ut sitis sine querela, et simplices sicut filii Dei* (Phil. ii). Ille enim sine querela est qui, quantum fragilitas permittit humana, vitam studet ducere sine culpa. Querelam contra Deum vel proximum commissa suscitatur culpa. Ergo ille vivit sine querela qui non ducit vitam vitiiis sordidatam, nec committit culpam unde illi juste inforatur querela.

CAPUT LXVII.

De eo quod filii Dei sumus, et hæredes, et hæreditas ejus, illeque nostra.

Hinc Paulus ait: *Quoniam estis filii Dei, misit Spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem Abba Pater* (Gal. iv). Nunquam enim auderemus dicere, *Pater noster qui es in cælis*, nisi de consuetudine spiritus habitantis in nobis. Ut enim probaremur adoptati esse a Deo in filios, Spiritum suum dedit nobis, qui signum Patris ostendat esse in filiis, ut audeamus dicere: *Abba*, quod est *Pater*, quod Judæis dicere dudum non fuerat concessum: *Itaque jam non sumus servi, sed filii. Quod si filii, et hæredes per Deum* (Gal. iv); id est, si filii sumus, consequenter nobis debetur hæreditas Patris; ut quomodo Spiritum Filii Dei occipientes, facti sumus filii, ita in libertatem de servitute mutati, hæredes simus Dei Patris, co-hæredes autem Jesu Christi filii ejus. Nam et alio loco idem ait Apostolus (Colos. i): *Gratias agentes Deo Patri qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine*. Pars sortis sanctorum, congregatio est adunata, et in una societate juncta, omnium electorum, sicut et alibi dicit: *Vos autem Dominus multiplicet* (I Thess. iii), subauditur, in numero electorum suorum, *ut sitis sancti et immaculati*, in gremio scilicet congregati sanctorum. Fit ergo pars sortis sanctorum in lumine; et illustratur a lumine, quando fit in Christo, et illustratur a Christo, quia solet in sorte hæreditas significari, sicut scriptum est: *Sorte divisit eis terram in funiculo distributionis* (Psal. lxxvii). Dicamus quia sicut omnis electorum populus, pars et funiculus hæreditatis Domini est, Scriptura dicente: *Pars autem Domini populus ejus: Jacob funiculus hæreditatis ejus* (Deut. xxxii). Ita pars et hæreditas sortis sanctorum ipse Dominus est, qui dixit ad Aaron: *Ego pars et hæreditas tua in medio filiorum Israel* (Num. xviii). Nos autem cum apostolis et omnibus sanctis societatem habentes: *Gratias agentes Deo Patri, oremus ut dignos nos faciat in partem sortis sanctorum in lumine* (Colos. i), id est, ut pars et sors et hæreditas Domini esse mereamur, et ipsum Dominum Salvatorem nostrum in sorte et hæreditate sempiterna feliciter possideamus, et in lumine, id est in ipso et per ipsum illuminati, in æternum felices permaneamus.

CAPUT LXVIII.

Quomodo homo lucrifaciat Christum.

Si quis monachus mortificaverit membra sua quæ sunt super terram, et tollens crucem suam secutus fuerit Christum (Colos. iii; Matth. xvi), et mortuus mundo, et tropæum mortificationis suæ Dominicæ passionis affixerit ligno, ita ut dicere possit cum Paulo: *Ego per legem legi mortuus sum, ut Deo vivam, Christo confixus cruci* (Gal. ii), iste poterit lucrifacere Christum. Christus enim et Veritas, et Caritas, et Sapientia, et Justitia, et Sanctificatio dicitur. Qui enim hæc omnia sibi bene vivendo acquirit, Christum procul dubio lucrifacit, vel certe qui fratrem suum, qui Christi est membrum, prædicando et bonum exemplum ostendendo lucratur, Christum lucrifacit. Beatus enim Augustinus ait: Si quid forte perversum videris, satage corrigere, et emendare non cesses. Fac quidquid potes pro persona quam portas. Noli quiescere lucrari Christum, quia lucratus es a Christo. Nam et secundum intelligentiam hujus sententiæ, qui intelligit sui causa Christum hominem factum, passum, et mortuum, et a mortuis resurrexisse, et in cælos ascendisse, et spretis omnibus que sunt mundi recto cursu eum fuerit secutus, ut ipsam Christum apprehendat, a quo est comprehensus, iste feliciter lucrifacit Christum. Hinc et alibi idem apostolus ait: *Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est et ego mundo* (Gal. vi). Non in propria justitia gloriari debet monachus, vel in doctrina aliqua, sed in fide crucis Christi, per quem sibi omnia sperat dimitti peccata. Mutuo ergo sibi mortui esse debent, et mundus monacho, et monachus mundo. Et nihil concupiscere debet monachus eorum que sunt mundi, nec mundus habere debet quod concupiscat in monacho. Solus ergo potest in cruce Christi gloriari: *qui tollit eam, et sequitur Salvatorem: Qui crucifigit carnem suam cum vitiis et concupiscentiis, qui mortuus est mundo, et non contempletur ea quæ videntur, sed quæ non videntur et æterna sunt* (Matth. xvi; Gal. v; II Cor. iv).

CAPUT LXIX.

De eo quod Domini semper a monachis annuntiantur virtutes.

Hinc Petrus apostolus ait: *Ut virtutes annuntietis ejus qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum* (I Petr. ii). Sicut enim ii qui de Ægyptia servitute liberati sunt per Moysen, carmen triumphale post transitum maris Rubri, et demersum Pharaonis exercitum, Domino cantaverunt (Exod. xv); ita et nos oportet post acceptam in baptismo remissionem peccatorum, dignas beneficiis cælestibus rependere gratias, et ejus semper annuntiare virtutes. Si virtutes suas omnipotens Deus taceret, nullus agnosceret, nullus amaret. Virtutes ergo suas annuntiat, non ut laudibus suis ipse proficiat, sed ut ii qui hunc in sua laude cognoverunt, ad perpetuam hæreditatem perveniant. [Greg., Moral. l. xviii, c. 5.] Idcirco Deus laudes suas indicat, ut valeamus eum audientes co-

gnoscere, cognoscentes amare, amantes sequi, sequentes adipisci, adipiscentes vero ejus visione perfrui. Hinc Propheta ait: *Virtutem operum suorum annuntiabit populo suo, ut det illis hereditatem gentium* (Psal. cx). Ac si aperte dicat: Idecirco fortitudinem suæ operationis insinuat, ut eam qui audierint, donis spiritualibus ditescant. In spiritualibus enim donis proficere, est digne in Deo ambulare, et de die in diem in virtutibus sanctis proficere, donec ad visionem Omnipotentis valeat pervenire, ut dicatur cum cæteris sanctis de illo: *Ibunt de virtute in virtutem, et videbitur Deus deorum in Sion* (Psal. LXXIII). Ille videlicet videbitur a nobis in Sion, id est in speculatione superna, qui nos vocavit in suum regnum et gloriam. Vocavit prius per fidem, postea vero vocavit per speciem, quando videbimus eum facie ad faciem, et illam desiderabilem audiemus vocem dicentis: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi* (Matth. xxv). In quo regno et gloria æterna et vita manet perpetua. Beatus Job de hac annuntiatione virtutum, sub figura Redemptoris nostri ait: *Terra, ne operias sanguinem meum* (Job. xvi). [Greg., Moral. l. xiii, c. 23.] Terra namque sanguinem Christi non operuit: quia sancta Ecclesia redemptionis suæ mysterium in cunctis jam mundi partibus prædicavit. Ipse enim sanguis redemptionis qui sumitur, clamor nostri Redemptoris est. Ergo ut sacramentum Dominicæ passionis in nobis non sit otiosum, debemus imitari quæ sumimus, et prædicare cæteris quæ veneramur. Hinc iterum beatus Job ait: *Neque inveniat locum in te latendi clamor meus* (Job. xvi). Locum enim latendi clamor ejus in nobis invenit, si hoc quod mens credit lingua taceat. Sed ne in nobis clamor ejus lateat, restat ut unusquisque juxta modulum suum vivificationis suæ mysterium proximis notificet.

CAPUT LXX.

De eo quod donatum sit sanctis pati pro Christo.

Sic inter cætera Paulus apostolus ait: *Vobis donatum est pro Christo, ut non solum in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini* (Phil. i). Notandum quod et fides qua in Christum credimus, et passiones quas pro illo patimur, a Deo Patre pro Christo nobis donantur. Non enim aliis, sed amatoribus Christi, pro Christo pati conceditur. Unde et non nobis in passionibus pro Christo dolendum, sed multo magis est gaudendum nobis et exultandum: *Quia et apostoli ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati* (Act. v). Non solum nihil bonis nocet, qui bonum facientibus mala irrogat; sed etiam causam majoris beatitudinis illis præstat, juxta illud evangelicum: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum* (Matth. v). Hinc et alibi Paulus ait: *Ob quam causam etiam hæc patior, sed non confundor* (II Tim. i). Ob quam causam dicit, id est, propter prædicationem Evangelii, et fidem Domini nostri Jesu Christi. Pro Christo enim pati, non

A confusio, sed magna debet fidelibus esse gloriatio.

Christus enim, ait Apostolus, *factus est nobis justitia* (I Cor. i). Pati ergo pro Christo, pati est propter justitiam. *Beati enim* (ait Dominus) *qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum* (Matth. v). Confundantur ergo illi qui propter justitiam persequuntur electos, quia eos cruciatus exspectat æternus. Non confundantur electi, quibus pro brevibus tribulationibus gaudium æternum, pariter cælorum tribuetur et regnum. Hinc Petrus ait: *Si quid patimini propter justitiam, beati* (I Petr. iii). Non solum, inquit, nil vobis nocet, qui bonum facientibus mala irrogat; sed etiam cum vos propter bona quæ exsecratur hostis insequitur, causam vobis majoris beatitudinis præstat, cum patientiæ vestræ vires exercet. Ipse iterum dicit: *Melius est enim bene facientes (si velit voluntas Dei) pati quam male facientes* (Ibid.). Hæc sententia illorum monachorum stultitiam arguit, qui cum pro culpīs arguuntur a fratribus, vel etiam excommunicantur, patienter non tolerant. Si vero sine culpa, vel verborum contumelias, vel adversa quæque patiuntur a præpositis, mox ad iracundiam prorumpunt: et qui antea videbantur innoxii, per impatientiam et murmurationis audaciam culpabiles se reddunt et noxios. Et mihi si daretur optio, malletm judicari aut adversa pati sine culpa, quam cum culpa subjacere verberibus vel excommunicationibus. Qui enim justus et sine culpa patitur, Christum imitatur; qui vero in flagellis corripitur, latronem illum imitatur qui in cruce Christum cognovit et post crucem in paradysum cum Christo intravit. Qui vero nec inter flagella desistit a culpīs, sinistrum imitatur latronem, qui propter peccata in crucem ascendit, et post crucem in tartarum ruit. Dixit sancta Syncretice: *Quamvis concidatur corpus infirmitatibus, et validis inflammetur febribus, non deficias in presuris, sed magis gaude, quia visitavit te Dominus, et dices, Castigans castigavit me Dominus, et morti non tradidit me* (Psal. cxvii). Si ferrum es, spera adhibitum tibi ignem. Aurum es, sed per ignem probator eris (I Petr. i). Quod si justus es et hæc pateris, de magnis ad majora promoveris. Interrogavit quidam frater senem, dicens: *Dic mihi unam rem quam custodiam, et vivam per eam. Et dixit ei senex. Si potueris contumeliam pati et sustinere, magnum est hoc, et super omnes virtutes. Qui contemptum et injuriam et damnum patienter fert, potest salvus esse.*

CAPUT LXXI.

De eo quod Christus pro dilectione nostra tradidit semetipsum.

Dicit enim Paulus apostolus: *Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo, qui dedit semetipsum pro peccatis nostris* (Gal. i). Hinc et alibi ipse ait: *Qui dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis* (Ephes. v). In tantum enim Christus nostram dilexit vitam, ut pro illa suam poncret animam.

Dedit enim semetipsum Dominus Jesus Christus A mortu, ut nos a periculo mortis eriperet, et ereptos Patri in filios adoptaret. Mortuus est namque, ne nos mori timeremus. Resurrexit, ut et nos per eum resurgere valeamus : *Eripuit de præsenti sæculo æquam* (Gal. 1, 7), ut nobis gloriam pariter et vitam donaret æternam. Nos enim Filius Dei eripuit a raptore iniquo, ut proprio nos redderet Domino. Tunc etenim Christus nos eripuit de præsenti sæculo nequam, cum nostram in vitiis enutritam, in meliorem mutavit vitam. Conversationem nostram tantum mutavit in melius erexitque sublimius, ut cum Paulo dicere possimus : *Nostra autem conversatio in cælis est* (Philip. 111). Merito ergo suam et eorum conversationem in cælis esse dicit Paulus, qui, relictis terrenis, toto desiderio cogitant de cœlestibus, et mente pura atque devota, non ea quæ sunt terrena et caduca, sed ea desiderant quæ sunt cœlestia et æterna. Voluntas enim fuit Dei Patris, ut Dominus Jesus Christus pro nostris traderetur peccatis. Et voluntas fuit Christi ut Patris faceret voluntatem, sicut idem Dominus per Prophetam dicit : *Ut facerem voluntatem tuam, Deus meus, volui* (Psal. xxxix). *Ipsius enim sumus factura creati in Christo Jesu, in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus* (Ephes. 11). Hoc est, quod vivimus, quod speramus, quod intelligimus, et credere possumus, ipsius est, quia ipse est conditor noster, nos autem factura ejus sumus. Ad hoc enim nos creati dicimur in Christo Jesu, creati utique non quia ante non fuimus, sed renati in Christo, et creati in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus. *In charitate radicati et fundati* (Ephes. 111). Charitas Christus est, et in charitate, id est, in Christo radicati et fundati ita esse debemus, ut in ejus amore firmiter perseveremus : *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus* (I Cor. 111). *Veritatem autem facientes in charitate, crescimus in illo per omnia, qui est caput Christus* (Ephes. 1v). Veritas enim Christus est, et charitas Christus est, et justitia, et sanctificatio, et pax Christus est (I Cor. 1). Qui ergo hæc omnia quæ Christus est, facit, insuper et mandata ejus custodit, veritatem facit, et in charitate, id est in Christo, quotidie crescit.

CAPUT LXXII.

De eo quod Apostolus ait : Spiritum nolite extinguere.

Ac si dicat : Spiritus sancti gratiam, quam baptizati per manus impositionem et chrismatis accepistis unctionem, nolite prave vivendo extinguere (I Thes. v) ; sed eam integram et inviolatam in vestro corde et corpore servate. Unde ad Ephesios idem ait Apostolus : *Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis* (Ephes. 1v) : signaculum enim sancti Spiritus in

* Quid sit Spiritum extinguere pulchre ostendit mil. 11.

die quo baptizati sumus et confirmati, accepimus, quod utique fideliter servare debemus. Hoc igitur signaculo sancti Spiritus, ideo qui credit Deo, signatur ab illo ; ut servet et ostendat illud in die redemptionis purum atque sincerum, et nulla ex parte mutilatum. Unde et Joannes apostolus ait : *Et unctio quam accepistis ab eo maneat in vobis* (I Joan. 11). Ac si diceret : Hoc Domino adjuvante procurate, ut Spiritus sancti gratiam, quam in baptismo consecuti estis, integram vestro in corde et corpore servetis, et hoc sit Spiritum nolite extinguere *. Patet unctio ejus, de qua Joannes loquitur, et spiritus de quo Paulus dicit, Spiritum nolite extinguere, ipsa Dei Charitas intelligi, quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis (Rom. v). Quæ citissime ad observanda Dei mandata cor quod implet inflammat, quæ a prave viventibus per odium et invidiam extinguitur atque discordiam. Extinguitur et spiritus prædicatorum, qui audientibus salutis prædicant verbum, a contradicentium, resistentium et exasperantium malitia auditorum, ita ut magis eos tacere libeat, quam prædicare delectet : et ita fit ut per exasperationem auditorum prædicatoribus tollatur verbum. Unde et Ezechieli Dominus ait : *Adhærere faciam linguam tuam palato tuo, et eris mutus, nec quasi vir objurgans, quia domus exasperans est* (Ezech. 111). Venit quidam senex ad alium senem et dixit unus ex eis : Ego mortuus sum huic sæculo. Alter vero dixit ei : Ne confidas in temetipso, nec ex eas de corpore isto. Quia si tu mortuus es, Satanæ mortuus non est. Dixit abbas Pastor : Qui semper homo humilitatem et timorem Dei ita incessabiliter respirare debet, sicut flatum, quem naribus attrahit vel emittit. Dixit iterum : Quia projicere se in conspectu Dei, et non seipsum extollere et mittere post tergum propriam voluntatem fermenta sunt quibus anima operatur.

CAPUT LXXIII

De nociva curiositate monachorum.

Paulus apostolus dicit : *Rogamus autem vos, fratres, ut quieti sitis, et vestrum negotium agatis, et operemini manibus vestris* (I Thess. 1v). Ac si diceret : Ab omni vos inquietudinis et curiositatis abstinete vitio, ut quieti facti, vestrum agatis negotium. Ille igitur suum agit negotium, qui postposito curiositatis vitio, de salute sua est incessanter sollicitus. Nam ille monachus alienum agit negotium, qui curiositatis vitio suam oblitus vitiosam discutere vitam, alienam investigare sollicite curat. Unde et ad eosdem in secunda idem ait Epistola : *Audivimus enim quosdam inter vos ambulantes in quiete, nihil operantes, sed curiose agentes* (II Thes. 111). In hac brevi sententia multa Paulus monachorum reprehendit vitia, inquietudinem videlicet et otiositatem et curiositatem, et multiloquium, in quo secundum Salomonem (Prov. x) non effugitur peccatum. Chrysostomus in Epist. ad Thess., cap. v, ho-

catum; inquietudo ergo, quæ et alio nomine curiositas appellatur, grande est vitium, quæ nec corpus quietum, nec animam dimittit esse sine peccato. Dum enim sollicitè aliorum domos circuit, vel aliena acta curiose perquirat, procul dubio in multis offendit. Nam curiositatis vitium indesinenter comitatur et otium. *Otiositas autem inimica est animæ* (Eccl. xxxiii). Melius est ergo monachis ut obediētes sint præpositis suis ad omnem obedientiam utilitatis suæ, et cum silentio, id est ab omni vitio inquietudinis et curiositatis, et verborum alieni, manibus operantes suum panem manducant, et intelligant de seipsis illud Psalmographi dictum: *Opera manuum tuarum manducabis: beatus es, et bene tibi erit* (Psal. cxxvii). Dicebat quidem senex: Propterea non proficimus, quia nescimus mensuras nostras, neque patientiam habemus in opere quod ceperimus; sed sine labore aliquo virtutes volumus possidere. Dicebat abbas Pastor, quod abbas Isidorus allocutus sit aliquando plebem fratrum dicens: Fratres, nunquid non ad laborandum venimus in locum hunc? Et nunc video quia nullus hic labor est. Ego igitur, dimissa plebe, vado ubi est labor, et ubi non invenio requiem. Quemdam senem rogabant fratres ut quiesceret a gravi labore, ille autem respondit eis: Credite mihi, filii, quod Abraham pernitebit, cum viderit magna et præclara dona Dei, quod amplius non fuerit in laboribus decertatus.

CAPUT LXXIV.

De regula ab apostolis posita.

Hinc Paulus apostolus ait: *Quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos et misericordia* (Gal. vi). Doctrina Dei quædam regula sermonis est, quæ inter justa iudicat et injusta: quam qui secutus fuerit, habebit pacem in semetipso, quæ exsuperat omnem sensum, et post pacem misericordiam consequetur. Nova creatura est generatio Christiana, quia Christus novus homo venit in mundum, et nova præcepta dedit mundo, et super observantes ea pax et misericordia. Item ipse Apostolus ait: *Verumtamen ad quod pervenimus, ut idem sapiamus, et in eadem permaneamus regula* (Philip. iii), id est, ut in ministerio fidei permaneamus, ad quod Christo vocante pervenimus, et nihil extra regulæ disciplinam in conversatione fidei sapiamus, sed hoc sapiamus quod commune sit et modestam, in evangelica veritate et in eadem fidei regula permaneamus. Regula hoc in loco fides vocatur Catholica. Regula vero ab eo quod recte ducatur, et recte regatur est dicta. Unde et illa Patrum instituta, quæ recte vivere Catholicam docent Ecclesiam canones vocantur. Canon autem Græce, Latine regula dicitur. Hinc et alibi Paulus ait: *Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre inquiete ambulante et inordinate* (II Thess. iii). Ista denuntiatio non est ab auditoribus parvipendenda, quia regali est auctoritate fulcita, quando in nomine Domini nostri Je-

A su Christi est denuntiata. Et quamvis apostolica charitate sit plena, auctoritatem tamen continet regiam, quæ fidelium omnium salubriter catervam ad rectam animarum perducit regulam. Ait enim: *Ut subtrahatis vos ab omni fratre inquiete ambulante, et non secundum traditionem, quam acceperunt a nobis* (II Thess. iii). Hinc auctoritatem firmam subtrahendi se a pravis hominibus ab apostolo sanctorum accepit Ecclesia. Regulam autem bene ambulandi, id est, bene, et juste, et pie vivendi, tradiderunt fidelibus apostoli, quam omnium fidelium debet tenere firmiter Ecclesia, quæ ad illorum suam vult dirigere vitam. Istius ergo regulæ norma, omnibus Christianis, ipsorum apostolorum facta est vita. Unde et sequitur: *Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat vos imitari nos* (Ibid.). Ac si diceret: Quia jam frequenter et verbis vobis prædiximus et exemplis ostendimus, ideo notum est vobis quomodo oporteat vos imitari nos. Libenter tamen facite quod hortamur, si a nobis traditam fidei vultis tenere regulam. Dixit quidam senex: Scriptum est, *Iustus ut palma florebit* (Psal. xci). Significat autem hic sermo bonum actum, altum, et rectum, et dulcem. Est enim in palma unum incardium et ipsum candidum, omnem habens operationem in se. Similiter autem et in viro justo reperitur unum ei et simplex inesse cor, ad Deum tantummodo respiciens. Est autem et album, habens illuminationem fidei, et omnis operatio iusti in corde ipsius est. Nam et acumen stimulatorum ejus adversus diabolum est propugnaculum.

CAPUT LXXV.

Ut vigilantes sint monachi.

Paulus apostolus nos admonet dicens: *Non dormiamus sicut cæteri, sed vigilemus* (I Thess. v). Id est, non dormiamus sicut cæteri infideles, injusti, iniqui, qui ignorantiae et corporis somno depressi, et peccatorum suorum mole gravati, quid illis in futuro eveniat prævidere non valent. Qui tam graviter turpiterque dormiunt, ut ad sui custodiam cordis oculos non aperiant; qui nihil de futura gloria, sed semper de præsentibus cogitant vita. Non de iis quæ non videntur et æterna sunt, sed semper de iis cogitant quæ videntur, et caduca et temporalia sunt. Nos autem non sicut illi dormiamus, sed vigilemus. Hinc nos et Marcus evangelista salubriter admonet dicens: *Vigilate ergo, quia nescitis quando Dominus veniat. Ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes* (Marc. xiiii). *Beati servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes* (Luc. xii). Vigilat enim, qui ad aspectum veri luminis oculos apertos tenet. Vigilat, qui servat operando quod credit. Vigilat, qui a se corporis et negligentiae tenebras repellit. Hinc et alibi idem ait apostolus: *Sive vigilemus, sive dormiamus, simul cum Christo vivamus* (I Thess. v). Id est, sive vigilemus ad custodiam nostræ salutis, sive dormiamus a nocivis hujus sæculi curis, simul cum illo vivamus, id est, semper in Christo et cum Christo simus: *qui pro nobis mortuus est, et resurrexit*

(*Ibid.*). De hac salubri vigilatione et dormitione, in Canticis canticorum Salomon ait: *Ego dormio, et cor meum vigilat (Cant. v)*. Ac si diceret: Quanto magis a terrenis velut dormiens quiesco curis, tanto liberius cor meum ad sui contemplationem vigilat creatoris. Illa enim anima in æternum semper cum Domino vivet, quæ illi hic per dilectionem adhærens, a tergo ejus nunquam recedit. Unde et Dominus inquit: *Qui diligit me, me sequatur. Et ubi ego sum, illic et minister meus erit (Joan. xii)*. Id est, mecum in perpetuo vivens, semper gloriosus et immortalis regnabit. Dixit abbas Evagrius: Si deficiis animo, ora sicut scriptum est. Ora autem cum timore, et tremore et labore, sobrie et vigilantem. Ita oportet orare maxime propter malignos, et nequitiis vacantes, invisibiles inimicos nostros, qui nos in hoc præcipue impedire nituntur. Dixit iterum: Quando cogitatio contraria in corde tuo venerit, noli alia pro aliis per orationem quærere, sed adversus eam quæ te impugnat, gladium lacrymarum exacue.

CAPUT LXXXVI.

De pugna virtutum.

(*Isid. lib. ii Sent., c. 37.*) Tunc viri sancti veracius a vitiorum colluvione detergantur, dum ab eis contra singula vitia virtutes singulæ opponuntur. Nam adversus impetus vitiorum contrariis virtutibus est pugnandum: contra luxuriam enim cordis est adhibenda munditia; contra odium, dilectio præparanda; contra iracundiam, patientia proponenda; contra timorem, fiducia est adhibenda; contra tristitiam, gaudium est adhibendum; contra acediam, fortitudo; contra avaritiam, largitas; contra superbiam, humilitas est opponenda: sicque singulæ virtutes nascentia contra se vitia reprimunt. Libidinem enim abstinencia domat, quia quantum corpus inedia frangitur, tantum mens ab illicito appetitu revocatur. Et adversus iram tolerantia dimicat. Et mœrorem tristitiæ spes æterni gaudii superat. Et quem turbata mens de exterioribus afficit, dulcedo interioris tranquillitatis linit. Adversus invidiam preparatur charitas, et adversus iræ incendia mansuetudinis adhibetur tranquillitas. Cum dominio vitiorum contradicimus, cum iniquitati, quæ nos a Deo separat, reluctamur, cum consuetudini violenter resistimus, et desideria perversa calcantes, contra hæc jus nobis libertatis ingenitæ vindicamus, vitiorum agminibus acerrimo conflictu resistimus, cum culpas pœnitendo percutimus, et maculas sordium fletibus lavamus, fortiter contra vitia reluctamur. Dixit abbas Agathon: Quia secundum voluntatem meam nunquam dormivi, retinens in corde adversus quemquam dolorem: neque dimisi dormire alium habentem adversum me aliquid. Dixit abbas Macharius: Age fiducialiter, o filii, nam et ego per viginti annos non pane, non aqua, non somno, satiatum sum. Panem quidem pensatum accipiens, aquam vero ad mensuram, somno autem, parietibus me duntaxat inclinans, surripere paululum festinabam. Dixit abbas Isidorus: Si cogitationes non habemus,

ferarum similes sumus. Sed si inimicus quod suum est, exigit, nos quoque quod nostrum est, implere debemus. Insistamus orationi, et inimicus fugatur. Vaca meditationi Dei, et vincis. Perseverantia boni, victoria est. Certa, et coronaberis. Dixit abbas Joannes: Quia janua Dei est humilitas, et patres per multas contumelias acti, gaudentes intraverunt in civitatem Dei, quia humilitas et timor Dei superant omnes virtutes. Debet ergo monachus ante omnia humilitatem habere. Hoc enim inter octo beatitudines primum Salvatoris mandatum, dicentis: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum (Math. v)*.

CAPUT LXXXVII.

De odio et correctione fraterna.

Paulus apostolus ait: *Si quis autem non obaudit verbo nostro per Epistolam, hunc notate, et non commisceamini cum illo, ut confundatur: et nolite quasi inimicum existimare illum, sed corripite, ut fratrem (II Thess. iii)*. Ac si diceret: Si eum auctoritas Epistolæ nostræ non corrigit, per litteras vestras quis sit ipse nobis notificare, ut a nobis corripatur, vel etiam per nostram Epistolam excommunicetur. Et vos non commisceamini tandiu cum excommunicato donec obediens præceptis consentiat apostolicis; et sic ab utrisque, a nobis videlicet et a vobis confusus, tandem aliquando resipiscat, et emendatus præceptis nostris obediat. Apertum hoc in loco Apostolus dat indicium, ut cum excommunicato nec in actu, nec in consilio, nec in aliquo commisceamur consortio. In uno eodemque homine et fraternitatem simul diligere et vitia possumus odisse. Aliud enim est quod frater est, aliud quod vitiosus est homo. Diligamus ergo in eo fraternitatem nostram, et odio habeamus vitiositatem ejus. Persequamur in eo vitium, et emendatum ut nosmetipsos diligamus eum. Hinc beatus Gregorius ait: (*Hom. 37 in Evang.*): Sic sic nimirum proximis nostris exhibere odii discretionem debemus, ut in eis et diligamus quod homines sunt, et habeamus odio quod in Dei nobis itinere obsistunt. Dixit quidam senex: Quia debet homo mortificare seipsum ab omni re mala, priusquam egrediatur de corpore, et non lædat ullum hominem. Et nisi habuerit homo in corde suo quod peccator est, Deus non exaudiet eum. Quid est in corde habere, quod peccator est? Id est, si quis supportat peccata sua, et non videt peccata proximi sui. Quando enim dimiserit homo voluntatem suam, tunc ei reconciliabitur Deus, et suscipit orationem ejus. Si enim conspexerimus peccata nostra, non videmus peccata proximi. Stultitia est enim homini habenti mortuum suum, et relicto eo, abire et flere mortuum proximi sui: *Quando enim manus Domini occidit omne primogenitum in terra Ægypti, non erat domus, in qua non jaceret mortuus (Exod. xii)*. Non enim est homo qui vivat, et non peccet (*III Reg. viii*). Unusquisque ergo mortuum, id est peccatum suum, plangere debet.

Peccatum enim mortuum dicit propheta, ubi ait: *Qui lavatur a mortuo, et iterum tangit mortuum,*

id est, qui plangit peccatum, et iterum committit A peccatum, nihil proficit lavatio ejus (Eccli. xxxiv).

CAPUT LXXVIII.

Ut mentis lumbos succinctos habeat monachus.

Petrus apostolus ait : *Propter quod succincti lumbos mentis vestrae in veritate, sobrii perfecte sperate in eam quae offertur vobis gratiam, in revelationem Jesu Christi (I Petr. 1).* Ac si diceret monachis : Quanto major est vobis gratia promissa, tanto amplius digni esse curate, ut eam percipere valeatis. Et recte dicit, *sperare in eam quae offertur vobis gratiam, in revelationem Domini nostri Jesu Christi* ; quia qui succinctis lumbis mentis, id est, et mente et corpore castus Domini adventum exspectat, merito quando reveletur, sperat. Hinc et Paulus apostolus ait : *State ergo succincti lumbos vestros in veritate (Ephes. vi)*, id est, perfecti state, lumbos mentis succincti, hoc est, in omni praelio viriliter praeparati, et ab omnibus curis saeculi expediti. Quod juxta membra carnis et corporis, omnia membra animae in Scripturis vocentur nulli dubium est. De quibus unum puto esse nunc membrum, lumbos, quos ut accingamus a Veritate praecipitur. *Sint lumbi vestri praecincti, et lucernae ardentes (Luc. xii)*. Hinc et propheta ait : *Accingite lumbos vestros super ubera vestra (Isa. xxxii)*. Ac si dicat : In corde libidines resecae, ne exterius turpiter in fornicationem cadatis. Nam castus corpore non tamen corde, nullum praemium habet in repromissione, quia secundum Veritatis dictum : *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam jam moechatus est eam in corde suo (Matth. v)*. [Greg., lib. viii, c. 19, Mor.] Si ergo primum fornicationes prohibeantur a corde, non prorumpunt in opere. Sunt nonnulli justorum qui ad comprehendendum culmen perfectionis accincti, dum altiora interius appetunt, exterius cuncta derelinquunt, qui rebus habitis se nudant, gloria honoris se expoliant, qui internorum desideriorum per assiduitatem se amici mœroris afficiunt, habere de exterioribus consolationem nolunt, qui internis gaudiis dum mente appropiant, vitam in se funditus corporeae delectationis necant. Talibus namque per Paulum dicitur : *Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo (Colos. iii)*. Horum itaque vocem Psalmista expresserat, cum dicebat : *Concupiscit et deficit anima mea in atria Domini (Psal. lxxxiii)*. Concupiscit vero et deficit in atria Dei, qui cum aeterna desiderat, in amore temporarium non perdurat. [Huc usque Greg.] Hinc Psalmista iterum dicit : *Defecit in salutari tuo anima mea (Psal. cxviii)*. In salutari ergo Dei animam justis deficere, est praesentis vitae bona aeternitatis electione deserre, mansura quaerere, et in rebus temporalibus fiduciam non habere.

CAPUT LXXIX.

De mortificatione vitiorum.

Hinc Paulus apostolus ait : *Mortificate membra vestra quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, etc. (Colos. iii)*. Ideo haec vitia et

peccata nostra dicuntur membra, quia per membra nostra sua complent officia, quibus nos consentire Apostolus prohibet dicens : *Neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos Deo (Rom. vi)*. Omnia enim generaliter peccata et vitia unum diaboli faciunt corpus, cujus specialiter haec quae sequuntur vitia, dicuntur membra. Unde et in Epistola scribitur ad Romanos : *Scientes hoc, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruat corpus peccati (Ibid.)*, id est, crimina atque peccata, quae simul unum corpus appellat, quod destrui dicit per bonam vitam et fidem catholicam. Omnis enim immunditia et libido uno nomine vocatur fornicatio, quae si primum auferatur a cordis cogitatione, prorumpit in opus. Veruntamen si delectatione vel consensu fuerit lactata, ita crescit in colubrum, ut mortifero suum lactantem occidat veneno. Ergo non lactetur, sed mortificetur a nobis, ne mortificemur ab illa. Crucifigatur a nobis, ne crucifigamur ab illa. Hinc et Paulus iterum dicit : *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis (Gal. v)*. Si omnia simul vitia crucifixa sunt, et caro quasi in cruce pendens nihil concupiscit, ut quid nobis legem, quae data est ad vitia coercenda ? Simul illud notandum quod eos dixerit Christi esse, qui carnem suam cum vitiis et concupiscentiis crucifixerint, contra illos qui solam fidem sufficere arbitrantur. Fuit quidam senex magnus inter praevidentes, qui affirmabat dicens : quia virtutem quam vidi stantem super baptisma, eandem vidi etiam super vestimentum monachi, quando accipit habitum spiritualem. Cuidam seni data est gratia videndi quae fiebant, et dicebat : Quia vidi in caenobio aliquando meditantem fratrem in cella, et ecce daemone veniens stabat extra cellam ; et dum frater ille meditaretur, non praevalebat ingredi : cum autem cessasset a meditando, tunc ingrediebatur ille daemone in cellam.

CAPUT LXXX.

De gratia lacrymarum.

Scriptum est quia Axa filia Caleph suspirans dixit patri suo : *Da mihi benedictionem. Terram australem et arentem dedisti mihi, junge et irriguam. Et dedit ei pater suus irriguum superius, et irriguum inferius (Jos. xv)* ; hoc significans quod a Creatore et Patre nostro Deo, cum magno gemitu quaerenda est a nobis lacrymarum gratia. Sunt namque nonnulli qui jam alia Domini perceperunt dona, quae significabat australis terra, sed adhuc lacrymarum non acceperunt gratiam. [Gregor., lib. iii Dialog., c. 34.] Deum enim sitiens anima, prius timore compungitur, post amore. Prius enim sese in lacrymis afficit, quia dum malorum suorum recolit, pro his perpeti supplicia aeterna pertinescit. At vero cum longa mœroris anxietudine fuerit formido consumpta, quaedam jam de praesumptione venie securitas nascitur, et in amore caelestium gaudiorum animus inflammatur. Et qui prius flebat ne duceretur ad supplicium, postmodum flere amarissime incipit,

quia differtur a regno. Contemplatur etenim mens A ut filii Dei esse mereremur, consecuti sumus. Hinc iterum idem Joannes ait : *Charissimi, nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus (I Joan. III)*. Hinc iterum ipse : *Et nos cognovimus, et credimus charitati, quam habet Deus in nobis (I Joan. IV)*. Cognovimus quia Jesus est Filius Dei, et quia Pater misit eum Salvatorem mundi : *et credimus charitati, quam habet Deus in nobis*. Quia videlicet cum haberet Unicum, noluit esse unum, sed ut fratres haberet, adoptavit illi alios, qui cum illo possiderent vitam æternam. Dixit abbas Pastor, quia interrogavit quidam frater abbatem Pœmenem, dicens : *Quid est quod in Evangelio Dominus dicit : Majorem hac charitatem nemo habet, quam ut quis animam suam pro amico ponat (Joan. XV)*. Quomodo fit hoc? Respondit senex : Si quis audit verbum malum a proximo suo, et cum possit ipse similia respondere, pugnat tamen in corde suo portare laborem, et vim sibi facit ne forte respondeat illi malum ut contristet illum, iste talis animam suam ponit pro amico suo. Contigit aliquando abbatem Pabo iterum cum fratribus in partes Ægypti facere, et videns quosdam sæculares sedentes, dicit eis : *Surgite, et salutate et osculamini monachos, ut benedicamini*. Frequenter enim cum Deo loquuntur, et sancta sunt ora eorum.

CAPUT LXXXII.

Quod ex virtutibus virtutes, et ex vitiis vitia oriuntur.

Omnes virtutes in conspectu Conditoris vicaria ope se sublevant, ut (quia una virtus sine alia, vel nulla est omnino, vel minima) vicissim se sua conjunctione fulciant. Nulla bona sunt cætera, si occulti iudicis oculis castitatis testimonio non approbentur, si vel castitatem humilitas deserat, vel humilitatem castitas relinquat. Apud auctorem humilitatis et munditiæ prodesse nihil prævalet vel superba castitas, vel humilitas inquinata. Sic vitio vitium gignitur, sic virtus virtute concipitur [*Isid., lib. II Sent.*]. Ex vitio enim vitium gignitur, sicut in David, qui dum non evitavit adulterium, perpetravit homicidium (*II Reg. XI*). Item virtus virtute concipitur, sicut per virtutem evangelicæ prædicationis, virtutem martyrii apostoli meruerunt. Dixit sanctus Gregorius quia hæc tria exigit Deus ab omni homine qui est baptismum consecutus, id est, fidem rectam ex tota anima et virtute, linguæ continentiam et castitatem corporis. Dixit abbas Evagrius : *Mentem errantem vel nutantem solidat lectio et vigilia, et oratio. Concupiscentiam vero marcescere facit esuries, et labor, et solitudo. Iracundiam autem reprimunt psalmodia, et longanimitas, et misericordia. Sed hæc opportunis temporibus et mensuris congruis adhibitis. Quæ autem non opportune, vel sine mensura fiunt, ad parvum tempus proficiunt.*

CAPUT LXXXIII.

Quid sit configi Christi cruci?

Tollens monachus crucem suam, et Christum sequens mortificatis membris super terram, et mundo mortuus, et configuratus morti Jesu Christi, et in ligno Dominicæ passionis affixus, hic configitur cru-

CAPUT LXXXI.

De eo quod sancti monachi filii Dei vocantur.

Hinc Dominus ait : *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur (Matth. V)*. In pace perfectio est, ubi nihil repugnat. Et ideo filii Dei pacifici sunt, quoniam nihil in eis resistit Deo. Pacifici autem in semetipsis sunt, qui omnes animi sui motus componentes, flunt regnum Dei. Si filii Dei sumus, pacifici esse debemus. Pacificos enim esse oportet Dei filios, et humiles, mente mites, corde simplices, sermone puros, animo innocentes, affectu concordes, sibi mel unanimitate coherentes. Hinc et Joannes apostolus ait : *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur et simus (I Joan. III)*. Magna est gratia conditoris nostri quam nobis donavit, ut cum amare et noverimus et possimus : et ita amare, ut patrem filii, cum et hoc magnum esset, si sic amare illum possemus quomodo fideles D servi amant dominos suos. Qualiter autem filii Dei effici debeamus, idem Joannes testatur. *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri iis qui credunt in nomine ejus (Joan. I)*. Per fidem ergo et dilectionem filii Dei efficiuntur. Magna benevolentia, magna misericordia : Unicus natus est, et noluit manere unus. Sed Deus Unicum eundemque ipsum quem genuerat, et per quem cuncta creaverat, misit in hunc mundum, ut non esset unus, sed fratres haberet adoptatos. Non enim nos nati sumus de Deo quo modo ille Unigenitus, sed adoptati per gratiam ejus sumus. Ex munere enim divino prius potestatem adoptionis accepimus, postea

ei Christi. Qui vestigia ejus ita sectatur, ut conversationem illius imitari possit, ut sit mansuetus sicut ille fuit, et mitis et humilis corde, verberatus non respondeat, maledictus non remaledicat, sed vincat in humilitate superbiam; iste cum Paulo dicere potest: *Christo crucifixus sum cruci, et, vivo autem jam non ego, vivit vero in me Christus (Gal. 11)*. Beatus multumque felix qui vivente in se Christo per singulas orationes, cogitationes et opera, potest dicere, *Vivit in me Christus, et, quod vivo, in fide vivo Filii Dei (Ibid.)*. Vivit autem in eo Christus in quo vivit sapientia, justitia, veritas, sanctificatio, pax et fortitudo, cæteræque virtutes, quas qui non habet, non potest dicere, *vivit in me Christus*. Vivit vero et in eo Christus, qui vestigia sectatur ejus, et nulla mundi concupiscentia capitur, ut Deo vivens, mundo mortuus videatur: *Quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ (I Joan. 11)*. Monachi autem habentes victum et vestimentum, his debent esse contenti, quia et a monachis extraneum et a fide debet esse alienum quicquid de hoc mundo concupiscitur vel desideratur, nam superfluum est. Interrogatus quidam senex a fratre quid faceret ut salvus esset, ille exspolians se vestimento suo, et cingens lumbos suos, atque extendens manus suas, dixit: Sic debet monachus nudus esse ab omni materia sæculi, et crucifigere se adversus tentationes atque certamina mundi. Dixit abbas Hyperitius: Quia grata est Deo monachi obedientia, quam qui possidet, quod postulat exauditur, et cum fiducia Crucifixi astabit. Etenim Dominus sic venit ad crucem, scilicet: *Factus obediens usque ad mortem (Phil. 11)*.

CAPUT LXXXIV.

Ut monachi cor habeant purum et conscientiam bonum.

Clamat enim nobis Scriptura dicens: *Finis præcepti est charitas de corde puro et conscientia bona (I Tim. 1)*. Finis dicit, id est, perfectio præcepti et totius legis. Charitas ergo quæ nos charos Deo et hominibus facit, et istius sæculi contemptores, ac honorum omnium amatores, fons est omnium bonorum, et origo charismatum, et cunctarum perfectio virtutum. Cor autem purum illud est ubi nullus dolus est, nec aliquid machinatur malum; ubi simulatio nulla, sed tota puritas regnat; ubi non corde aliud tenetur, et aliud ore profertur; ubi non invenitur illud: *Vana locuti sunt, unusquisque ad proximum suum (Psal. 11)*. *Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. 5)*. *Et innocens manibus, et mundo corde, hic accipiet benedictionem a Domino (Psal. 133)*. Conscientia enim illa bona est, in qua non sunt opera mortua, sed ab omnibus peccatorum sordibus est mundata. Unde et ad Hebræos Paulus apostolus ait: *Qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, et mundavit conscientiam nostram ab operibus mortuis (Hebr. 10)*, id est, peccatis. Opera enim mortua intelliguntur peccata. Ibi ergo est conscientia bona, ubi est inne-

centia bona et pura, simplicitas tota et fides non flecta. Illa est procul dubio conscientia bona, ubi non est vitiorum accusatio ulla, quam nec peccati remordet culpa, nec criminum moles accusat; quæ nullum odit, nulli nocet, nulli detrahit, nullum molestat, nulli invidet, sed omnibus est suavis, omnibus innocua, mitis, pacifica, atque benigna. Dixit abbas Agathon: Non debet monachus permittere conscientia suæ ut accuset eum in quacunque re. Intelligere ergo debent monachi ut sicut angeli cum timore et tremore hymnos canentes assistunt Creatori, ita et monachi debent in psalmodiis coram Deo cum metu et corde puro consistere tempore orationis. Gloriatio ergo monachi, et laus in conspectu angelorum et hominum, humilitas, et simplicitas cordis. Gloriatio monachi, mansuetudo cordis et silentium.

CAPUT LXXXV.

Ut divites sint monachi in operibus bonis, et thesaurizent sibi fundamentum bonum

Monachi, qui divites non sunt in rebus terrenis, divites esse debent in virtutibus sanctis et operibus bonis, quia non carnales, sed spirituales divitiæ liberant animam in die vindictæ et ultionis. Unde et Salomon ait: *Non proderunt divitiæ in die ultionis. Justitia autem liberabit a morte (Prov. 11)*. Fundamentum enim quod dicit bonum, sive Christum, sive bonorum operum significat præmium, quod sibi unusquisque monachus bene et juste vivendo thesaurizat in cælo, ut illic bene fundatus, *quasi mons Sion, non moveatur in æternum (Ps. 134)*. *Domus enim nostra æterna, non manu facta (II Cor. 5)*, quæ bonis operibus ædificatur in cælo, si *supra petram (Matth. 7)*, id est supra Christum, fuerit fundata, a nullius supervenientis impetu patietur ruinam. Christum enim habet fundamentum, ideo nullius timebit impulsus. Thesaurus enim terrenus, quia Christum non habet in fundamento, a latronibus effoditur et furatur. Thesaurus vero qui in cælis a sanctis monachis thesaurizatur, quia Christum habet in fundamento, nec effoditur a latronibus nec furatur. Ibi enim nos ipse Dominus thesaurizare jubet, cum dicit: *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, ubi nec ærugo, nec tinea exterminat, nec furcs effodiunt, aut furantur (Matth. 6)*. Ibi et Apostolus veram nos denuntiat apprehendere vitam; si dum vivimus in præsentibus, sollicite Domini custodierimus præcepta. Sine dubio illi veram vitam apprehendunt in futuro sæculo, qui adhuc viventes in mundo, illic bonorum suorum operum quotidie sibimetipsis condunt thesaurum. Hinc et alii scriptum est: *Pone thesaurum tuum in præceptis Altissimi, et proderit tibi magis quam aurum (Eccli. 31)*. Thesaurus enim terrenus divitias servat fallaces. Thesaurus vero cælestis vitam veram pariter præparat et æternam. Ad comparisonem enim istius transitoria vite illa dicitur vera vita in qua virtutibus divites monachi, in perpetuo feliciter cum Christo regnant. Abiit aliquando Zacharias ad abbatem suum Syl-

vanum, et invenit eum in excessu mentis, et erant manus ejus extensæ in cœlum; et cum vidisset ita, clausit ostium et exiit. Et intrans circa horam sextam atque nonam, invenit eum eodem modo. Circa decimam vero horam pulsavit, et ingressus invenit eum quiescentem, et dicit ei: Quid habuisti hodie, Pater? Qui dixit ei: Infirmatus sum hodie, fili. Ille vero tenens pedes ejus, dicebat: Non te dimittam, nisi indicaveris mihi quid vidisti. Respondit ei senex: Ego in cœlum raptus sum, et vidi gloriam Dei, et illic steti usque modo, et nunc dimissus sum.

CAPUT LXXXVI.

De mansione æterna quæ a Deo præparata est sanctis.

Omni custodia servemus cor nostrum (Prov. iv), fratres: exspectantes Patrem familias Christum Dominum ac Deum nostrum: Qui cum dives esset, propter nostram salutem pauper factus est (II Cor. viii), ut nos divitiarum suarum socios faceret, et ineffabilis futuræ gloriæ participes demonstraret. Hunc ergo diligere sine intermissione debemus, ut ab ipso quoque diligere mereamur, et cum illo in mansionem illam, quæ apud Patrem præparata est sanctis, introeamus; ubi contemplantur omnem naturam angelorum et archangelorum, virtutum et potestatum, et omnium sanctorum. Illic vocabimur filii Dei, illic aperientur nobis portæ regni, et intrabimus in penetralia Patris, illic apparebit nobis Sol justitiæ Christus. Illic transformabit Deus corpus humilitatis nostræ, conforme factum corpori claritatis suæ (Phil. iii). Illic renovabitur sicut aquilæ, juvenus nostra (Psal. cii), illic percipiemus coronam pulchritudinis, et vestem jucunditatis de manu Domini, et dicemus in illa die: Lætetur anima nostra in Domino, quia induit nos vestimento salutis et justitiæ, et circumdedit nos indumento lætitiæ. Tanquam sponso circumponet nobis mitram, et tanquam sponsam ornabit nos ornamento (Isa. lxi). Illic fulgebimus sicut Sol in regno Patris nostri (Math. xiii), illic immortalia sæcula et permanentia inveniemus. Illic donabitur nobis sine perturbationibus et fluctibus longitudo dierum, ubi semper vox lætantium et exultantium erit. Illic nobis præparatus est locus, et mansio æterna in domo Domini et muro ejus, et nomen sempiternum quod non delebitur. Oremus ergo semper, fratres dilectissimi, ut transferat nos Dominus pius atque benignus in illam beatam spem et ineffabilem lætitiæ et mansionem æternam, ubi est semper laudatio et exultatio, et jucunditas sempiterna. Si desideras esse cœlestis, semper quæ terrena sunt execrare et despice, perfectorum exempla sectare, et imitator existe. Ne cogites intra te dicens: Multus est labor propositi atque institutionis monachatus nostri; ego autem sum parvus et infirmus, non valeo in hoc proposito consistere. O dilectissime frater, intellige quæ dico. Si volueris proficisci in longam regionem, non poteris unius horæ spatio totius viæ intervalla concurrere, sed gradatim quotidie perficis mansionem, et post mul-

tum tempus ac laborem ad patriam quam desideras pervenies. Sic est regnum cœlorum, et paradysus deliciarum, et desiderabilis patria monachorum, ad quam per orationes, et vigiliæ, jejunia et continentiam, per lacrymas et obedientiam, per charitatem et perseverantiam, per humilitatem et justitiam, et si quæ sunt aliæ virtutes, pervenitur. Hæc enim sunt mansiones per quas ad regnum cœlestis et Deum Patrem venturos nos esse credimus. Hæc serva, ne timeas initium bonæ viæ suscipere, quæ te ad vitam perducat æternam.

CAPUT LXXXVII.

Quomodo beatus efficitur homo.

Beatus qui odio habuerit hunc mundum, et tantummodo meditatio ejus fuerit in Deo. Beatus qui execratus fuerit peccatum et malitiam, et Deum solum benignum, et piæ dilexerit Redemptorem, et castos jugiter et sanctos habuerit cogitatus. Beatus qui ab omnibus pollutis cogitationibus fuerit emundatus, et non fuerit in mundi istius actibus implicatus: sed ex integro liber in Domino, ab omnibus mundi istius negotiis vanissimis liberatus. Beatus qui semper recordatus fuerit de die illa tremenda, et festinaverit lacrymarum fontibus ablui, et animæ suæ vulnera semper curare. Beatus qui fuerit effectus tanquam nubes, ad proferendam pluviam lacrymarum, per quas possit extinguere flammam omnium vitiorum: Beatus qui ambulaverit in via mandatorum Domini (Psal. cxviii), et in sanctis operibus jugiter conversatus, immaculatam servaverit animam suam. Beatus qui in bonis operibus quotidie per sanctam creverit disciplinam, habens in Domino spem certam, ut videat eum in claritate sua, et regno, et gloria. Beatus qui meminerit præcepti Domini et mandata ejus sollicitè custodierit, ut operetur et vivat in eis. Beatus qui posuerit custodiam ori suo, et ostium circumstantiæ labiis suis, ut non declinet in verba malitiæ (Psal. cxl). Multis enim modis beati efficiuntur homines, sicut in Evangelio Dominus ait: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum (Math. v).

CAPUT LXXXVIII.

De hora exitus et separatione animæ a corpore.

Beatus qui semper habuerit diem exitus sui ante oculos, et festinaverit in illa hora paratus et sine aliquo timore peccati vel pravæ conscientiæ inveniri. Beatus qui invenerit fiduciam in illa hora exitus sui, quando anima separabitur a corpore: cum magno namque metu magnisque doloribus separatur. Venient enim angeli assumere animam, et separabunt eam a corpore, et perducent ante tribunal immor-

talis et metuendi iudicis. At illa memorans operum suorum, contremiscit, et videns et considerans actus suos, pro metu et timore horrendo egredi pertimescit. Tamen tremens et metuens ad æternum pergit iudicium. Unde sollicitè debet unusquisque vivere, ne forte in iniquitatibus suis rapiatur, simulque finiatur vita cum culpa. (*Isid., lib. III Sent., cap. 62.*) Venturi enim exitus ignorantia incerta est, et dum mori quisque non existimat, tollitur. Nam inceptor diabolus eos quos viventes accendit ad vitia, subito morientes pertrahere nititur ad tormenta, et repente hora qua nesciunt, improvise exitu rapiuntur, atque absorbente profundo, cruciandi æternis gehennæ incendiis deputantur. De quibus scriptum est: *Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt (Job XXI).* Pravorum enim animas hominum apostatæ angeli excipiunt a corpore exeuntes, ut sint eis ipsi tortores in pœnis qui fuerunt suasores in vitiis. Finem vero justorum optimum vocatio tranquilla nonnunquam commendat, ut ex eo intelligantur ad sanctorum angelorum pertinere consortium, ex quo ab hoc corpore sine dura vexatione tolluntur. Unde et pro talibus quamvis pietas jubeat flere, fides tamen vetat lugere. Illi enim sunt deplorandi, quos barathrum absorbet inferni, non quos aula lætificandos excipit paradisi. Legimus de quodam sene, qui cum moreretur in Scythi, circumdederunt fratres lectum ejus, et vestierunt eum, et cœperunt flere. Ille autem aperuit oculos, et risit. Adjecit iterum ridere. Hoc etiam factum est tertio. Quod cum viderent fratres, rogaverunt cum dicentes: *Dic nobis, abba, quare, nobis flentibus, tu rides? Et dixit eis: Primo risi, quia vos timetis mortem. Secundo risi, quia non estis parati. Tertio autem risi, quia ex labore ad requiem vado. Hoc cum dixisset, statim clausit oculos senex in mortem. Dicebant et de abbate Sysoi quod in die dormitionis suæ cum sederent circa eum fratres, splenduit tanquam sol facies ejus, et dixit ad eos: Ecce, abbas Antonius venit. Et post paululum rursus dicit eis: Ecce, chorus prophetarum venit. Et iterum amplius facies ejus resplenduit, et dixit: Ecce, chorus apostolorum venit; et dupliciter refulsit adhuc facies ejus, et ecce ipse cum aliquibus loquebatur. Deprecati sunt autem illum senes, dicentes: Cum quo loqueris, Pater? Qui dixit eis: Ecce angeli venerunt accipere me, et rogo ut dimittar pœnitere modicum. Dicunt ei seniores: Non indiges pœnitentia, Pater. Dixit autem illis: Vere nescio meipsum, vel initium sumpsisse pœnitendi. Et cognoverunt omnes quia perfectus esset. Et rursus subito facta est facies ejus sicut sol, et timuerunt omnes. Dixit autem eis: Videte, ecce Dominus venit dicens: Auferam [*Al., afferte*] vas mihi electionis eremi. Et continuo reddidit spiritum. Et facta fulgore repletus est totus locus ille odore suavitatis.*

CAPUT LXXXIX.

De innocentia.

Ille vere innocens est qui nec aliis nec sibi nocet.

PATROL. CII.

A Qui vero sibimetipsi nocet, quamvis aliis non noccat, innocens non est. De propria enim innocentia in Domino confidens David, aiebat: *Judica me, Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum, et in Domino sperans, non infirmabor (Psal. XXV).* Et iterum: *Ego autem in innocentia mea ingressus sum, redime me, et miserere mei (Ibid.).* Et interrogans Dominum, *quis habitaret in tabernaculo suo, aut quis requiesceret in monte sancto ejus (Psal. XIV)?* responsum audivit divinum dicens: *Innocens manibus et mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo. Hic accipiet benedictionem a Domino, et misericordiam a Deo salutari suo (Psal. XXIII).* (*J. Chrys., serm. de Joseph. vend. a frat.*) Gaude, innocentia, et exsulta; gaude, inquam, quia ubique illæsa es, ubique segura: si tentaris, proficis; si humiliaris, erigis; si pugnas, vincis; si occideris, coronaris. Tu in servitute libera es, in periculis tuta, in custodia læta. Tibi omnis reatus addicitur, tibi universa malitia subjugatur. Te potentes honorant, suscipiunt principes, magnates exquirunt, etiam illi te nonnunquam desiderant qui impugnant. Tibi boni parent, mali invident. Zelant æmuli, inimici succumbunt, nec unquam poteris victrix non esse, etiamsi tibi inter homines iudex justus defuerit. Dicebant de abbate Paulo quod teneret manibus cerastas qui dicuntur cornuti, et serpentes et aspides atque scorpiones. et scindebat eos per medium. Videntes autem hæc fratres, satisfacientes ei interrogabant eum, dicentes: *Dic nobis quid operatus es ut acciperes gratiam istam? Qui ait eis: Ignoscite mihi, Patres. Si quis possederit puritatem et innocentiam, omnia subjiciuntur ei, sicut Adæ, quando erat in paradiso ante prævaricationem mandati divini.*

CAPUT XC.

Quid sit sanctificare jejunium.

Quia jejunantis Domini victorias recensentes, triumphum nostræ salutis agnovimus, jejunia nostra religionis sanctificemus obsequiis. Quid autem est aliud, *sanctificare jejunium (Joel. I)*, nisi jejunii causa sancta velle, justa facere, iniqua vitare. Sanctificat ille jejunium, qui flammam sævientis iracundie, mansuetæ mentis placabilitate restinguit. Sanctificat jejunium, qui lascivientes oculos turpi ab aspectu habenis castitatis avertit. (*Maximus, homil. I, de jejunio Quadragesimæ.*) Sanctificat jejunium, qui conviciorum jacula scuto patientiæ repercussa, dispergit. Sanctificat jejunium, qui litigantium tumultus pacifici sermonis et linguæ prudentioris arte compescit. Sanctificat jejunium, qui consurgentes in semetipso vanarum cogitationum spinas evangelico sulcante vomere, velut quidam pectoris sui arator, excidit. Sanctificat jejunium, qui inopias egenorum pro quantitate substantiæ suæ miserantis manus humanitate solatur. Apprime sanctificat ille jejunium, qui per omnia præceptis divini legis intentus, diabolica a corde suo respuit tentamenta. Et ideo, fratres charissimi, si volumus Deo placita exhibere je-

junia, simul in fide fortes, in iudiciis justis, in amicitia fideles, in injuriis patientes, in contentionibus moderati, refugientes turpiloquia, adversus iniqua constantes, in conviviiis sobrii, in voluptatibus continentis, in charitate simplices, inter subdolos cauti, condolentes tristibus, contumacibus resistentes, in suspicionibus parci, inter maliloquos taciti, inter humiles coequales. Si hujusmodi virtutibus nostra voluerimus sanctificare jejunia, tribuente Domino ad festivitatem Paschalis gratiæ, et ad gaudia cœlestium promissionum indubitata fiducia, et conscientia lætiore veniemus

CAPUT XCI.

Quid sit bene jejunare.

Bene jejunat quicumque esuriam suam, refectionis pauperis satietate sustentat. Bene jejunat qui divini recordatione iudicii semetipsum refrenans, ab omni se illecebrarum voluptate suspendit. Bene jejunat, qui carnem suam vitiorum germina pullulantem, sanctarum meditatione virtutum, et sobrietatis amore castigat. Bene jejunat, qui fraternas injurias pacifici pectoris lenitate dimittit. (*Maxim. hom. 3, de Jejunio Quadrages.*) Gratissimum Deo defert jejunium, qui mentem suam a pravis cogitationibus, oculos a concupiscentia, linguam manusque a lite custodit. Et sic jejunium nostrum sanctificet castitas, ornet patientia, benignitas foveat, misericordia lætificet, commendet humilitas, ut gemino quodam corporis animique jejunio divini nos gratiæ semper commendemus.

CAPUT XCH.

De eo quod scriptum est: Multi ab Oriente et Occidente venient, et recumbent cum Abraham, et Isaac, et Jacob in regno cœlorum (Matth. viii).

Multi venient ab Oriente et Occidente, et recumbent, non carnaliter jacentes, sed spiritualiter requiescentes; non temporaliter potantes, sed æternæ epulantes. *Recumbent in regno Dei*, ubi lux et species, ubi lætitia et exultatio, ubi gloria et benedictio, ubi lux oculorum et longevitas vite æternæ: ubi omnes jucundantur, ubi omnes gaudent, ubi Patres illi beati recumbunt; ubi omnes prophete requiescunt, ubi apostoli et evangelistæ super gloriosos sedent thronos, ubi multitudo martyrum in gloria æterna gloriatur, ubi copiositas virginum in sæcula exultat, portans coronam immaculatæ virginitatis. (*Aug., serm. 1, de festo omnium sanctorum.*) O dulcissimi fratres, unanimis conventio, hilaris congregatio, fulgens conjunctio. Ita est a sæculo beneplacita et annuntiata exultatio, ista ab initio narrata requies. In istam festinarunt ire omnes Dominum diligentes, ad istam colliguntur omnes ex gentibus Domino credentes, religiositatem servantes, in eam et nos omnes pergamus. O religiosi filii Dei, ad istam omni virtute nostra festinemus. Nihil nos revocet, nihil nos retardet, nihil nos impediatur ad hoc desiderabile properare convivium. Omnem negligentiam a nobis peilamus, omnemque desidiam ab animo, et corporis impedimenta a nobis projiciamus, ut hujus beatitudinis et requiei

A domestici efficiamur, quatenus sancta hujus, ut dictum est, epulatione digni inveniamur.

CAPUT XCIII.

De eo quod omnis electus atque perfectus monachus et homo, et vitulus, et leo, et aquila figuratiter sit.

Omnis etenim electus atque in via Domini perfectus et homo et vitulus, et leo simul, et aquila est. Homo enim rationale est animal. Vitulus autem in sacrificium mactari solet. Leo vero fortis est bestia, sicut scriptum est: *Leo fortissimus bestiarum, ad nullius parebit occursum (Prov. xxx)*. Aquila ad sublimitia evolat, et irreverberatis oculis solis radiis intendit. Omnis itaque qui in ratione perfectus est, homo est. Et quoniam semetipsum ab hujus mundi voluptate mortificat, vitulus est. Quia vero ipsa sua spontanea mortificatione contra adversa omnia fortitudinem securitatis habet, leo est. Unde scriptum est: *Justus autem quasi leo confidens, absque terrore erit (Prov. xxviii)*. Quia vero sublimer contemplatur ea quæ cœlestia atque æterna sunt, aquila est. Igitur quoniam justus per rationem homo, per sacrificium mortificationis suæ vitulus, per fortitudinem securitatis leo, per contemplationem vero efficitur aquila, recte per hæc sancta animalia signari unusquisque perfectus potest. Quia omnis intentio, omnisque contemplatio sanctorum super se tendit, ut illud possit adipisci quod in cœlestibus appetit. Sive enim bono operi, seu cœlesti invigilet contemplationi, tunc veraciter hoc quod agit bonum est quando ei placere concupiscit a quo est. Qua in re pensandum est ut omne bonum quod agitur per intentionem semper ad cœlestia levetur. Electi autem quia et in bono opere omnipotenti Deo placere appetunt, et per contemplationis gratiam æternam jam beatitudinem degustare concupiscunt, *facies et pennas desuper extendunt (Ezech. i)*.

CAPUT XCIV.

De eo quod Apostolus ait: Caro concupiscit, etc. (Gal. v).

Concupiscentia carnis est motus animæ turpis in affectum sordidæ delectationis. Concupiscentia vero spiritus est ardens intentio mentis in desideria sanctæ virtutis. Ista sibi consentientis mittit ad regnum, illa ad supplicium sempiternum. Concupiscentia namque carnis primum illecebras vitiorum in cogitationibus gignit. Concupiscentia vero spiritus contrario cogitationes sanctas indesinenter opponit illa fabulis vanis oblectatur et verbis, ista Scripturarum meditationibus atque præceptis. Illa gaudet spectaculis rerum terrestrium, ista contemplatione cœlestium gaudiorum. Illa terrena gaudia quærit, ista gemitus et suspiria trahit. Illa in somnum atque pigritiam corpus relaxat, ista in vigiliis et competentibus orationibus elaborat. Illa per ingluviem illecebris ventris et desiderio guttoris inæstuat, ista semetipsam jejunii et abstinentiæ cruciatibus macerat. Illa luxuriæ subdita turpium peccationum affectus, quos intentione cogitationis agit, perfectione volantatis explere contendit; ista castitatis et pudicitie honestatem diligit. Illa avaritiæ

Flamma succensa, appetit lucrum, et fugit temporali-um damna rerum; ista contemnens mundum, solum sibi vindicat Christum. Illa invida nullum sibi superiorem vel æqualem esse permittit, sed interno livore vulneris de cunctorum profectu tabescit; ista de cunctorum virtutibus gaudet, et minores sibi pro charitate præponit. Illa exæstians nihil æquanimitè portat, sed perturbata mente usque ad voces tumultum exaltat; ista nulla exasperatione movetur, sed per tranquillitatis mansuetudinem patienter sustinet. Illa tristitia inficitur, dum quælibet adversa persenserit; ista nullo mœnore frangitur, sed etiam mala de proximis portans, ab interiore gaudio non movetur. Illa ambitione honorum inficitur, et humanis laudibus vel illecebris vanæ gloriæ delinitur; ista humilitatem amat, et soli Deo suo qui inspector mentis est, placere delectat. Illa inflata superbiæ fastu cor miserum elevat; ista ne a celsitudine sua corruat, usque in infima seipsam humiliat. Sed quid plura? Concupiscentia carnis, in omnium vitiorum multitudinem sibi consentientes præcipitat. Concupiscentia vero spiritus mentem lassam, ne deficiat, spe futuræ gloriæ corroborat.

CAPUT XCV.

Quid sit impetus spiritus, et quid sit impetus carnis.

In electis et reprobis diversi sunt impetus: in electis videlicet impetus spiritus, in reprobis impetus carnis. Impetus quippe carnis ad odium, ad elationem, ad immunditiam, ad rapinam, ad exteriorum gloriam, ad crudelitatem, ad perfidiam, ad desperationem, ad iram, ad jurgia, ad voluptates animi impellit. Impetus vero spiritus ad charitatem, ad humilitatem, ad continentiam, ad largitatem misericordiarum, ad interiorem profectum, ad pietatis opera, ad æternorum fidem, ad spem sequentis gaudii, ad patientiam, ad pacem, ad considerationem vite immortalis et lacrymas mentem pertrahit. Unde necesse est ut magna semper cura considerare debeamus in omne quod agimus, quo nos impetus ducat: utrum nostra cogitatio per impetum carnis an per impetum spiritus impellatur. Amare enim terrena, temporalia æternis præponere, exteriora bona non ad usum necessaria habere, sed ad voluptatem concupiscere, ultionem de inimico querere, de æmuli casu gaudere, impetus carnis est. At contra amare cœlestia, contemnere transitoria, non ad fructum voluptatis transitura, sed ad usum necessitatis querere, de inimici morte tristari, impetus spiritus est. Et quia perfecti quique in istis se semper virtutibus exercent, recte nunc de sanctis animalibus dicitur: *Ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur (Ezech. 1).*

CAPUT XCVI.

De eo quod unusquisque justus et ante faciem suam, et coram facie sua ambulat.

Ante faciem ergo suam graditur justus, quia ad ea quæ reliquerat, nullo jam appetitu aspicit, et in æternis quæ appetit, sub contemplationis suæ oculo, boni operis pedem ponit. (*Greg. lib. 1 super Ezech.*

hom. 4.) Ante faciem quippe ambulare, est anteriora petere. In præsentem vero ambulare, est sibi metipsi absentem non esse. Omnis etenim justus qui vitam suam sollicitus aspicit, et diligenter considerat quantum quotidie in bonis crescat, aut fortasse quantum a bonis decrescat, iste quia se ante se ponit, coram se ambulat, quippe qui vigilanter videt utrum surgat an defluat. Quisquis vero vitæ suæ custodiam negligit, discutere quod agit, quæ loquitur, quæ cogitat, aut despicit, aut nescit, coram se non ambulat, quia qualis sit in suis moribus vel actibus ignorat. Nec sibi metipsi præsens est, qui semetipsum quotidie excutere atque cognoscere sollicitus non est. Ille autem veraciter se ante se ponit, sibi que in præsentem est, qui se in suis actibus tanquam alium attendit. (*Huc usque Gregor.*) Debemus ergo nosmetipsos sollicitè sicut alios videre, nosque ipsos, ut dictum est, ante nos ponere, et in cunctis quæ agimus interiorius et exteriorius nos diligenter custodire debemus.

CAPUT XCVII.

De eo quod scriptum est: Omni custodia serva cor tuum (Prov. iv).

Dicis fortasse, quomodo possum custodire cor meum, ut mala non cogitet? Audi breviter rationem. Potes evidenter, si divina et cœlestia mediteris. Tam tria sunt quæ possunt a malis cogitationibus animam liberare: vigilia sancta, oratio et meditatio. Harum assiduitas confert animæ stabilitatem, ut bonis cogitationibus et non malis occupetur. Si vis in mundo cor mundum habere, dic cum David: *Meditatus sum nocte cum corde meo, et ventilabam in me spiritum meum (Ps. lxxvi).* Quantum cor tuum meditando domaveris, tantum sublimius consequeris præmium, et clariore sapientiæ et scientiæ lumine fulgebis. Si vis, ut superius dictum est, cor mundum habere, nunquam te inanibus fabulis occupes. Quidquid turpe est et contra sanctitatem nunquam aut agas, aut delecteris audire. Jam quæ sæculi crant deposuisti. *Christum Dominum induisti (Rom. xiii).* Vide ne de tecto virtutum, pristina quæsiturus vestimenta descendas (*Matth. xxiv*), nec de agro revertaris domum, ne sumbriam Salvatoris, nec cincinnos noctis rore madefactos, quos semel tenere cepisti aliquando dimittas: *Esto ut domus fundatu super petram (Matth. vii)*, nulla te aura sæculi hujus concutiat, nullus te ventus desiderii pravi exurat. Esto apis prudentissima, favum mellis opera tua componant, ut tua dulcedine saties Christum. Supervola vitia et continges eum qui tibi dicit: *Ego flos campi, et flos agri (Cant. ii).* Decerpe flores per Scripturas sanctas, ut dicas cum Propheta: *Eructavit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea regi. Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis (Ps. xlv).* Illos ergo imitare, illos sequere qui ista audire meruerunt, quorum habitus, sermo, incessus, vita, formam in-tuentibus præbent. Nam illos quos videris in modum turturis pingere inceasum, curiosos, verbosos, in risu faciles, sine pudore, sine verecundia, fabulas aniles et vanas referentes, ad cursum tardos, ad

mensam paratos, ad jejunium ingratos, quorum oculi A
ut faces ardentes huc illucque vento animi flante,
scintillas concupiscentiæ spargunt, et ut rota vol-
vuntur, qui proprio igne torquentur in sartagine
menti suæ, hos, ut dixi, devita, quia scriptum le-
gis: *Cum sancto sanctus eris, et cum perverso pervers-*
teris (Ps. xvii). Humiles vero obedientes, lectionem
amantes, orationi instantes, ama et dilige, tanquam
membra Christi. Illos quos te devitare monui, non
attendas, magis volo ut te timeant et æmulentur
mali, tibi vero diligant et suscipiant.

CAPUT XCVIII

Quid significet quod dixit Deus ad Abraham: Egredere de terra tua, et de cognatione tua, et veni in terram quam monstravero tibi (Gen. xii).

Et nos, fratres charissimi, ad exemplum beati Abrahamæ pervenientes: Egrediamur de terra nostra, et de cognatione nostra, et veniamus ad terram quam nobis daturus est Dominus post istam vitam. Quæ est terra nostra de qua egredi jubemur, nisi caro nostra? (Aug., serm. 34, inter append.) Bene ergo de terra egreditur, qui carnales concupiscentias contemnens, et voluntates proprias velut venenum diaboli respuit, et lectioni vel orationi frequenter insistit: bene de terra sua egreditur, qui cupiditatem spernit, et misericordiam diligit, luxuriam fugit, amplectitur castitatem. Bene de terra sua egreditur, qui malitiam deserit, ut teneat charitatem, superbiam spernit, et sectatur humilitatem. Quid ergo C
de terra egredi est, nisi omnia peccata et vitia carnalia relinquere? *Et veni, inquit Dominus, in terram, quam monstravero tibi (Gen. xii).* Ergo si terram nostram relinquimus, ad terram quam ostendit Dominus veniemus. Quæ tamen est terra ista quam Dominus dignatur ostendere? Sine dubio credamus, quia ipsa est de qua Propheta dicebat: *Credo videre bona Domini in terra viventium (Ps. xxvi).* Ergo terra corporis nostri quando magnis criminibus famulatur, terra morientium esse cognoscitur. Cum vero virtutibus operam dederit, in terra viventium transmigratione felicissima commutatur. Sed hoc ergo, fratres charissimi, non extra nos, sed intus in nobis, cum Dei gratia possumus exercere si velimus. Si enim peccata relinquimus, et virtuti operam damus, D
de terra morientium feliciter egressi sumus, et in terram viventium feliciter veniemus. Et ideo qui solebat maledicere, benedicat; et qui solebat detrahere, semper quod bonum est studeat proferre. Qui solebat iracundiam in corde conservare, patientiam teneat. Qui res alienas solebat invadere, de rebus propriis studeat erogare. Qui in negotio fraudem facere, et per stateras vel mensuras duplices lucra mundi conquirere solebat, ab omni fraude et ab omni iniquitate suum animum per pœnitentiam vel misericordiam contendat erigere. *Hoc ergo agite, fratres charissimi, et Deus pacis et dilectionis erit vobiscum (II Cor. xiii).*

CAPUT XCIX.

De martyrio quod in pace Ecclesiarum fit.

(Aug. ser. 250, de temp.) Nemo dicat, fratres, quod temporibus nostris martyrum certamina esse non possint. Habet enim et pax nostra martyres suos. Nam sicut frequenter suggestimus, iracundiam mitigare, libidinem fugere, justitiam custodire, avaritiam contemnere, pars magna martyrii est. Non incongrue dictum est, avaritiam contemnere, iracundiam mitigare, libidinem fugere: contemnenda est enim avaritia, quæ nobis ideo iniqua lucra procurat, ut nos suos faciat. Nostri enim essemus, si illa nostra non esset. Iniqua est avaritia, quæ velut ignis, quanto plus accipit, tanto amplius quærit. Iracundia vero mitiganda est, quæ prius nocentis nocet quam nocendis. Quod autem libidinem fugiendam esse suggerimus, apostolus Paulus evidenter ostendit, qui cum omnibus vitiis prædicaret resistendum, dum contra libidinem loqueretur, non dixit resistite, sed fugite fornicationem (I Cor. vi). Ac si contra reliqua vitia, Deo auxiliante, debemus in presentis resistere, libidinem vero fugiendo superare. Ergo contra libidinis impetum apprehende fugam, si vis obtinere victoriam. Nec tibi verecundiæ sit fugere si castitatis palmam desideras obtinere. Unde, fratres charissimi, ab omnibus Christianis, præcipue tamen a clericis vel monachis, indigna et inhonesta familiaritas fugienda est; quia sine ulla dubitatione qui familiaritatem non vult vitare suspectam, citè delabatur in ruinam. Inter omnia Christianorum certamina sicut duriora sunt prælia castitatis, ubi quotidiana pugna est, et rara victoria. Gravem castitas sortita est inimicum, qui quotidie vincitur et timetur. Et ideo, sicut jam dictum est, nemo se falsa securitate decipiat, nec de suis viribus periculose præsumat, sed audiat Apostolum dicentem: *Fugite fornicationem.* Et ideo, charissimi fratres, contra mortifera blandimenta et contra adjuvatores diaboli qui familiaritatem suspectam habere nec metuunt nec erubescunt, ne nos exemplo suo decipiant, Dei adjutorium jugiter imploremus ut nos de laqueo renantium liberare (Ps. cxxiii) dignetur: scientes quod in iis malis quæ supra diximus omnibus Christianis quotidiana martyria decesse non possunt. Si enim castitas, et veritas, et justitia Christus est, sicut ille qui insidiatur persecutor est, ita et ille qui hæc et in aliis defensare et in se custodire voluerit, martyr erit. Et ideo qui hæc tota animi virtute et ipse diligit, et ut alii diligant, et verbis simul et exemplis ostendit, et ubicunque pax, veritas vel justitia, sive castitas laborant, quantum prævalet etiam ultro se ingerit, et secundum quod vires habuerit, defensare contendit, martyrii coronam Domino remunerante percipiet. Sed dicit aliquis homo, Jævenis sum, faciam quod delectat modo, et postea pœnitentiam agam. Hoc est dicere: Percutiam me crudeli gladio, et postmodum a medico valiam. Et nescit quod unius horæ puncto vulnus exhibetur, sed vix longo

tempore ad sanitatem pristinam revocatur. Qui enim adulterans dicit se postea poenitentiam acturum, quare non timet ne eum subita febricula superveniens rapiat, et pereat illi dilatio, succedat aeterna damnatio.

CAPUT C

De duobus altaribus in homine, quorum alterum in corpore est, et alterum in corde.

(August in Anivers. dedicat. serm. 4.) Duo sunt in nobis altaria constituta, corporis videlicet et cordis nostri. Denique duplex a nobis sacrificium quaerit Deus: unum, ut simus casti corpore, alterum, ut mundi corde. Ergo in exteriori, id est corpore nostro, offerantur opera bona; in corde, odores suavitatis

reddat cogitatio sancta. In altari cordis nostri cogitemus semper quod bonum est; in altari vero corporis nostri jugiter quod Deo beneplacitum est operemur. Tunc enim ordine legitimo consecrationem altaris cum gaudio celebramus, quando altaria cordis et corporis nostri munda et pura in conspectu divinae majestatis offerimus. Nam nescio qua fronte aut qua conscientia, optat in altaris consecratione gaudere, qui in cordis sui altari non studet munditiam custodire. Nos vero, fratres charissimi, ita agere studeamus, ut semper festivitatem duplicem celebrare mereamur. Et quomodo visibiliter de templi altaris consecratione gaudemus, sic invisibiliter de corporis castitate et vel animi puritate spirituale gaudium habere mereamur.

SMARAGDI ABBATIS

COMMENTARIA IN REGULAM SANCTI BENEDICTI

[Opp. Rabani Mauri, tom. IV, pag. 246.]

INCIPIT PRAEFATIO

METRICE DICTATA.

Quisquis ad aeternum mavult conscendere regnum,
Debet ad astrigerum mente subire polum;
Relligione pia vitae perquirere callem
Scandere quo valeat aurea regna celer.
Est monachis sancti Benedicti Regula Patris
Perfectis palma suavis et ampla via,
Aspera sed pueris nec non tironibus arcta
Quos aluit gremio lactea vita diu.
Haec est sancta via praelucida semita caeli,
Carpere quam cupiunt castra beata Dei.
Admonet haec monachos sublimis Regula cunctos,
Ut rebus careant, regna superna petant:
Propria dimittant, habeant ut propria cuncta,
Prospera quae sociis coelica regna manent.
Patribus a nostris in sacro carmine legis
Regia rectegradis dicitur ista via.
Haec est vita bonis, nec non et norma salutis,
Arcus et arma piis, fulgida tela malis:
Hanc nullus nolens cupiens implebit, et omnis
Esto gravis gravibus, suavis et apta bonis.
Altigeri monachis ostendit haec paradisi
Regula lucifluum desiderare locum.
Haec bene materno natos castigat amore,
Arguit erudiens et sine felle manens.
Haec patienter eos tenero cum verbera nutrit.
Candida post obitum praemia multa dabit.
Pandit iter nostris, caelestia pandit amicus
Currere ne pigeat, sed patienter eant.
Examinat vitam, mores componit et ornat,
Vibrat et aequiparat, et moderando minat;
Annihilat pravum, justum conflagrat ut aurum,
Limat et examinat, et poliendo librat.

B Est ovibus virga gracilis, moderatio justa,
Lima piacula pians, regna beata parans.
Arguit, obsecrat, increpat, atque libenter emendat
Quos sibi germano foedere consociat.
Novit ad aeternum monachos perducere regnum,
Et sociare choro dulciter angelico.
Quamvis haec socios caeli deducat ad alta,
Est tamen angustus callis, et arcta via:
Arcta pios celsi deducit ad atria regni,
Ampla malos putei mergit in ima nigri.
Nemo viam timeat monachus intrare per arctam,
Ducit ad astrigerum, castra beata, polum.
Ille poli poterit leviter conscendere celsa,
Quem nocuo nulla pondere culpa gravat.
Aliger aethereus gravido cum corpore nullus
C Verberat aethereas saepe volando vias:
Nullus enim monachus peccati pondere pressus
Stelligeri poterit regna subire poli:
Omnis enim monachus lacrymis commissa lavare
Debet, et ulterius nulla lavanda pati.
Temperet interea monachi discretio mentem
Et via per medium regia ducat eum.
Ut caveat dextram solers timeatque sinistram,
Hortantur sacrae munia legis eum.
Tristia non timeat, timeat sed prospera mundi,
Scandere tunc poterit regna beata poli.
Quisquis amat rutilos sanctorum carpere fructus
Actibus in cunctis consocietur eis.
Moribus ornatus et casto corpore comptus
Vivat, et a Domino semper amatus erit.
D Sit tacitus, humilis, mitissimus atque benignus,
Sit patiens, sobrius, providus atque pius.
Indolis et docilis, sapiens, et mente pusillus
Compunctus, placidus et bene cautus eant
Excitat interea cordis compunctio fontem